

Gmina Nur

**STRATEGIA ROZWOJU GMINY NUR
NA LATA 2016 – 2020
z perspektywą na lata 2021 – 2025**

(projekt do uzgodnienia)

grudzień 2015 r.

SPIS TREŚCI:

1.	WSTĘP	3
1.1.	METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU	3
1.2.	SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO RZĘDU.....	4
1.3.	AKTY PRAWNE ORAZ ŹRÓDŁA INFORMACJI	19
2.	DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU GMINY NUR	22
2.1.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	22
2.2.	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO – GOSPODARCZE.....	24
2.3.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	42
2.4.	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I OBSZARY CHRONIONE	54
2.5.	JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	67
2.6.	ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	76
2.7.	ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNE GMINY	79
2.8.	BUDŻET GMINY	85
3.	ANALIZA SWOT	88
4.	WIZJA I MISJA ROZWOJU GMINY NUR	92
5.	STRATEGICZNE I OPERACYJNE CELE ROZWOJU GMINY NUR.....	93
6.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W RAMACH STRATEGII.....	104
7.	WDRAŻANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	106
7.1.	ZASADY REALIZACJI STRATEGII	106
7.2.	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE WE WDRAŻANIU STRATEGII	108
7.3.	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI STRATEGII.....	109
	SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	112

1. Wstęp

Konieczność tworzenia gminnych dokumentów o charakterze strategicznym nie wynika wprost z przepisów prawa. Znowelizowana w 2013 r. *ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1649 z późn. zm.), tworząca podstawy prawne zasad wdrażania programów Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020, wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Katalog ten pozostaje jednak otwarty, a wśród podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju wymienia m.in. samorząd gminny.

Strategiczne zarządzanie w sektorze administracji publicznej ma znaczenie przede wszystkim ze względu na potrzebę stałej racjonalizacji oraz podnoszenia efektywności gospodarowania funduszami publicznymi, a także stałe podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz społeczeństwa.

Istotą strategii rozwoju lokalnego jest w szczególności wskazanie kierunków działań, które będą stymulować rozwój danego obszaru. Ponadto strategia stanowi kluczowy dokument planistyczny, który poprzez swoją zawartość systematyzuje wiedzę o Gminie.

Prace nad *Strategią Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025* rozpoczęto z inicjatywy władz lokalnych. Harmonijny i zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy Gminy ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia komfortu życia lokalnej społeczności oraz przyjaznego otoczenia dla potencjalnych inwestorów. Poniższy dokument stanowił będzie narzędzie do właściwego wyboru długofalowych celów, ustalania programów do realizacji zadań, ale przede wszystkim narzędzie stymulowania rozwoju gminy.

Ramy czasowe opracowania stanowią lata 2016 – 2020 (perspektywa 2021 – 2025) – bezpośrednim uzasadnieniem tego działania jest przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014 – 2020) oraz przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem krajowej i regionalnej strategii rozwoju.

1.1. Metodologia opracowania dokumentu

Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025 (zwana dalej *Strategią*) kładzie nacisk na zrównoważony rozwój Gminy (bazujący na zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno – kulturowej), prowadzący w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców i budowania jego trwałych podstaw ekonomicznych oraz środowiskowych. Konstrukcję niniejszej *Strategii* oparto na partycypacyjno – eksperckim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji odpowiedzialnych za rozwój terytorialny.

Podstawę do określenia celów strategicznych, którymi Gmina Nur będzie się kierowała w latach 2016 – 2020 (z perspektywą na lata 2021 – 2025), było przygotowanie diagnozy stanu społeczno – gospodarczego.

Głównym celem diagnozy jest analiza sytuacji społeczno – gospodarczej i środowiskowej Gminy Nur. Ponadto stanowi ona punkt wyjścia do dalszych prac nad niniejszym dokumentem strategicznym.

Analizy materiału dokonano na podstawie istniejących danych zastanych (z ang. *desk research*). W badaniu wykorzystano wtórne źródła informacji, takie jak: dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego (np. Bank Danych Lokalnych, roczniki i publikacje zbiorcze), dane z Urzędu Gminy Nur oraz Starostwa Powiatowego, dokumenty strategiczne dla regionu, akty prawne oraz literaturę tematu.

Na podstawie diagnozy stanu powstała analiza SWOT: silne strony (wewnętrzne), słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne), stanowiąca syntezę najważniejszych wniosków wynikających z raportu stanu obecnego, która uwypukliła atuty i mocne strony, ale również pozwoliła wskazać główne problemy do rozwiązania.

Wykonana analiza SWOT posłużyła do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących niejako „scenariusz” działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, koniecznych do zrównoważonego rozwoju Gminy Nur.

Ostatnim etapem prac nad *Strategią* było opracowanie systemu monitorowania osiągania celów i realizacji poszczególnych działań oraz aktualizowania dokumentu – zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami wewnętrznymi i w otoczeniu Gminy.

Reasumując powyższe niniejsza *Strategia* obejmuje następujące elementy:

- Diagnoza aktualnego stanu Gminy Nur
- Analiza SWOT
- Wyznaczenie wizji i misji Gminy Nur
- Wyznaczenie celów strategicznych oraz działań
- Źródła finansowania wdrażania *Strategii*
- Opracowanie metod wdrażania i monitorowania *Strategii*

1.2. Spójność Strategii z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Poniżej przedstawiono, krótką charakterystykę dokumentów strategicznych na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym, z którymi spójne są cele zapisane w *Strategii Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025*.

DOKUMENTY STRATEGICZNE W RAMACH UNII EUROPEJSKIEJ

Strategia Europa 2020

Strategia „Europa 2020” jest dziesięcioletnią strategią Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, zapoczątkowaną w 2010 r. Ma ona na celu nie tylko

rozwiązanie problemów wynikających z kryzysu, z którego obecnie kraje UE stopniowo wychodzą. Strategia ta ma również pomóc skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej służył zrównoważonemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi.

Ustalono pięć nadrzędnych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one zatrudnienie, badania i rozwój, klimat i energię, edukację, integrację społeczną i walkę z ubóstwem. Strategia zawiera również siedem tzw. inicjatyw przewodnich, w oparciu o które Unia Europejska i władze państw członkowskich będą nawzajem uzupełniać swoje działania w kluczowych dla strategii obszarach, takich jak: innowacje, gospodarka cyfrowa, zatrudnienie, młodzież, polityka przemysłowa, ubóstwo i oszczędne gospodarowanie zasobami.

Celem strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie: *inteligentny* – dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje; *zrównoważony* – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej; oraz *sprzyjający włączeniu społecznemu*, ze szczególnym naciskiem na tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa.

Strategia Europa 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Zatrudnienie			X	
Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii				X
Edukacja		X		X
Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	X	X		

Źródło: opracowanie własne

KRAJOWE PROJEKTY STRATEGICZNE

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” – to dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego w perspektywie do roku 2030.

Celem Strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie i próba uniknięcia tzw. „straconej dekady” – wolniejszego rozwoju gospodarczego niż w

poprzednich latach, który powodowałby negatywny wpływ na jakość życia ludzi. Strategia zakłada więc zbudowanie przewag konkurencyjnych do 2030 roku, tak, aby po wykorzystaniu obecnych sił rozwojowych Polska posiadała nowe potencjały wzrostu w obszarach, które dotychczas nie były eksploatowane, np. w obszarze edukacji.

Głównym celem dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi, a także wartością oraz tempem wzrostu polskiego PKB. Projekt kładzie nacisk na jednoczesny rozwój w trzech strategicznych obszarach: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030.	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki		X		
Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki			X	
Stworzenie Polski Cyfrowej	X			
Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”		X	X	
Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska				X
Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych	X	X	X	

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) to główna strategia rozwojowa Polski do 2020 r. Wskazuje najważniejsze zadania państwa, które należy zrealizować w najbliższych latach, by przyspieszyć rozwój Polski, orientacyjny harmonogram oraz sposób finansowania zaplanowanych działań. SRK jest częścią systemu zarządzania rozwojem kraju. Stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które realizują założone w niej cele i uszczegóławiają ją.

Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. SRK wyznacza trzy obszary, na których powinny zostać skoncentrowane fundusze na politykę rozwoju: *konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna, sprawne i efektywne państwo*.

Strategia Rozwoju Kraju 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Konkurencyjna gospodarka	X	X	X	X
Spójność społeczna i gospodarcza	X	X		
Sprawne i efektywne państwo	X	X		

Źródło: opracowanie własne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) to rządowa wizja rozwoju polskich regionów do 2020 roku. Określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. Wyznacza też zasady i mechanizmy współpracy pomiędzy rządem a samorządami wojewódzkimi oraz koordynacji działań obu szczebli. Formalnie KSRR jest jedną z 9 strategii zintegrowanych, która realizuje cele rozwoju kraju nakreślone w *Strategii Rozwoju Kraju 2020*.

Najważniejszym celem KSRR jest wykorzystanie specyficznych atutów (tzw. potencjałów rozwojowych), które ma każdy obszar Polski, dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności. Chodzi o politykę rozwoju „szytą na miarę” konkretnej części naszego kraju. Środki na rozwój trzeba inwestować tak, by wspierały mocne strony danego obszaru, dawały szansę na wzrost gospodarczy i większe zatrudnienie oraz niwelowały różnice w poziomie rozwoju. Polskie regiony mają być po prostu lepszym miejscem do życia. Ten cel ma charakter ponadczasowy i nie odnosi się tylko do 2020 roku, czyli czasu obowiązywania strategii. KSRR wyznacza też trzy cele szczegółowe. Dotyczą one:

- *wzrostu konkurencyjności regionów* – chodzi o rozwijanie potencjałów największych miast i otaczających je gmin oraz tworzenie warunków do korzystania z tego rozwoju przez pozostałe obszary. To w miastach powstaje najwięcej nowych miejsc pracy, innowacyjnych firm, w nich zlokalizowane są szkoły wyższe, instytucje kultury,
- *niwelowania różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju* – chodzi szczególnie o obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług, miasta, które tracą dotychczasowe funkcje społeczno – gospodarcze, np. były stolice województw, obszary przygraniczne czy te części Polski, które nie mają nowoczesnej sieci drogowej czy kolejowej,
- *sprawnego zarządzania polityką rozwoju* – m.in. większa rola województw w prowadzeniu polityki rozwoju, nowe narzędzia polityki regionalnej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów	X		X	X
Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie:

- przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku,
- określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

W KPZK 2030 traktujemy rozwój kraju w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zadaniem zagospodarowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Powinno być spójne

z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast, ochrony terenów zielonych.

KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych dla:

- poprawy konkurencyjności największych miast i powiązań między nimi,
- tworzenia warunków równomiernego rozwoju poza dużymi miastami,
- rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe),
- poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych,
- wzmacniania odporności Polski na zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym (np. poprzez budowanie połączeń energetycznych z sąsiednimi państwami) czy ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi (np. powodzią),
- systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego (np. eliminowania chaotycznego sposobu zabudowy przedmieść).

W 2030 r. przestrzeń Polski ma być przyjazna dla mieszkańców naszego kraju i z powodzeniem konkurować z przestrzenią europejską. Siłą polskiej przestrzeni, podobnie jak w Europie, będzie rozwój obszarów funkcjonalnych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równowagę rozwoju kraju	X	X	X	X
Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych	X			
Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających wysoką jakość środowiska przyrodniczego i krajobrazowego	X			X
Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utrąty bezpieczeństwa energetycznego				X
Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego				X

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Pierwszy dokument rządowy, który w sposób systematyczny podejmuje problematykę budowy wzajemnego zaufania między obywatelami oraz między obywatelami a państwem i jego instytucjami – to Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w SRKL wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia,
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych,
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej,
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych SRKL odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji		X		X
Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne		X		X
Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy	X	X		X
Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego		X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POI i Ś 2014-2020) to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.

POI i Ś 2014 – 2020 będzie kontynuował główne kierunki inwestycji określone w jego poprzedniku – POI i Ś 2007 – 2013. Dotyczą one przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej kraju w najważniejszych sektorach gospodarki.

Dzięki równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia strategii Europa 2020, z którą powiązany jest jego cel główny - wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Obszary wsparcia i rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach programu Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020:

- 1) Zmniejszenie emisyjności gospodarki
- 2) Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
- 3) Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego
- 4) Infrastruktura drogowa dla miast
- 5) Rozwój transportu kolejowego w Polsce
- 6) Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach
- 7) Poprawa bezpieczeństwa energetycznego
- 8) Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
- 9) Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia
- 10) Pomoc techniczna

W zależności od specyfiki danego rodzaju wsparcia, określany jest typ podmiotów, które mogą z niego korzystać. Możemy wyróżnić następujące grupy podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne,
- administracja publiczna,
- służby publiczne inne niż administracja,
- instytucje ochrony zdrowia,
- instytucje kultury, nauki i edukacji,
- duże przedsiębiorstwa,
- małe i średnie przedsiębiorstwa,
- organizacje społeczne i związki wyznaniowe.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Zmniejszenie emisyjności gospodarki	X			X
Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu	X			X
Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury		X		X

Źródło: opracowanie własne

REGIONALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020

Regionalny Program dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 to dokument uwzględniający cele zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiadający na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020. Jego celem jest umożliwienie zrównoważonego rozwoju zwiększającego spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy. Program stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

W ramach RPO WM 2014 – 2020 możliwe jest uzyskanie dofinansowania tzw. projektów twardych wspieranych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz tzw. projektów miękkich, przeznaczonych na inwestycje w zasoby ludzkie, wspieranych z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Cel główny RPO WM 2014 – 2020, tj. inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy osiągnąć będzie poprzez cele strategiczne stanowiące odpowiedź na trzy podstawowe wyzwania *Strategii Europa 2020*, w kontekście wspierania rozwoju inteligentnego, zrównoważonego, jak i włączającego:

- rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach,
- przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację,
- wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Wzrost e – potencjału Mazowsza	X			
Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości			X	
Przejście na gospodarkę niskoemisyjną	X			X
Gospodarka przyjazna środowisku				X
Jakość życia	X	X	X	
Rozwój rynku pracy		X	X	
Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem		X		
Edukacja dla rozwoju regionu		X		X
Pomoc Techniczna			X	

Źródło: opracowanie własne

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku stanowi podstawowy i nadrzędny dokument strategiczny regionu, przesądzający o kierunkach prowadzonej przez samorząd województwa polityki województwa, a także przenoszący na poziom regionalny ustalenia dokumentów krajowych i unijnych – ustanawiający ramy do tworzenia bardziej szczegółowych dokumentów na poziomie regionu. Należy również pamiętać, iż na politykę regionalną województwa składają się zobowiązania płynące ze współpracy o zasięgu globalnym, europejskim, szeroko pojęta polityka publiczna państwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin, ustawy samorządowe oraz plan zagospodarowania przestrzennego województwa.

Wizja Strategii określa Mazowsze jako region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	X	X	X	
Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego	X	X	X	X
Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki	X			X
Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska	X			X
Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia		X		X

Źródło: opracowanie własne

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 2014

Wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania, określającym zasady organizacji przestrzennej województwa. Określa on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje on kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa.

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego, a jego ustalenia stanowią transpozycję na układ przestrzenny ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. W systemie planowania przestrzennego pełni on funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym.

Główne cele rozwoju województwa mazowieckiego w kontekście planowania przestrzennego to:

- 1) przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego,
- 2) podwyższenie konkurencyjności przestrzeni województwa mazowieckiego zarówno w ośrodkach miejskich jak i obszarów wiejskich,
- 3) poprawa spójności terytorialnej województwa mazowieckiego, będąca również podstawowym warunkiem procesów rozprzestrzeniania się rozwoju i wzrostu konkurencyjności,
- 4) poprawa dostępności Warszawy, ośrodków regionalnych i subregionalnych oraz miast powiatowych decydujących o wielofunkcyjnym potencjale rozwoju województwa,
- 5) kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa,
- 6) zwiększanie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur wspierających obronność państwa.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 2014	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Poprawa struktury przestrzennej i funkcjonalnej województwa			X	X
Rozwój systemów infrastruktury technicznej	X			X
Rozwój i modernizacji obszarów wiejskich	X	X	X	X
Kształtowanie i ochrona zasobów i walorów przyrodniczych oraz poprawy standardów środowiska				X
Zintegrowana polityka opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej		X		X
Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa		X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Strategia polityki społecznej województwa mazowieckiego na lata 2014 – 2020

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 jest dokumentem o charakterze operacyjno – wdrożeniowym, precyzującym i uszczegóławiającym zadania samorządu wojewódzkiego w obszarze polityki społecznej. Stanowi ona narzędzie realizacji aktywnej polityki społecznej w województwie, a jej misją jest włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu dla poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza. Głównym założeniem Strategii jest przechodzenie z prymatu działań o charakterze interwencyjnym na rzecz działań profilaktycznych i aktywizujących w celu zapewnienia warunków dla inkluzji społecznej i wzmacniania samodzielności osób i rodzin.

Strategia polityki społecznej województwa mazowieckiego 2014 – 2020	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Zwiększenie aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, w szczególności z grup defaworyzowanych		X	X	
Zwiększenie zakresu i liczby działań profilaktycznych i specjalistycznych realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie		X		
Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin		X		
Rozwój działań profilaktycznych i specjalistycznych na rzecz ochrony dziecka i wzmocnienia rodziny		X		
Rozwój zróżnicowanych form i usług społecznych wspierających samodzielność i aktywność osób starszych		X		

Źródło: opracowanie własne

LOKALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego ujmuje główne cele i uwarunkowania rozwoju powiatu w horyzoncie do 2022 roku. Celem opracowania strategii rozwoju było przygotowanie dokumentu, dzięki któremu władze powiatu mogą racjonalnie organizować swoje przyszłe działania. Dlatego też w strategii dominują przedsięwzięcia, które władza lokalna może sama podjąć i za które może odpowiadać.

Wizja powiatu brzmi: *Atrakcyjny dla inwestorów i turystów, bezpieczny Powiat, w którym mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby oraz mogą rozwijać swoje aspiracje zawodowe i intelektualne, uzdolnienia, a także dbać o swoje zdrowie i rozwój fizyczny.*

Cele strategiczne dla powiatu ostrowskiego brzmią:

- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu,
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału inwestycyjnego powiatu,

- promocja atrakcyjności turystycznej powiatu ostrowskiego,
- zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego i ochrona środowiska,
- rozwój przemysłu przetwórstwa rolno – spożywczego

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego	Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020			
	Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna	Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka	Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym
Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych		X		
Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników		X	X	
Podniesienie poziomu edukacji szkolnej i pozaszkolnej		X		X
Modernizacja i rozwój infrastruktury komunikacyjnej	X			
Wspieranie konkurencyjności gospodarki powiatu		X	X	
Intensyfikacja działań w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego		X		X
Wspieranie rozwoju turystyki oraz tworzenie i rozwój bazy sportowo – rekreacyjnej		X	X	X
Skuteczne zabezpieczanie bezpieczeństwa sanitarnego	X			
Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego				X
Wspieranie tworzenia nowych i rozwoju istniejących zakładów produkcyjnych			X	
Wspieranie procesu modernizacji rolnictwa na terenie powiatu			X	
Poprawa stanu infrastruktury technicznej na terenach wiejskich	X		X	

Źródło: opracowanie własne

1.3. Akty prawne oraz źródła informacji

Poniżej przedstawiono akty prawne oraz źródła informacji stanowiące podstawę opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025*:

- 1) *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (tj. tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515)
- 2) *Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1649 z późn. zm.)
- 3) Agopszowicz, A., Gilowska Z., *Ustawa o samorządzie terytorialnym. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa, 1997 r.
- 4) Berman N., *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego – budowanie lepszej przyszłości gospodarczej w polskich gminach*, Wyd. Municipium, Warszawa, 2000 r.
- 5) Biniecki J., Szczupak B., *Strategiczne myślenie o przyszłości gminy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice, 2004 r.
- 6) Domański T., *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy*, Wyd. Hamal Books, Warszawa, 1999 r.
- 7) Dziemianowicz W., Kierzkowski T., Knopik R., *Jak przygotować lokalny program rozwoju przedsiębiorczości ? Poradnik dla gmin i powiatów*, Warszawa 2003 r.
- 8) Dziemianowicz W., i in. *Planowanie strategiczne Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.
- 9) Futymski A., Kamiński R., *Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4. Leader Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013*, Warszawa 2008 r.
- 10) Gierszewska G., Romanowska M., *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009 r.
- 11) Kondracki J. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002 r.
- 12) Korenik S., Dybała A., *Dylematy rozwoju lokalnego i regionalnego na początku XXI wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2010 r.
- 13) Kościelecki P., i in., *Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju*, EGO s.c.
- 14) Matuszkiewicz J.M., *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, 1993 r.
- 15) Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2007 r.
- 16) Parysek J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, 2001 r.
- 17) Stupnicka Ewa, *Geologia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 1989 r.
- 18) *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252)
- 19) *Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2010 r.

- 20) *Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2014 r.
- 21) *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013 r.
- 22) *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014 – 2020*, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2015 r.
- 23) *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2014 r.
- 24) *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020*, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015 r.
- 25) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*,
- 26) *Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego*, Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, styczeń 2013 r.
- 27) *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*, załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.
- 28) *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, uchwała Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 378)
- 29) *Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020*, Sejmik Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2014 r.
- 30) *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2013 r.
- 31) *Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego programu operacyjnego Województwa mazowieckiego Na lata 2014 – 2020*, Załącznik Nr 1 do uchwały Nr 1595/97/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 24 listopada 2015 r., Warszawa 2015 r.
- 32) *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nur*, Uchwała Nr XXXIII/202/2014 Rady Gminy Nur z dnia 9 października 2014 r.
- 33) *Studium bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych*, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
- 34) *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- 35) *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- 36) *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- 37) *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl
- 38) *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl
- 39) *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*, uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 12 października 2009 r.
- 40) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.

- 41) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- 42) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- 43) *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, 2015 r.
- 44) <http://bazakolejowa.pl>
- 45) <https://www.gddkia.gov.pl/>
- 46) <http://gminanur.pl/gops.html>
- 47) http://ktpzg.pttk.pl/pliki/Wykaz_szlakow_podlaskie.pdf
- 48) <http://nur.e-mapa.net/>
- 49) <http://obszary.natura2000.pl/>
- 50) <http://rudka.bialystok.lasy.gov.pl>
- 51) <http://siskom.waw.pl/nauka-gpr.htm>
- 52) <http://stat.gov.pl/bdl/>
- 53) <http://szpitalostrowmaz.pl>
- 54) <http://warszawa.rdos.gov.pl/>
- 55) <http://wios.warszawa.pl/>

2. *Diagnoza aktualnego stanu Gminy Nur*

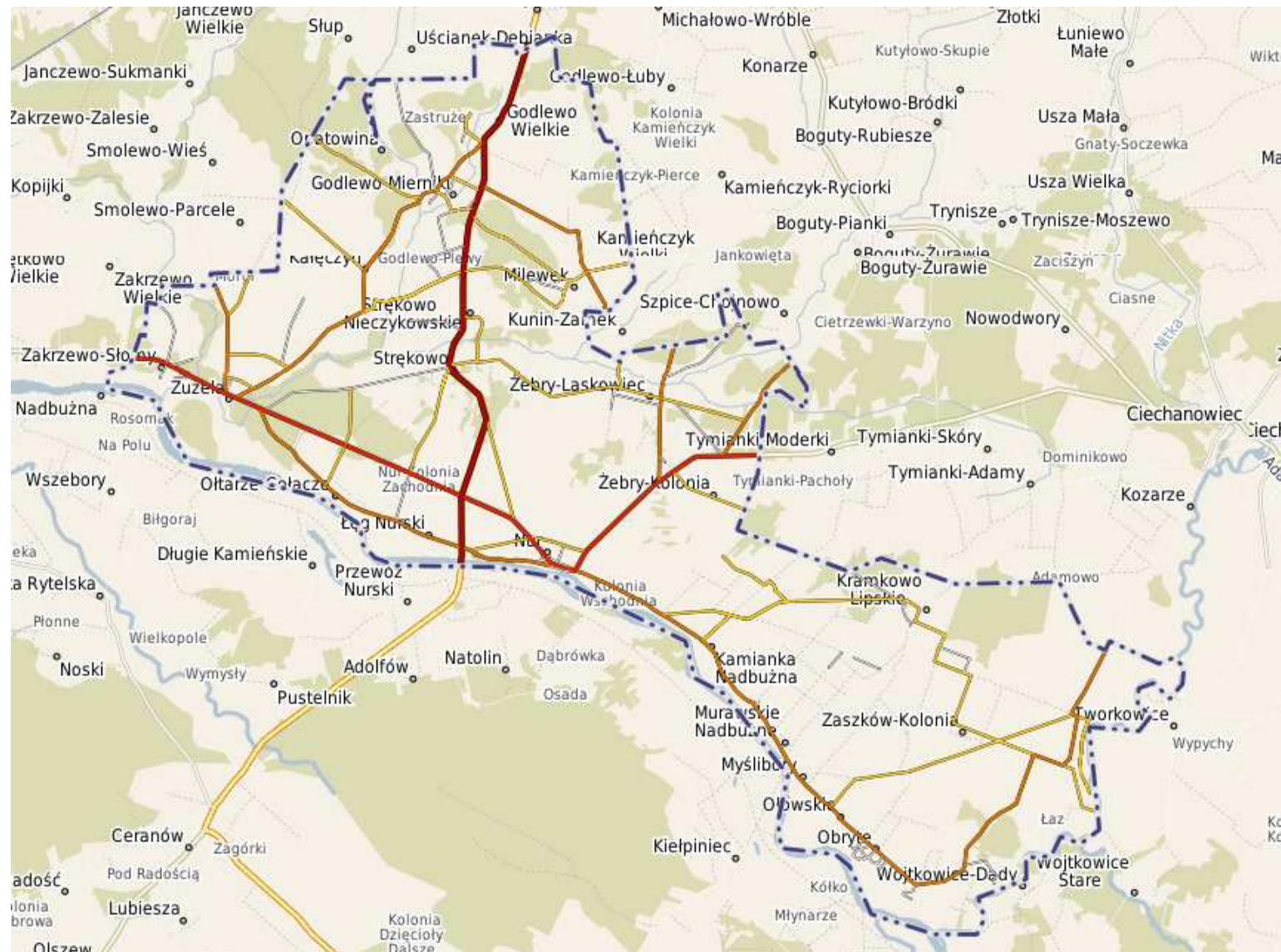
2.1. *Ogólna charakterystyka gminy*

Gmina Nur położona jest w północno – wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie ostrowskim. Gmina jest najbardziej wysuniętą na południowy – wschód jednostką administracyjną powiatu i graniczy z gminami: Szulborze Wielkie, Zaręby Kościelne, Ceranów, Sterdyń, Boguty – Pianki oraz z gminami Ciechanowiec i Czyżew – Osada, znajdującymi się w granicach administracyjnych województwa podlaskiego.

Przez teren gminy przebiegają ważne ciągi komunikacyjne, tj. droga krajowa nr 63 o znaczeniu międzynarodowym, łącząca przejście graniczne z Białorusi w Sławatyczach z przejściem granicznym w Budziszkach (Obwód Kaliningradzki Rosji) oraz droga wojewódzka nr 694 o znaczeniu turystycznym w skali kraju (Warszawa – Puszcza Białowieska). Odległość miejscowości gminnej Nur od najbliższych ośrodków miejskich kształtuje się następująco: od Ciechanowca – ok. 12 km, od Ostrowi Mazowieckiej – ok. 33 km, od Zambrowa – ok. 36 km i od Siedlec – ok. 65 km. Najbliższe stacje kolejowe na szlaku Warszawa – Białystok znajdują się w sąsiednich gminach: Małkinia Górna i Czyżew – Osada.

Powierzchnia obszaru gminy Nur wynosi 9.600,0 ha, z czego: grunty orne zajmują 5.809,56 ha, łąki i pastwiska – 1.250,85 ha, lasy i tereny leśne – 1.650,21 ha, a pozostałe grunty – 889,38 ha (z czego ok. 170 ha to grunty zabudowane). Prawie 91% powierzchni gminy stanowią grunty stanowiące własność osób prywatnych. Grunty stanowiące własność Gminy Nur to nieco ponad 2% powierzchni gminy, grunty Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa to ok. 2,0%, a pod zarządem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej to nieco ponad 2,1%.

Rysunek nr 1. Mapa Gminy Nur

Źródło: <http://nur.e-mapa.net/>

Uwarunkowania społeczno – gospodarcze

Demografia

Struktura demograficzna gminy w istotny sposób decyduje o aspektach rozwoju społeczno – gospodarczego danego terenu. Na jej podstawie można określić, jakie zmiany demograficzne zachodzą w danym społeczeństwie i w oparciu o nie sporządzać prognozy potrzeb socjalnych w danej jednostce samorządu terytorialnego, a także zdecydować jakie trzeba ponieść wydatki.

Pod względem administracyjnym gmina składa się 26 miejscowości skupionych w 21 sołectwach i liczy 2973 mieszkańców (według stanu na dzień 20.02.2015 r.), gęstość zaludnienia wynosi 30,97 mieszk./ km². W tabeli nr 1 przedstawiono liczbę mieszkańców w poszczególnych sołectwach.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców sołectw Gminy Nur

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców
1.	Godlewo - Warsze / Godlewo - Mierniki	196
2.	Godlewo - Milewek	83
3.	Godlewo Wielkie	128
4.	Kałęczyn	119
5.	Kamianka	64
6.	Kossaki	110
7.	Kramkowo Lipskie	148
8.	Murawskie Nadbużne	124
9.	Myślibory	22
10.	Nur	656
11.	Obryte	70
12.	Ołowskie	64
13.	Ołtarze - Gołacze	187
14.	Strękowo	157
15.	Ślepowrony	79
16.	Zakrzewo - Słomy	65
17.	Zaszków	163
18.	Zaszków - Kolonia	64
19.	Zuzela	170
20.	Żebry - Kolonia	87
21.	Żebry - Laskowiec	217

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur, stan na 20.02.2015 r.

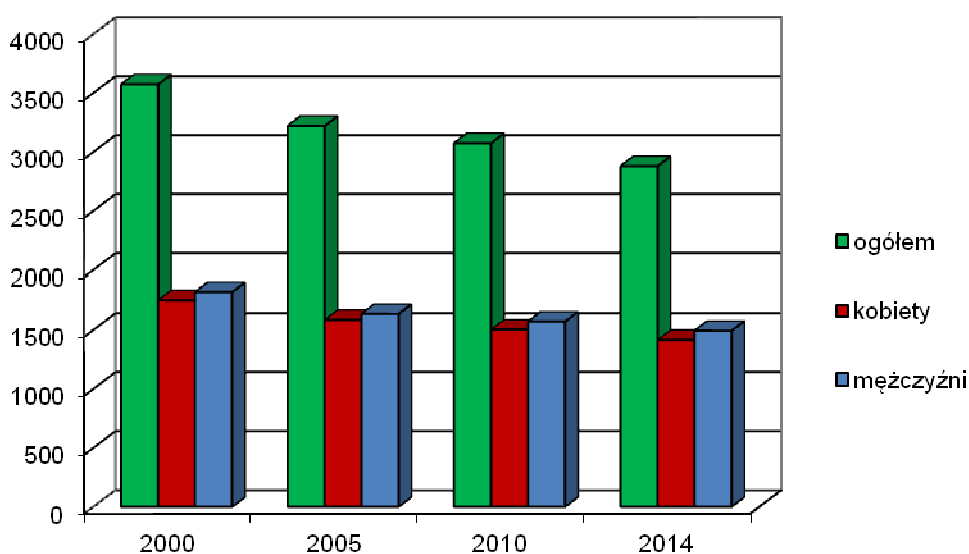
Tendencje, w podziale na jej składowe – przyrost naturalny i saldo migracji przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Sytuacja demograficzna Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2000	2005	2010	2014
Stan ludności według faktycznego miejsca zamieszkania 31 XII ogółem	3573	3221	3074	2879
Stan ludność według faktycznego miejsca zamieszkania 31 XII kobiety	1752	1585	1503	1414
Stan ludności według faktycznego miejsca zamieszkania 31 XII mężczyźni	1821	1636	1571	1492
Urodzenia żywe ogółem	41	25	24	16
Zgony ogółem	62	39	44	54
Przyrost naturalny ogółem	- 21	- 14	- 20	- 38
Ludność w wieku przedprodukcyjnym według faktycznego miejsca zamieszkania (31 XII) ogółem	877	698	545	424
Ludność w wieku produkcyjnym według faktycznego miejsca zamieszkania (31 XII) ogółem	1790	1651	1730	1690
Ludność w wieku poprodukcyjnym według faktycznego miejsca zamieszkania (31 XII) ogółem	906	872	799	765
Napływ ludzi do gminy	46	17	17	21
Odpływ ludzi z gminy	77	44	55	29
Saldo migracji	- 31	- 27	- 38	- 8

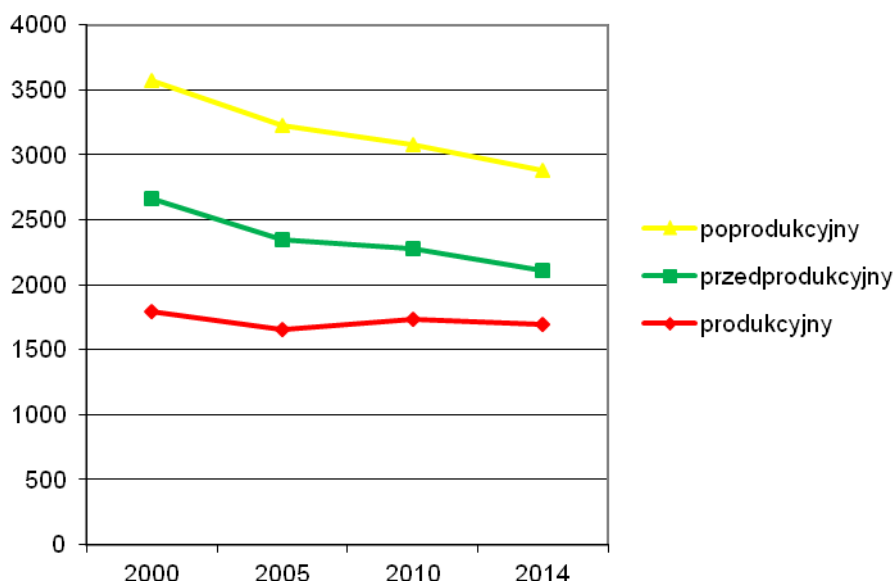
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Wykres nr 1. Stan ludności według faktycznego zamieszkania na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Wykres nr 2. Stan ludności według wieku na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

W ostatnich latach widać wyraźny spadek liczby ludności na terenie Gminy Nur, co nie odbiega od zjawisk demograficznych charakterystycznych dla obszarów wiejskich w tej części Polski. Mimo to Gmina nadal posiada wystarczające zasoby siły roboczej – odsetek osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się od lat na stabilnym poziomie około 50%.

Niepokojący jest jednak spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, który decyduje o potencjale demograficznym danego terenu. W ostatniej dekadzie zanotowano spadek osób w wieku przedprodukcyjnym z ok. 25% do ok. 15% obecnie.

W analizowanych latach na terenie Gminy odnotowywano ujemne saldo migracji, przy czym zaznaczyć należy że w roku 2014 było ono niższe niż w latach wcześniejszych. Migracja jest czułym miernikiem zmian sytuacji ludnościowej. Saldo migracji pokazuje oceny dotyczące perspektyw rozwoju gminy, dokonywane z punktu widzenia potrzeb ludności. Postępujące zmniejszanie się zasobów ludzkich (kapitału ludzkiego) i utrzymywanie się takiej sytuacji w długim okresie będzie przyczyniać się do ograniczania potencjału rozwojowego gminy.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że struktura wiekowa ludności Gminy Nur nie napawa optymizmem. Zjawiska, takie jak spadek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym i systematycznie malejąca liczba dzieci w ostatnich latach rodzą obawę, iż w przyszłości zasoby pracy w gminie nie będą zabezpieczone na odpowiednim poziomie.

Gospodarka i rynek pracy

Gmina Nur stanowi obszar typowo rolniczy, w związku z czym mniej niż połowa mieszkańców utrzymuje się z działalności pozarolniczej. Obecnie główny wpływ na rozwój gospodarczy gminy ma jej położenie w sąsiedztwie ośrodków miejskich, tj. Ciechanowiec,

Ostrów Mazowiecka, Ostrołęka, Siedlce i Warszawa. Ich bliskie sąsiedztwo to m.in. łatwość dostępu do pracy i różnorodnych usług, większa atrakcyjność inwestycyjna w odniesieniu do różnych form aktywizacji gospodarczej, duży rynek zbytu, np. na produkty rolne.

Użytki rolne na terenie Gminy Nur obejmują obszar 7.060,41 ha, z czego grunty orne zajmują 5.809,56 ha, zaś łąki i pastwiska – 1.250,85 ha. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 mieszkańca gminy wynosi 2,37 ha.

Według danych z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. na terenie Gminy Nur prowadzone są 602 gospodarstwa rolne. Wszystkie z nich są gospodarstwami indywidualnymi. Ponad 90% z tych gospodarstw posiada powierzchnię większą niż 5 ha, a połowa – większą niż 15 ha. Średnia wielkość gospodarstwa to ok. 12,7 ha.

W strukturze zasiewów dominują zboża (2.715,74 ha w 528 gospodarstwach) oraz ziemniaki (104,95 ha w 260 gospodarstwach). 432 gospodarstwa zajmują się hodowlą zwierząt: hodowla bydła – 7.007 sztuk w 371 gospodarstwach; 194 gospodarstwa prowadzą hodowlę drobiu; 91 gospodarstwach hoduje się trzodę chlewną. Za najważniejszą gałąź rolnictwa uznać należy zatem hodowlę krów i związaną z nią produkcję mleka.

W zakresie mechanizacji rolnictwa w spisie ustalono, że 438 gospodarstw rolnych posiada łącznie 712 ciągników rolniczych.

W poniższych tabelach nr 3, 4 i 5 zaprezentowano zestawienie najważniejszych danych o rolnictwie pochodzących ze spisów powszechnych przeprowadzanych w 2002 r. oraz 2010 r. Na ich podstawie zaobserwować można pewne tendencje rozwoju rolnictwa w Gminie Nur, tj.:

- spadek ogólnej liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich powierzchni,
- spadek całkowitej powierzchni użytków rolnych, przy jednoczesnym wzroście terenu aktualnie użytkowanych (spadek powierzchni gruntów ugorowanych),
- spadek liczby gospodarstw zajmujących się produkcją roślinną oraz spadek powierzchni zasiewów,
- postępująca mechanizacja gospodarstw,
- wzrost hodowli bydła oraz spadek hodowli trzody chlewnej.

Tabela nr 3. Zmiany w gospodarce rolnej na terenie Gminy Nur w latach 2002 – 2010

	2002	2010	Tendencje
Gospodarstwa rolne ogółem [sztuk]	870	602	- 31 %
Gospodarstwa rolne poniżej 1 ha	93	21	- 77 %
Gospodarstwa rolne od 1 do 5 ha	224	173	- 23 %
Gospodarstwa rolne od 5 do 10 ha	275	176	- 36 %
Gospodarstwa rolne od 10 do 15 ha	145	101	- 30 %
Gospodarstwa rolne powyżej 15 ha	132	131	- 1 %
Użytkowanie gruntów			
Średnia powierzchnia grunty ogółem [ha]	b. d.	12,7	-
Średnia powierzchnia użytki rolne ogółem [ha]	b. d.	10,49	-
Średnia powierzchnia użytki rolne w dobrej kulturze [ha]	b. d.	10,38	-
Grunty ogółem [ha]	8.803,20	7.645,80	- 13 %
Użytki rolne ogółem [ha]	7.338,77	6.316,70	- 14 %
Użytki rolne w dobrej kulturze [ha]	b. d.	6.246,54	-
Pod zasiewami	4.207,47	3.583,10	- 15 %
Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	115,62	34,79	- 70 %
Uprawy trwałe	b. d.	3,24	-
Sady	11,40	3,22	- 72 %
Ogrody przydomowe	b. d.	2,45	-
Pastwiska trwałe	1.857,36	2.150,81	+ 16 %
Pozostałe użytki rolne	878,25	472,15	- 46 %
Lasy i grunty leśne	b. d.	70,16	-
Pozostałe grunty	1.135,62	1.134,60	- 0,1 %
Ciągniki rolnicze			
Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	b. d.	438	-
Ciągniki w gospodarstwach rolnych [szt.]	637	712	+ 11 %

b.d.- brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny)

*Tabela nr 4. Rodzaje upraw i powierzchnia zasiewów na terenie Gminy Nur w latach
2002 – 2010*

	2002	2010	Tendencje
Gospodarstwa z uprawą według zasiewów			
gospodarstwa rolne ogółem	692	539	- 22 %
zboża razem	b. d.	528	-
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	b. d.	527	-
ziemniaki	615	260	- 58 %
uprawy przemysłowe	b. d.	0	-
rzepak i rzepik razem	b. d.	0	-
warzywa gruntowe	36	3	- 92 %
Powierzchnia zasiewów			
gospodarstwa rolne ogółem	4.207,47	3.583,10	- 15 %
zboża razem	b. d.	2.715,74	-
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	b. d.	2.680,92	-
pszenica ozima	11,17	35,62	+ 219 %
pszenica jara	204,78	12,30	-94 %
żyto	1.003,27	622,87	- 38 %
jęczmień ozimy	2,50	19,44	+ 678 %
jęczmień jary	47,05	38,82	- 17 %
owies	237,86	172,66	- 27 %
pszenżyto ozime	70,04	166,55	+ 138 %
pszenżyto jare	110,37	11,80	- 89 %
mieszanki zbożowe ozime	1,90	26,73	+ 1309 %
mieszanki zbożowe jare	1.442,01	1.574,13	+ 9 %
kukurydza na ziarno	5,10	34,82	+ 583 %
ziemniaki	588,33	104,95	- 82 %
uprawy przemysłowe	b. d.	0,00	-
rzepak i rzepik razem	b. d.	0,00	-
warzywa gruntowe	5,34	2,41	- 55 %

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny)

Tabela nr 5. Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Nur w latach 2002 – 2010

	2002	2010	Tendencje
Pogłowie zwierząt gospodarskich (ilości gospodarstw)			
bydło razem	570	371	- 35 %
bydło krowy	556	340	- 39 %
trzoda chlewna razem	352	91	- 74 %
trzoda chlewna lochy	b. d.	61	-
konie	63	39	- 38 %
drób ogółem razem	b. d.	194	-
drób ogółem drób kurzy	b. d.	186	-
Zwierzęta gospodarskie [sztuk]			
bydło razem	5472	7007	+ 28 %
bydło krowy	3301	3731	+ 13 %
trzoda chlewna razem	4139	857	- 79 %
trzoda chlewna lochy	452	106	- 76 %
konie	148	167	+ 13 %
drób ogółem razem	b. d.	5416	-
drób ogółem drób kurzy	13330	4524	- 66 %

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny)

Lasy i grunty leśne zajmują na terenie Gminy Nur 1.650,21 ha, czyli stanowią ok. 17,2% powierzchni gminy. Administracyjnie lasy należą do Nadleśnictwa Rudka ¹, podlegającemu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Gmina przynależy do leśnictwa Nur. Gospodarka leśna gminy podporządkowana jest planom urządzenia lasu (Lasy Państwowe) oraz uproszczonym planom urządzenia lasu (lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa). Obecnie obowiązującym dla Nadleśnictwa Rudka jest plan na lata 2008 – 2017. Dla każdej miejscowości gminnej opracowany został uproszczony plan urządzenia lasu na okres od 2009 do 2018. Na terenie gminy występują niewielkie obszarowo lasy pełniące funkcję ochronną – są to lasy wodochronne znajdujące się w sąsiedztwie m. Kramkowo Lipskie (o łącznej powierzchni 8,14 ha).

Nadleśnictwo Rudka corocznie wykonuje odnowienia i zalesienia oraz prowadzi prace pielęgnacyjne, których celem jest zwiększenie odporności drzewostanów na działanie czynników szkodliwych, osiągnięcie jakościowo lepszej produkcji drewna, regulowanie składu gatunkowego, zachowanie zdolności produkcyjnej siedlisk. Widocznym efektem tych działań jest wzrastająca powierzchnia ogólna lasów na przestrzeni ostatnich lat.

Gospodarcze wykorzystanie lasów na terenie Gminy Nur ogranicza się do pełnienia przez nie funkcji ekologicznej, pozyskiwania drewna oraz zbierania grzybów i owoców leśnych.

¹ www.rudka.bialystok.lasy.gov.pl

Przez wzgląd na niewielką lesistość ogólną w Gminie Nur wycinka drzew powinna dotyczyć wyłącznie drzewostanu zniszczonego bądź stanowiącego zagrożenie dla ludzi. W miejsce wyciętych drzew powinny pojawiać się nowe nasadzenia.

Według Banku Danych Lokalnych na terenie Gminy Nur w 2014 r. zarejestrowanych było 180 podmiotów gospodarczych, przy czym dominowały przedsiębiorstwa o charakterze usługowym, a 39 przedsiębiorstw zaklasyfikowanych było do kategorii „przemysł i budownictwo”. W strukturze przedsiębiorstw przeważają podmioty o lokalnej skali oddziaływania. Dwa największe z nich znajdują się w: Zakrzewie – Słomach – Budownictwo Ogólne STANBUD oraz PPHU – MAXBUD, świadczące usługi w branży budowlanej.

Według danych GUS w 2014 r. w Gminie Nur zarejestrowanych było 107 podmiotów należących do kategorii podmiotów usługowych. Kwestia dostępności i wachlarza usług w gminie jest niezwykle istotna, gdyż wiąże się bezpośrednio z jakością życia mieszkańców oraz daje możliwość tworzenia nowych miejsc pracy na terenach typowo rolniczych, nieuprzemysłowionych. Do usług dostępnych w Gminie zaliczyć można przede wszystkim: usługi publiczne, tj. usługi zdrowia, usługi oświaty, usługi związane z kulturą. Usługi nie zaliczane do publicznych to: usługi handlu, usługi pocztowe, usługi gastronomiczne, usługi bankowe oraz usługi turystyczne. W m. Nur funkcjonuje również targowisko gminne o powierzchni ok. 300 m².

Podmioty gospodarcze zlokalizowane w Nurze stanowią prawie połowę ogółu. Cechuje jest największa różnorodność, co nadaje miejscowości rolę lokalnego centrum usługowego. Wśród zlokalizowanych tu zakładów usługowych wyróżnić można m. in. sklepy spożywczo – przemysłowe, apteka, sklep z artykułami elektronicznymi, zakłady fryzjerskie, gabinety weterynaryjne, pocztę, bank oraz bar. Drugim co do wielkości ośrodkiem usługowym jest Zuzela, trzecim – Żebry - Laskowiec.

Oprócz miejscowości o wykrystalizowanych centrach usługowych, na terenie gminy występują rozproszone podmioty usługowe, takie jak punkty wymiany butli gazowych, mniejsze sklepy oraz drobne zakłady rzemieślnicze.

W poniższej tabeli nr 6 przedstawiono podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie gminy.

Tabela nr 6. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2000	2005	2010	2014
Podmioty wg sektorów własnościowych				
podmioty gospodarki narodowej ogółem	199	197	172	180
sektor publiczny – ogółem	9	11	10	11
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	3	9	8	9
sektor prywatny - ogółem	190	186	162	169
sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	164	157	129	135
sektor prywatny – spółki handlowe	-	1	3	5
sektor prywatny – spółdzielnie	1	1	1	-
sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	14	13	13	13
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007				
ogółem	199	197	172	180
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	b.d.	b.d.	25	18
przemysł i budownictwo	b.d.	b.d.	42	39
pozostała działalność	b.d.	b.d.	105	123
Podmioty nowo zarejestrowane wg sektorów własnościowych				
podmioty gospodarki narodowej ogółem	b.d.	b.d.	17	15
sektor publiczny – ogółem	b.d.	b.d.	0	1
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	b.d.	b.d.	0	1
sektor prywatny – ogółem	b.d.	b.d.	17	14
sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	b.d.	b.d.	15	14
Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007				
ogółem	b.d.	b.d.	17	15
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	b.d.	b.d.	1	0
przemysł i budownictwo	b.d.	b.d.	5	2
pozostała działalność	b.d.	b.d.	11	13

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Szanse dla rozwoju Gminy Nur stanowi sektor turystyczny. Położenie w dolinie Bugu, w stosunkowo niedużej odległości od Warszawy mogą stać się fundamentalnymi siłami rozwojowymi turystyki w gminie. Przez teren gminy Nur przebiega oznakowany zielony Pieszy Szlak Turystyczny PTTK (PL-261-z) relacji Ciechanowiec – Gąsiorowo. Prowadzi on przez wsie Kossaki, Kamianka, Nur, Ołtarze – Gołacze i Zuzela i umożliwia zwiedzanie takich atrakcji jak zabytkowa plebania przy kościele w Nurze, zabytkowy kościół, cmentarz i muzeum pamiątek

po Prymasie Tysiąclecia Stefanie Wyszyńskim w Zuzeli. Turystyka wodna na terenie gminy jest możliwa dzięki rzekom o wartkim nurcie (Bug i Nurzec). Na ich brzegach brakuje jednak specjalnie przystosowanych stanic wodnych.

Na terenie gminy działa kilka gospodarstw agroturystycznych oferujących łącznie kilkadziesiąt miejsc noclegowych. Za najbardziej korzystnie ulokowane pod względem turystycznym uznać należy tereny nad Bugiem i Nurcem, w szczególności Ołtarze – Gołacze i Zaszków, gdzie następuje intensywny rozwój zabudowy lotniskowej. Z rozwojem usług turystyki wiąże się także rozwój usług towarzyszących, mogący dać impuls dla rozwoju handlu, gastronomii i usług kultury na terenie Gminy Nur.

Z informacji Banku Danych Lokalnych wynika, iż w 2014 r. na terenie Gminy zarejestrowanych było 84 bezrobotnych. Zaznaczyć również należy, że ok. 68% stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, zaś ok. 26% bezrobotne osoby do 25 roku życia (wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej).

Tabela nr 7. Bezrobotni na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

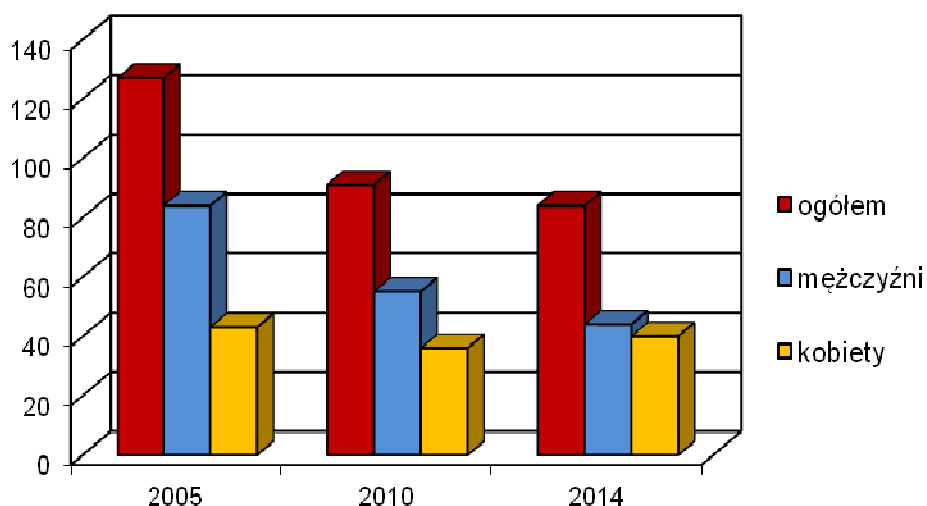
	2000	2005	2010	2014
Bezrobotni zarejestrowani według płci [osoba]				
ogółem	-	127	91	84
mężczyźni	-	84	55	44
kobiety	-	43	36	40
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci [%]				
ogółem	-	7,7	5,3	5,0
mężczyźni	-	8,9	5,6	4,5
kobiety	-	6,1	4,9	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Wskaźnik bezrobocia w 2014 r. dla Gminy Nur, liczony jako udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, wyniósł 5% (na poziomie powiatu ostrowskiego wynosił on 9,1%, zaś na poziomie województwa mazowieckiego – 7,6%).

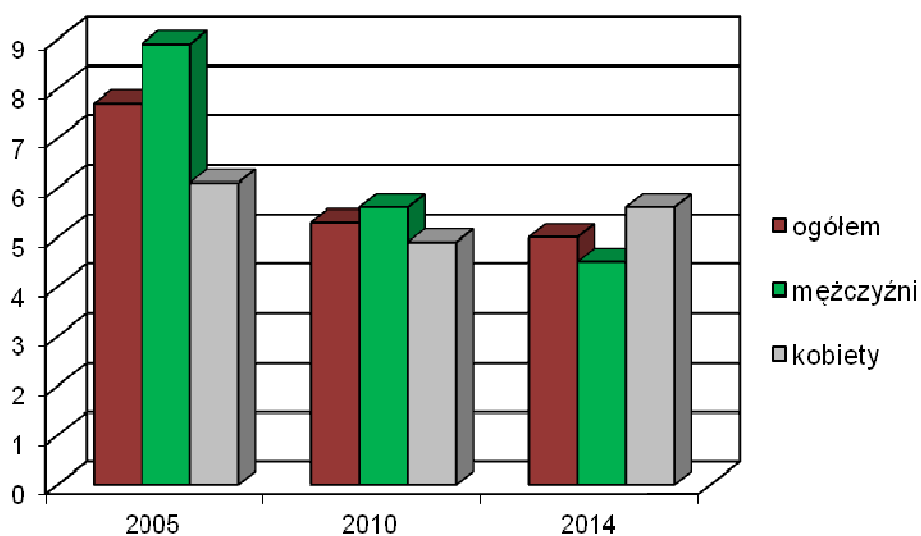
W analizowanych latach procentowy udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wykazywał tendencję spadkową, przy czym, o ile w przypadku mężczyzn ten wskaźnik wykazuje zasadniczo tendencję spadkową, to w przypadku kobiet pozostaje na zbliżonym poziomie. Należy zauważyć, że stopa bezrobocia wśród kobiet jest wyższa niż stopa bezrobocia w grupie mężczyzn. Tendencja ta utrzymuje się, ponieważ sytuacja kobiet na rynku pracy wciąż jest gorsza od sytuacji zawodowej mężczyzn.

Wykres nr 3. Bezrobotni zarejestrowani na terenie Gminy Nur w latach 2005 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Wykres nr 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Infrastruktura społeczna

Podstawą prawidłowego rozwoju każdej jednostki samorządowej jest w szczególności kapitał ludzki, którego właściwe funkcjonowanie zależy jest od dostępności infrastruktury społecznej, mianem której określić należy: ochronę zdrowia, pomoc społeczną, oświatę, kulturę oraz kulturę fizyczną. Ogólnie rzecz ujmując *infrastruktura społeczna* jest to zespół instytucji i usług zaspokajających w zorganizowany sposób ludzkie potrzeby w dziedzinie: bezpieczeństwa, kształcenia, kultury, opieki społecznej, służby zdrowia i budownictwa

komunalnego. Należy również zauważyć, że usługi infrastruktury społecznej nie mogą być importowane, a nakłady na nią są kapitałochłonne.

Poniżej przedstawiono charakterystykę infrastruktury społecznej Gminy Nur.

Szkolnictwo

System oświatowy w Polsce jest jednym z najbardziej zdecentralizowanych systemów w Europie. Jednostki samorządu terytorialnego są odpowiedzialne m.in. za utrzymanie i wyposażenie szkół, za ustalanie sieci szkolnej, za organizację dowozów, za ustalanie liczebności oddziałów szkolnych, za wypłacanie wynagrodzeń nauczycielom i innym pracownikom, za politykę kadrową w lokalnej oświacie, a także za organizację i upowszechnianie edukacji przedszkolnej.

Szczególnie istotną rolę w polskim systemie oświaty pełnią gminy, będące organami prowadzącymi dla przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych. Ponadto poziom wykształcenia i dostępności edukacji jest ważnym elementem oceny kapitału ludzkiego gminy, który warunkuje jej rozwój społeczny i ekonomiczny.

Nadzień sporządzenia niniejszej diagnozy na terenie Gminy Nur jest tylko jeden Zespół Szkół w Nurze. W skład Zespołu Szkół w Nurze wchodzi²:

- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Nurze – 178 uczniów, w tym oddziały przedszkolne – 38 uczniów
 - Publiczne Gimnazjum im. Papieża Jana Pawła II w Nurze – 79 uczniów
- łącznie 257 uczniów.

Dokonując analizy danych Banku Danych Lokalnych możemy stwierdzić, że liczba uczniów w latach 2000 – 2014 w Gminie Nur wykazuje stałą tendencję spadkową. Przy czym zaznaczyć należy, że współczynnik skolaryzacji³ dla szkół podstawowych maleje, zaś dla szkół gimnazjalnych – wzrasta.

Dodatkowo, na terenie Gminy Nur od 1989 r. działa Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego. We wrześniu 2002 r. Ośrodek przeniesiony został do miejscowości Zuzela do zaadoptowanego po szkole podstawowej budynku, znajdującego się na pięknej ok. 4 ha posesji, położonej w otulinie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Organem prowadzącym placówkę jest Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, a nadzorującym Kuratorium Oświaty w Warszawie Delegatura w Ostrołęce. W skład Ośrodka wchodzi: specjalna szkoła podstawowa (20 uczniów), gimnazjum (8 uczniów) oraz trzyletnia szkoła przysposabiająca do pracy (15 uczniów).

Uczniowie w wieku od 7 do 24 lat są osobami z orzeczoną niepełnosprawnością intelektualną o stopniu umiarkowanym i znacznym i do Ośrodka przyjmowani są na rok szkolny, etap edukacyjny lub okres nauki w szkole, wskazany w orzeczeniu o potrzebie

² dane Urzędu Gminy Nur

³ Współczynnik skolaryzacji to jeden z dwóch podstawowych wskaźników stosowanych do badania poziomu edukacji, inaczej mówiąc jest to miara powszechności nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto to relacja liczby osób uczących się (w danej grupie wieku) do liczby ludności w określonej grupie wieku

kształcenia specjalnego. Pobyt w placówce jest nieodpłatny. W toku zajęć szkolnych i pracy w grupach internatu wychowankowie nabywają i doskonalą umiejętności z zakresu samoobsługi oraz radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych. Poprzez bezpośredni kontakt z naturą zdobywają wiedzę o otaczającym świecie, uczą się współdziałania z innymi ludźmi, rozwijają sprawność manualną, wrażliwość słuchową i muzykalność.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne dostępne jest poza terenem gminy. Na obszarze powiatu ostrowskiego funkcjonują: Zespół Szkół nr 1 w Ostrowi Mazowieckiej (liceum ogólnokształcące, techniku, zasadnicza szkoła zawodowa), Zespół Szkół nr 2 w Ostrowi Mazowieckiej (liceum ogólnokształcące, techniku, zasadnicza szkoła zawodowa), Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Ostrowi Mazowieckiej, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. St. Staszica w Małkini Górnej oraz Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Starym Lubiejewie.

Opieka zdrowotna

Podstawowa opieka zdrowotna jest świadczona przez lekarzy rodzinnych, a także przez pielęgniarki i położne środowiskowo – rodzinne. Na terenie Gminy Nur funkcjonuje jeden niepubliczny zakład opieki zdrowotnej, gdzie przyjmują lekarze rodinni, stomatolog, dwie pielęgniarskie środowiskowe i jedna położna oraz jedna apteka. Oba obiekty znajdują się w miejscowości gminnej.

Tabela nr 8. Opieka zdrowotna na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2000	2005	2010	2014
Przychodnie – ambulatoryjna opieka zdrowotna (stan w dniu 31 XII)				
Przychodnie – ogółem	1	1	1	1
Przychodnie – niepubliczne	1	1	1	1
Apteki i punkty apteczne				
Apteki	0	0	0	1
Punkty apteczne	1	1	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

Mieszkańcy Gminy Nur mogą korzystać również z usług Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Ostrowi Mazowieckiej ⁴, dysponującego 11 oddziałami: Chirurgii Ogólnej, Chorób Wewnętrznych, Pediatrycznym, Ginekologiczno – Położniczym, Neonatologicznym, Rehabilitacji Narządu Ruchu, Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Urazowo – Ortopedycznym, Kardiologicznym, Szpitalny Oddziałem Ratunkowym oraz Izba Przyjęć.

Szpital dysponuje także 27 poradniami: alergologiczną, dermatologiczną, endokrynologiczną, kardiologiczną, nefrologiczną, neonatologiczną, neurologiczną,

⁴ <http://www.szpitalostrowmaz.pl/>

okulistyczną, onkologiczną, otolaryngologiczną, urologiczną, rehabilitacyjną, terapii uzależnienie od alkoholu i współuzależnienia, zdrowia psychicznego, ginekologiczno – położniczą, chorób płuc i gruźlicy, chirurgii ogólnej, urazowo – ortopedyczną, medycyny pracy, leczenia bólu, terapii uzależnienia od alkoholu dla dzieci i młodzieży, chorób metabolicznych, neurochirurgiczną, psychologiczną oraz domowego leczenia tlenem.

Opieka społeczna

Podstawowym zadaniem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom wyjścia z trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie pokonać samodzielnie. Polega ona w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nurze został utworzony uchwałą Nr 37/IX/90 Rady Narodowej w Nurze z dnia 30 kwietnia 1990 r.⁵ GOPS w Nurze jest jednostką organizacyjną, która wykonuje zadania własne i zlecane gminie z zakresu pomocy społecznej. Siedzibą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nurze jest Urząd Gminy Nur. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia,
- niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Poniżej, na podstawie informacji Banku Danych Lokalnych oraz danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nurze, w tabeli nr 9 przedstawiono skalę pomocy społecznej realizowanej na terenie Gminy Nur na przestrzeni lat 2010 – 2014.

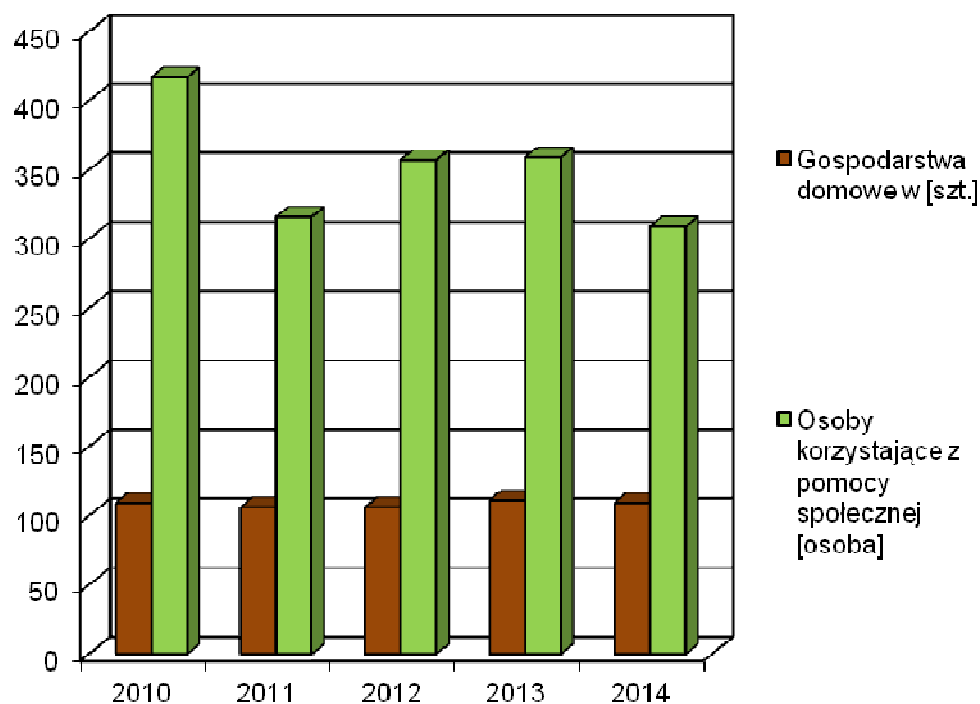
⁵ <http://www.gminanur.pl/gops.html>

Tabela nr 9. Opieka społeczna na terenie Gminy Nur w latach 2010 – 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej					
Gospodarstwa domowe – ogółem [szt.]	109	106	106	111	109
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej [osoba]	417	316	357	359	309
Świadczenia rodzinne					
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci [szt.]	177	161	147	139	125
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem [osoba]	380	341	306	283	255
Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku [tys. zł]					
Kwota świadczeń rodzinnych	820	862	1032	980	758
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	648	585	520	533	473
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	112	134	157	167	162

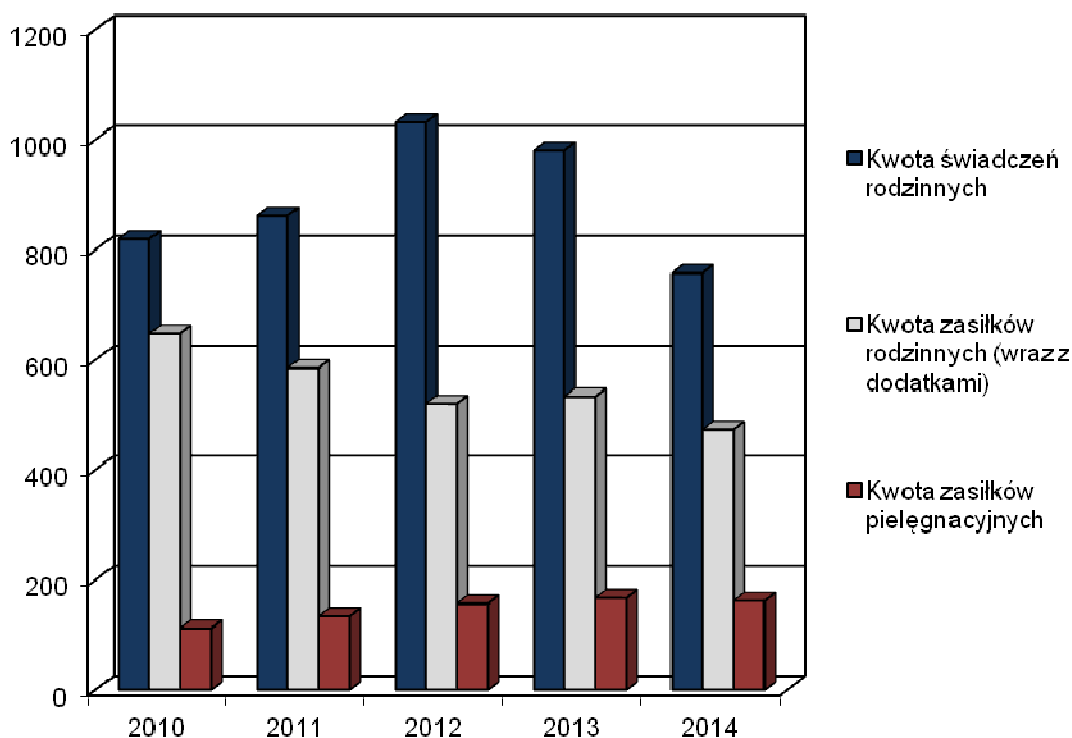
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wykres nr 5. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej na terenie Gminy Nur w latach 2010 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wykres nr 6. Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych na terenie Gminy Nur w latach 2010 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nurze ustalono, iż w I półroczu 2015 r. pomocy społecznej udzielono 84 gospodarstwom oraz 245 osobom. Liczba rodziców, którzy otrzymali zasiłek rodzinny wyniosła 125 osób, podobnie jak liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w I półroczu br. Wyniosła 531 tys. zł, kwota zasiłków rodzinnych – 216 tys. zł, a kwota zasiłków pielęgnacyjnych – 74 tys. zł.

W miejscowości Żebry – Laskowiec od maja 2015 r. funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej spółki "eMKaMED". To nowoczesny budynek całkowicie przystosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, wyposażony w windę osobową, pozbawiony barier architektonicznych. Obiekt ma charakter ciepłego, przytulnego domu. Pokoje są jedno-, dwu- oraz trzyosobowe z łazienkami. Każdy pokój wyposażony jest w system przyzywowy. Dla dobra i komfortu mieszkańców, Dom posiada własną kuchnię. Nad stanem podopiecznych czuwa lekarz rodzinny. Obiekt położony jest 5 km od Nura, 12 km od Ciechanowca oraz 19 km od Czyżewa. DPS oferujemy pobyt na czas określony i nieokreślony.

Zgodnie z decyzją Wojewody Mazowieckiego z dnia 11 maja 2015 r. obiekt wpisany do rejestru DPS województwa mazowieckiego pod pozycją 122.

Kultura

Na terenie Gminy Nur jedyną instytucją kultury jest Biblioteka Publiczna Gminy Nur.

Według informacji Banku Danych Lokalnych w 2014 r. Biblioteka Publiczna Gminy Nur dysponowała 9781 woluminami. Z zasobów biblioteki skorzystało 538 czytelników, którzy wypożyczali 9128 książek. Ponadto biblioteka posiada 5 komputerów z dostępem do internetu, z których mogą korzystać czytelnicy. Rokrocznie biblioteka bierze udział w różnych projektach, programach lub akcjach społecznych:

- Program Biblioteki Narodowej "Zakup nowości wydawniczych do bibliotek"
- Ogólnopolska akcja społeczna "Czas na czytanie. Książka wzbogaca"
- Ogólnopolska akcja społeczna "Książki Narodowego Centrum Kultury po złotówce dla bibliotek"
- Projekt Instytutu Pamięci Narodowej "Biblioteka na to czeka"

W ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europa inwestująca w obszary wiejskie, Operacje w zakresie małych projektów współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 Leader – Działanie 413, Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 zrealizowano następujące projekty:

- Operacja pt. „Utworzenie Gminnego Centrum Kompetencji”
- Operacja pt. „Publikacja albumu Gminy Nur w starej fotografii”
- Operacja pt. „Wydanie mapy turystycznej Gminy Nur”

W bibliotece odbywają się cykliczne spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki oraz różnego rodzaju wystawy oraz warsztaty artystyczno – plastyczne, np. robienia kwiatów z bibuły i krepiny, palm wielkanocnych, zdobienia przedmiotów techniką quillingu i decoupage.

Istotną rolę w działalności kulturalnej i edukacyjnej na terenie Gminy Nur pełnią również świetlice wiejskie, funkcjonujące w miejscowościach: Nur, Zaszków, Ślepowrony, Obryte, Ołowskie, Murawskie Nadbużne, Kramkowo Lipskie, Żebry – Laskowiec, Ołtarze – Gołacze, Zuzela, Strękowo Nieczykowskie, Godlewo – Warsze, Godlewo – Milewek, Godlewo Wielkie. Świetlice te służą mieszkańcom m.in. do organizowania imprez okolicznościowych.

W latach 2009 – 2010 rozbudowano budynek świetlicy wiejskiej w Zuzeli. Pozostałe świetlice zostały w 2013 roku odnowione i wyremontowane.

W styczniu 2014 r. Spółdzielnia Rolniczo – Spożywczej „JEDNOŚĆ” w Ciechanowcu sprzedała Gminie Nur budynek dawnego sklepu spożywczego wraz z działką gruntu w miejscowości Ołowskie. Ten dwukondygnacyjny budynek został przeznaczony na świetlicę wiejską. Obiekt wymaga generalnego remontu. W 2014 roku wymieniono stolarkę okienną i drzwiową.

Na wszystkie dotychczas wykonane prace dotyczące rozbudowy, remontu itp. Gmina Nur uzyskała dofinansowanie ze środków PROW na lata 2007 – 2013 w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

W kolejnych latach planuje się remont budynku świetlicy wiejskiej w Ołowskich i Ślepowronach. W Ołowskich do budynku należy doprowadzić bieżącą wodę, wybudować zbiornik na nieczystości ciekłe i wygospodarować miejsce na łazienkę, konieczna może okazać się też wymiana instalacji elektrycznej. Ściany wewnętrzne muszą zostać odnowione, podłogi wymagają odnowienia bądź ułożenia na nowo. Na zewnątrz budynku należy naprawić dach i wykonać elewację. Natomiast w Ślepowronach należy dokonać remontu generalnego bądź wymiany dachu na nowy.

Sport i rekreacja

Od 1 kwietnia 2010 r. w Publicznym Gimnazjum im. Papieża Jana Pawła II w Nurze funkcjonuje Katolicki Klub Sportowy „Olimpia Nur”. W 2014 r. w ramach klubu ćwiczyło ogółem 56 osób (ćwiczący do lat 18), w tym dziewczynki stanowiły 34 osoby, a chłopcy – 22 osoby. W ramach klubu funkcjonują dwie sekcje sportowe.

Przy Zespole Szkół w m. Nur zlokalizowana jest nowo wybudowana sala gimnastyczna z zapleczem sanitarnym. W 2009 r. do użytku oddano kompleks boisk sportowych wykonanych w ramach samorządowo – rządowego programu MOJE BOISKO – ORLIK 2012. Kompleks składa się z boiska ze sztuczną trawą do gry w piłkę nożną oraz boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni poliuretanowej do gry w koszykówkę, siatkówkę i tenisa. Cały kompleks jest ogrodzony i oświetlony. Zarówno sala gimnastyczna, jak i boiska zaspokajają potrzeby sportowo – rekreacyjne zarówno uczniów korzystających z nich podczas lekcji wychowania fizycznego, jak i mieszkańców oraz turystów korzystających w godzinach popołudniowych oraz w dni wolne od nauki szkolnej. Boisko "Orlik" to ważne centrum, swego rodzaju "świetlica" na wolnym powietrzu dla społeczności lokalnej. Choć kojarzy się głównie z piłką nożną, to również miejsce, gdzie można zagrać w koszykówkę, siatkówkę, tenisa ziemnego, badmintona, zorganizować piknik dla dzieci i całej rodziny. Corocznie w ramach programu „Animator – Moje Boisko – Orlik 2012” zatrudniani są animatorzy, czyli osoby organizujące zajęcia na boisku.

Najmłodszy mieszkańcy gminy i osoby odwiedzające gminę mogą korzystać także z dwóch placów zabaw zlokalizowanych na terenie szkolnym w Nurze. W plac zabaw wyposażony jest również Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Zuzeli.

Mieszkalnictwo

Na terenie Gminy Nur dominuje zabudowa zagrodowa, jednorodzinna oraz letniskowa. Rozwój budownictwa mieszkalnego opiera się tu na budownictwie indywidualnym jednorodzinny. W poniższej tabeli nr 10 przedstawiono wielkość zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014.

Tabela nr 10. Zasoby mieszkaniowe Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2000	2005	2010	2014
Zasoby mieszkaniowe gminy (komunalne)				
Mieszkania socjalne [szt.]	b.d.	b.d.	b.d.	1
Powierzchnia użytkowa [m ²]	b.d.	b.d.	b.d.	37
Zasoby mieszkaniowe				
Mieszkania [szt.]	1190	1229	1257	1262
Izby [szt.]	4143	4740	5000	5026
Budynki mieszkalne w gminie				
Ogółem [szt.]	b.d.	b.d.	1238	1236
Mieszkania wyposażone w instalację techniczno – sanitarne				
Wodociąg	b.d.	1034	1087	1092
Ustęp spłukiwany	b.d.	639	823	828
Łazienka	b.d.	642	745	750
Centralne ogrzewanie	b.d.	444	497	502

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Stanu zabudowy mieszkaniowej na terenie Gminy Nur potwierdza, iż część mieszkańców gminy funkcjonuje w trudnych warunkach mieszkaniowych. Najczęstszą przyczyną tego stanu jest zła sytuacja finansowa rodzin, zbyt wysokie koszty kredytów budowlanych oraz wykonania dokumentacji budowlanej potrzebnej do wydania pozwolenia na budowę. Rozproszone budownictwo jednorodzinne może natomiast stanowić problem wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną i społeczną.

2.2. Infrastruktura techniczna

Pod pojęciem *infrastruktury technicznej gminy* rozumieć należy gminne drogi, ulice, place, wodociągi, kanalizacja, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymywanie czystości, utrzymywanie urządzeń sanitarnych, wysypiska oraz utylizacja odpadów komunalnych, zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą, komunalne budownictwo mieszkaniowe, lokalny transport zbiorowy, targowiska i hale targowe, gminne obiekty i urządzenia użyteczności publicznej oraz obiekty administracyjne.

Komunikacja

Na układ komunikacyjny Gminy Nur składają się następujące drogi: krajowa nr 63, wojewódzka nr 694, powiatowe oraz gminne. Drogi te służą powiązaniu komunikacyjnego zarówno wewnątrz gminy, jak też i z obszarami zewnętrznymi.

Droga krajowa nr 63 – relacji (Obwód Kaliningradzki) Budziszki – Giżycko – Łomża – Zambrów – Siedlce – Radzyń Podlaski – Sławatycze (Białoruś) w ciągu łączącym Białoruś z należącym do Rosji Obwodem Kaliningradzkim, przebiega południkowo przez teren Gminy Nur na długości ok. 9,4 km. Omija większość jednostek osadniczych gminy, przebiega przez miejscowości: Godlewo Wielkie, Godlewo – Mierniki, Strękowo. Jest to droga o znaczeniu regionalnym, uzupełniająca podstawową sieć drogową państwa. Łączy dwa przejścia graniczne z najważniejszymi korytarzami drogowymi Polski północnowschodniej: DK16, DK61 (S61), DK8 (S8), DK2 i A2 oraz DK19 (S19). W województwie mazowieckim stanowi podstawę układu komunikacyjnego wschodniej części regionu w osi północ – południe. Jest również elementem koncepcji Wielkiej Obwodnicy Mazowsza. Zarządcą DK63 na Mazowszu jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Warszawie.

Droga wojewódzka nr 694 – relacji (Warszawa) - Brok - Małkinia - Ciechanowiec i dalej prowadząca do Bielska Podlaskiego, Siemiatycz, Białowieży i Białegostoku, ma przebieg zbliżony do równoleżnikowego. Na terenie gminy przebiega ona na długości ok. 12 km. Jest istotnym ciągiem turystycznym, który łączy Warszawę z Białowieżą. Droga ta, na pewnym odcinku, towarzyszy przebiegiem skarpie doliny Bugu. Podlega Zarządowi Dróg Wojewódzkich w Warszawie, rejon drogowy Węgrów – Siedlce.

W *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* przewidziana została przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 694. Przebieg drogi wojewódzkiej stanowi problem w miejscowościach Zuzela i Nur. Trasa ta prowadzi ciężki ruch tranzytowy zagrażający zarówno mieszkańcom, jak i znajdującym się w bardzo bliskiej odległości obiektom budowlanym. W Nurze droga ta prowadzi przez wąskie ulice centrum miejscowości wchodzące w skład jej zabytkowego układu urbanistycznego. W związku z tak zdefiniowanymi utrudnieniami należy dążyć do uwolnienia centrum Nura od ruchu tranzytowego, co może się wiązać z powstaniem obwodnicy w ciągu drogi wojewódzkiej poza obszarem zabudowy tej miejscowości. Istotną kwestią jest również dążenie do ograniczenia ilości zabudowy pojawiającej się w bliskim sąsiedztwie uciążliwej drogi wojewódzkiej.

Na terenie gminy Nur występuje 7 dróg powiatowych o całkowitej długości 36,26 km:

- droga nr **2608W** relacji Andrzejewo – Szulborze Wielkie – Zuzela – zbiorcza,
- droga nr **2622W** relacji Żebry – Laskowiec – Kamieńczyk – Boguty – Pianki – lokalna,
- droga nr **2623W** relacji Boguty – Pianki – Cietrzewki Warzyno – Żebry – Kolonia – lokalna,
- droga nr **2625W** relacji Godlewo – Warsze – Kunin – Zamek – do drogi 2622W – lokalna,
- droga nr **2626W** relacji Godlewo – Kałęczyn – Zuzela – lokalna,
- droga nr **2627W** relacji Nur – Ołtarze – Gołacze – Zuzela – lokalna,
- droga nr **2628W** relacji Ciechanowiec – Zaszków – Ślepowrony – Nur – zbiorcza.

Drogi powiatowe na terenie Gminy Nur są w zdecydowanej większości utwardzone i wykazują dobrą wartość techniczną i eksploatacyjną. Są drogami klas lokalnej oraz zbiorczej, stanowiącymi podstawę systemu komunikacyjnego gminy.

W poniższej tabeli nr 11 przedstawiono krótką charakterystykę dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie Gminy Nur.

Tabela nr 11. Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie Gminy Nur

Kategoria drogi	Klasa drogi	Numer drogi	Długość drogi w granicach gminy	Nawierzchnia	
				utwardzona (asfaltowa)	nieutwardzona
krajowa	główna	63	9 277 m	9 277 m	-
wojewódzka	główna	694	12 332 m	12 332 m	-
powiatowa	zbiorcza	2608W	2 074 m	2 074 m	-
powiatowa	lokalna	2622W	2 291 m	2 291 m	-
powiatowa	lokalna	2623W	1 956 m	1 956 m	-
powiatowa	lokalna	2625W	3 319 m	-	3 319 m
powiatowa	lokalna	2626W	6 619 m	6 619 m	-
powiatowa	lokalna	2627W	5 789 m	ok. 4 389 m - na odcinku od początku zabudowy wsi Ołtarze-Gołacze do Nura	ok. 1 400 m - na odcinku od Zuzeli do początku zabudowy wsi Ołtarze-Gołacze
powiatowa	zbiorcza	2628W	14 212 m	14 212 m	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur oraz Banku Danych Lokalnych

W przestrzeni Gminy Nur funkcjonuje 25 dróg gminnych o łącznej długości 49,369 km. Drogi te stanowi uzupełnienie lokalnego systemu komunikacyjnego. Ich ogólną charakterystykę przedstawia poniższa tabela nr 12.

Stan dróg gminnych wskazuje na niewielki udział dróg o nawierzchni utwardzonej (bitumiczna, betonowa), które stanowią zaledwie 38% wszystkich dróg gminnych. Drogi o nawierzchni utwardzonej występują z reguły w otoczeniu zwartej zabudowy wiejskiej. Sieć tych dróg jest wystarczająca, jednak znaczna ich część znajduje się w złym stanie technicznym.

Tabela nr 12. Charakterystyka dróg gminny na terenie Gminy Nur

Nr drogi/ przebieg		Długość [km]	Powierzchnia [tys. m ²]	Suma długości i powierzchni według nawierzchni					
				bitumiczna		betonowa		nieutwardzona	
				km	tys. m ²	km	tys. m ²	km	tys. m ²
260501W	droga pow. nr 2628W Zaszaków – droga pow. nr 2628W Myślibory	4,450	13,088	0,016	0,066	0,0	0,0	4,434	13,022
260502W	droga pow. nr 2623W – droga kraj. nr 63 Strękowo	5,339	21,275	0,0	0,0	2,987	12,26	2,352	9,015
260503W	droga woj. nr 694 – droga kraj. nr 63 Nur	1,790	6,553	0,0	0,0	0,0	0,0	1,790	6,553
260504W	Strękowo – droga woj. nr 694	1,956	4,416	0,0	0,0	0,0	0,0	1,956	4,416
260505W	droga pow. nr 2626W Kałęczyn – droga kraj. nr 63	2,004	6,880	0,0	0,0	0,0	0,0	2,004	6,880
260506W	Opatowina – Godlewo – Warsze – Godlewo – Milewek	6,417	21,857	3,146	12,98	0,0	0,0	3,271	8,877
260507W	droga pow. 2628W – droga pow. nr 2629W Kamianka – Stokowo	2,200	8,987	0,207	0,743	1,993	8,244	0,0	0,0
260508W	droga pow. nr 2628W – droga gm. nr 260507W	0,643	1,900	0,0	0,0	0,0	0,0	0,643	1,900
260509W	droga pow. nr 2626W – droga kraj. nr 63 Godlewo – Warsze	0,576	1,549	0,0	0,0	0,0	0,0	0,576	1,549
260510W	droga pow. nr 2627W – Ołtarze Gołacze Kolonia	1,739	5,462	0,0	0,0	0,740	2,992	0,999	2,47
260511W	droga pow. nr 2608W – Zuzela (Smolewo Parcele)	0,866	2,225	0,011	0,047	0,0	0,0	0,855	2,178
260512W	droga pow. nr 2608W – droga pow. nr 2626W Zuzela (za szkołą)	1,101	3,487	0,0	0,0	0,0	0,0	1,101	3,487
260513W	droga pow. nr 2608W – droga pow. nr 2626W Zuzela (za cmentarzem)	0,531	1,418	0,0	0,0	0,0	0,0	0,531	1,418
260514W	droga gm. Nr 260502W – Żebry – Laskowiec (rzeka Pukawki)	0,321	1,334	0,237	1,082	0,0	0,0	0,084	0,252
260515W	droga gm. nr 260502W - Strękowo-Nieczykowskie – droga kraj. nr 63	1,097	3,160	0,0	0,0	0,0	0,0	1,097	3,160
260516W	droga pow. nr 2628W – Zaszaków	0,846	2,775	0,0	0,0	0,0	0,0	0,846	2,775
260517W	droga pow. nr 2628W – Zaszaków	0,314	1,008	0,0	0,0	0,0	0,0	0,314	1,008
260518W	droga pow. nr 2628W – Słepowrony (rzeka Nurzec)	2,299	6,688	0,707	2,407	0,0	0,0	1,592	4,281

Nr drogi/ przebieg		Długość [km]	Powierzchnia [tys. m ²]	Suma długości i powierzchni według nawierzchni					
				bitumiczna		betonowa		nieutwardzona	
				km	tys. m ²	km	tys. m ²	km	tys. m ²
260519W	droga pow. nr 2626W – Godlewo Wielkie	0,728	2,191	0,034	0,099	0,0	0,0	0,694	2,092
260520W	droga kraj. nr 63 – droga gm. nr 2606505W Godlewo – Milewek	2,364	7,351	0,405	1,889	0,0	0,0	1,959	5,462
260521W	droga woj. nr 694 – droga pow. nr 2627W Nur (ul. Ogrodowa)	1,038	4,792	1,038	4,792	0,0	0,0	0,0	0,0
260522W	droga pow. nr 2626W Kałęczyn – granica gminy	1,691	5,539	1,240	4,238	0,0	0,0	0,451	1,301
260523W	Nur (ul. Łomżyńska)	0,970	4,656	0,970	4,656	0,0	0,0	0,0	0,0
260524W	droga wojewódzka nr 694 (Żebry Kolonia) – granica gminy	1,412	5,799	1,357	5,700	0,0	0,0	0,055	0,099
260525W	Nur Kolonia Wschodnia – Kamianka Stokowo – Kramkovo Lipskie – Zaszaków Kolonia – Zaszaków	6,677	25,428	3,862	15,80	0,0	0,0	2,815	9,628
Razem:		49,369	169,818	13,213	54,499	5,72	23,496	30,419	91,823

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Układ komunikacyjny gminy opiera się w głównej mierze o drogi charakteryzujące się niewielkim natężeniem ruchu pojazdów mechanicznych (drogi powiatowe i gminne). Jedynie przebiegająca południkowo droga krajowa nr 63 oraz przebiegająca równoleżnikowo droga wojewódzka nr 694 stanowią intensywnie uczęszczane ciągi komunikacyjne. Badaniom średniodobowego natężenia ruchu pojazdów mechanicznych poddawane są poszczególne odcinki dróg krajowych i wojewódzkich. Jak wynika z zestawień pomiaru ruch odbywającego się na drogach krajowych na terenie gminy Nur znajdowały się 2 odcinki pomiarowe: Czyżew – Łęg Nurski oraz Łęg Nurski – Ceranów. W przypadku drogi wojewódzkiej nr 694 w obrębie gminy Nur również zlokalizowane były dwa odcinki pomiarowe: Małkinia - Nur/DK 63 oraz Nur/DK 63 – Granica województwa.

Wyniki powyższych pomiarów prezentują poniższe tabele nr 13 i 14.

*Tabela nr 13. Zestawienie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla drogi krajowej nr 63
[liczba pojazdów/dobę] z lat 2000, 2005, 2010*

Punkt pomiarowy	Wyniki średniodobowego natężenia ruchu	Lata		
		2000	2005	2010
Czyżew – Łęg Nurski (2010 r.) granica województwa mazowieckiego – Łęg Nurski (2005 r.) granica województwa – Nur (2000 r.)	motocykle	11	3	12
	samochody osobowe, mikrobusy	1 392	717	804
	lekkie samochody ciężarowe	189	114	167
	ciężarowe	248	235	436
	autobusy	17	17	12
	ciągniki rolnicze	53	18	18
	rowery	112	13	14
	OGÓŁEM	1 910	1 104	1 449
Łęg Nurski – Ceranów (2005 r., 2010 r.) Nur – Sokołów Podlaski (2000 r.)	motocykle	9	12	16
	samochody osobowe, mikrobusy	2 359	2 844	1 383
	lekkie samochody ciężarowe	276	336	307
	samochody ciężarowe	338	704	582
	autobusy	53	24	21
	ciągniki rolnicze	97	36	24
	rowery	297	20	15
	OGÓŁEM	3 132	3 956	2 333

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla dróg krajowych w latach 2000, 2005, 2010.

Tabela nr 14. Zestawienie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla drogi wojewódzkiej nr 694 [liczba pojazdów/dobę] w roku 2010

Punkt pomiarowy	Wyniki średniodobowego natężenia ruchu	Rok 2010
Małkinia - Nur/DK 63	motocykle	10
	samochody osobowe, mikrobusy	1 926
	lekkie samochody ciężarowe	250
	ciężarowe	332
	autobusy	26
	ciągniki rolnicze	10
	OGÓŁEM	2 554
Nur/DK 63/ Granica Województwa	motocykle	8
	samochody osobowe, mikrobusy	1 199
	lekkie samochody ciężarowe	214
	ciężarowe	192
	autobusy	22
	ciągniki rolnicze	40
	OGÓŁEM	1 675

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla dróg wojewódzkich w 2010 r.

Analizując zmiany w natężeniu ruchu pojazdów mechanicznych na badanych odcinkach drogi krajowej nr 63 oraz mając na uwadze postępujący rozwój społeczno – gospodarczy przewidywać można, iż w przyszłości dojdzie do wzrostu liczby pojazdów mechanicznych poruszających się po drogach znajdujących się w granicach gminy Nur.

Na podstawie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu, za pomocą badania trendów, wykonywane są prognozy ruchu dla zamiejskich sieci dróg krajowych do roku 2020. Prognozy te zakładają, że nie zajdą żadne zmiany oraz nie wystąpią istotne czynniki mogące mieć wpływ na zmiany zachowań komunikacyjnych. Z obliczeń tych wynika, iż do roku 2015 nie przewiduje się aby natężenie ruchu pojazdów mechanicznych na badanych odcinkach drogi krajowej (Czyżew - Łęg Nurski, Łęg Nurski - Ceranów) oraz drogi wojewódzkiej (Małkinia - Nur/DK 63, Nur/DK 63/Granica Województwa) przekroczyło poziom 4.000 pojazdów na dobę. W prognozie ruchu dla roku 2020 natężenie ruchu pojazdów na odcinkach drogi wojewódzkiej zostało określone na tym samym poziomie (< 4.000 pojazdów/dobę), natomiast dla drogi krajowej przewiduje się wzrost potoku pojazdów, który może znajdować się w przedziale 4.000 – 8.000 pojazdów/dobę.⁶

Przez teren Gminy Nur nie przebiega linia kolejowa. W odległości ok. 7 km od północnej granicy gminy przebiega dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa nr 6, która łączy Zielonkę z Kuźnicą Białostocką (granica Polski z Białorusią). Najbliższą stacją kolejową jest ta znajdująca się w Małkini (zatrzymują się tu wszystkie pociągi pośpieszne), zaś przystankiem osobowym jest ten znajdujący się w Kietlance (gmina Zaręby Kościelne).⁷

⁶ <http://siskom.waw.pl/nauka-gpr.htm>

⁷ <http://www.bazakolejowa.pl/>

Na terenie Gminy Nur funkcjonuje pasażerska komunikacja autobusowa prowadzona przez PKS, obsługująca ważniejsze ciągi drogowe w gminie. Na jej potrzeby w obrębie gminy funkcjonuje 27 przystanków autobusowych ⁸: Zasków – 3 przystanki, Ślepowrony – 1 przystanek, Obryte – 1 przystanek, Ołowskie – 1 przystanek, Murawskie Nadbużne – 1 przystanek, Kossaki – 1 przystanek, Kamianka – 1 przystanek, Żebry – Kolonia – 2 przystanki, Nur Kolonia Wschodnia – 1 przystanek, Nur – 3 przystanki, Strękowo – 2 przystanki, Godlewo – Mierniki – 2 przystanki, Godlewo Wielkie – 2 przystanki, Ołtarze – Gołacze – 2 przystanki, Zuzela – 2 przystanki, Zakrzewo – Słomy – 2 przystanki. Osiemnaście przystanków autobusowych wyposażona jest w zadaszone wiaty.

Przez gminę prowadzą trasy autobusów do Warszawy, Białowieży, Bielska Podlaskiego, Ciechanowca, Gdańska, Ostrołęki, Małkini, Siedlec, Sokołowa Podlaskiego, Siemiatycz, Ostrowi Mazowieckiej. Dodatkowo w gminie działa komunikacja autobusowa dowożąca dzieci i młodzież szkolną do szkoły w Nurze.

Pomimo niezaprzeczalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na terenie Gminy Nur brak jest sieci szlaków i tras turystycznych. Przez obszar gminy przebiega jeden pieszy szlak turystyczny oraz kajakowe szlaki wodne. Nie zostały tu wyznaczone szlaki rowerowe ani konne.

Przez teren gminy Nur przebiega oznakowany zielony Pieszy Szlak Turystyczny PTTK (PL-261-z) relacji Ciechanowiec (gmina Ciechanowiec, powiat wysokomazowiecki) – Gąsiorowo (gmina Zareby Kościelne, powiat ostrowski). ⁹ Długość tego szlaku wynosi 70 km. Na terenie gminy prowadzi on przez wsie Kossaki, Kamianka, Nur, Ołtarze – Gołacze i Zuzela i umożliwia zwiedzanie takich atrakcji jak, zabytkowy kościół, cmentarz i muzeum pamiątek po Prymasie Tysiąclecia Stefanie Wyszyńskim w Zuzeli.

Turystyka wodna na terenie gminy jest możliwa dzięki rzekom Bug i Nurzec. Na brzegach tych rzek nie ma specjalnie przystosowanych stanic wodnych. Rzeki te mają stosunkowo wartki nurt co sprzyja turystyce wodnej. W przypadku rzeki Bug odcinkiem proponowanym do przepłynięcia kajakiem Niemirów – Serock, która obejmuje cały szlak Bugu – od granicy państwa po Zalew Zegrzyński.

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna

Na terenie Gminy Nur działają trzy stacje wodociągowe, które dostarczają wodę do dwudziestu jeden sołectw. Zwodociągowane zostały wszystkie wsie, brak jedynie sieci na terenach zabudowy kolonijnej. Sieć wodociągowa obejmuje 61,98 km rurociągów i 1167 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Zwodociągowanie gminy kształtuje się na poziomie 98%. Najwięcej budynków mieszkalnych

⁸ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVII/ 97/ 12 Rady Gminy Nur z dnia 29.10.2012 r. w sprawie określenia przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina Nur oraz warunków korzystania z tych obiektów
⁹ http://ktpzg.pttk.pl/pliki/Wykaz_szlakow_podlaskie.pdf

posiada podłączenia do sieci wodociągowej w miejscowości Zakrzewo Słomy (100%), Myślibory (96%), Ołowskie (95%) oraz Kossaki (92%).

W poniższej tabeli nr 15 przedstawiono szczegółową charakterystykę sieci wodociągowej na terenie gminy.

Tabela nr 15. Zestawienie danych o sieci wodociągowej na terenie Gminy Nur

Nazwa miejscowości	Długość czynnej sieci wodociągowej [km]	Przyłącza wodociągowe		Źródło zasilania w wodę
		ilość [szt.]	długość [km]	
Nur, Łęg Nurski, Nur Kolonia Zachodnia	11,36	294	6,27	Nur
Ołtarze Gołacze	1,84	76	2,035	Nur
Zuzela	2,90	67	2,609	Zuzela
Zakrzewo Słomy	0,90	24	0,9	Zuzela
Kałęczyn	3,10	38	1,8	Zuzela
Godlewo Warsze i Mierniki	2,10	44	0,844	Zuzela
Godlewo Wielkie	2,20	32	0,6	Zuzela
Strękowo	2,20	31	1,017	Ołowskie
Strękowo Nieczykowskie	3,00	16	0,7	Ołowskie
Godlewo Milewek	2,10	21	0,927	Ołowskie
Żebry Laskowiec	3,88	77	2,6	Ołowskie
Żebry Kolonia	1,90	24	1,45	Ołowskie
Nur Kolonia Wsch.	0,50	34	1,228	Ołowskie
Kramkowo Lipskie	3,30	41	1,029	Ołowskie
Kamianka Stokowo	1,40	17	0,3	Ołowskie
Kamianka Nadbużna	1,00	17	0,3	Ołowskie
Kossaki	0,90	55	1,149	Ołowskie
Murawskie Nadbużne	1,40	52	1,005	Ołowskie
Myślibory	0,70	25	0,825	Ołowskie
Ołowskie	0,80	19	0,650	Ołowskie
Obryte	2,50	34	0,73	Ołowskie
Ślepowrony	1,90	37	1,0	Ołowskie
Zaszków	5,40	74	3,259	Ołowskie
Zaszków Kolonia	4,70	18	1,631	Ołowskie
Razem:	61,98	1167	34,858	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

Wodociąg zasilany jest z ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w miejscowościach Nur, Zuzela, Ołowskie, które czerpią wodę z poziomu czwartorzędowego.

W Nurze woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana w stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym ROŚ.6341.1.35.2011, które zostało wydane 20 października 2011 r. i obowiązuje do 31 października 2021 r. Woda pobierana z ujęcia w Nurze za pomocą systemu wodociągowego (ø 110, ø 150) zaopatruje miejscowość gminną Nur oraz Nur Kolonia Zachodnia, Łęg Nurski, Ołtarze – Gołacze.

W Zuzeli woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana w stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym ROŚ.6341.1.29.2011, które

zostało wydane 17 sierpnia 2011 r. i obowiązuje do 31 sierpnia 2021 r. Woda ujmowana z ujęcia w Zuzeli za pomocą systemu wodociągowego (ø 150, ø 160, ø 110, ø 100, ø 80) zaopatruje miejscowości Zuzela, Zakrzewo – Słomy, Kałęczyn, Godlewo – Warsze, Godlewo – Mierniki, Godlewo Wielkie.

W Ołowskich woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana na stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym RLO.6223-1-4/07. Woda pobierana z tego ujęcia za pomocą systemu wodociągowego (ø 160) doprowadzana jest do miejscowości Ołowskie, Myślibory, Murawskie Nadbużne, Kossaki, Kamianka Nadbużna, Nur Kolonia Wschodnia, Kamianka – Stokowo, Kramkowo Lipskie, Zaszaków – Kolonia, Kolonia Żebry – Laskowiec, Żebry – Laskowiec, Strękowo, Strękowo Nieczykowskie, Godlewo – Milewek. Za pośrednictwem rur o średnicy ø 225 woda doprowadzana jest do miejscowości Obryte, Ślepowrony, Zaszaków – Kolonia, Zaszaków.

W poniższej tabeli nr 16 przedstawiono charakterystykę stacji uzdatniania wody zlokalizowanych na terenie Gminy Nur.

Tabela nr 16. Charakterystyka stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Nur

Ujęcie	Zasoby zatwierdzone [m³/h]	Głębokość studni [przedział w m]	Typ ujęcia	Pobór wód [m³/dobę]	Strefa ochrony pośredniej
Nur	24	57 - 58	Wdc	266,5	brak
Ołowskie	52	57 - 59	Wdc	696	brak
Zuzela	93	96,5 - 99	Wdc	424,2	brak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

W Gminie Nur wody podziemne nie są wykorzystywane na potrzeby przemysłu. W tabeli nr 17 przedstawiono zużycie wody na terenie gminy w latach 2005 – 2014.

Tabela nr 17. Zużycie wody na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zużycie wody ogółem [dam ³]	111,2	124,4	123,2	183,6	175,0	159,0
Rolnictwo i leśnictwo	-	-	-	-	29,0	29,0
Eksploatacja sieci wodociągowej	111,2	124,4	123,2	183,6	146,0	133,0
Eksploatacja sieci wodociągowej – gospodarstwa domowe	105,0	120,6	118,7	120,5	100,0	100,0
Zużycie wody na 1 mieszkańca	34,5	40,5	40,8	61,7	59,6	55,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Na terenie Gminy Nur nie funkcjonuje sieciowy system odprowadzania ścieków, gmina nie należy ona do aglomeracji ściekowej. Ścieki wytwarzane na terenie jednostki administracyjnej gromadzone są w podziemnych zbiornikach asenizacyjnych i za pomocą taboru asenizacyjnego wywożone są na oczyszczalnię ścieków w Ciechanowcu.

W związku z powyższym samorząd lokalny podjął działania mające na celu budowę oczyszczalni przydomowych dofinansowanych ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Informacje na temat lokalizacji oczyszczalni ścieków na terenie gminy prezentuje tabela nr 19.

Tabela nr 18. Gospodarowanie ściekami na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zbiorniki bezodpływowe	b.d.	580	580	580	580	580
Oczyszczalnie przydomowe	b.d.	18	163	163	163	258

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 19. Lokalizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Nur

Miejscowość	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Miejscowość	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
Nur	18	Żebry-Laskowiec	10
Nur Kolonia Wschodnia	5	Żebry-Kolonia	14
Łęg Nurski	2	Kramkowo Lipskie	7
Ołtarze Gołacze	26	Kamianka Stokowo	1
Zuzela	11	Kamianka Nadbużna	2
Zakrzewo Słomy	9	Kossaki	12
Kałęczyn	10	Murawskie Nadbużne	13
Godlewo Mierniki	11	Myślibory	1
Godlewo Warsze	7	Ołowskie	9
Godlewo Wielkie	17	Obryte	6
Godlewo Milewek	9	Ślepowrony	10
Strękowo	9	Zaszków	23
Strękowo Nieczykowskie	9	Zaszków Kolonia	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

Na terenie gminy Nur nie występuje zbiorczy system odprowadzania wód deszczowych. Wody opadowe odprowadzane są bezpośrednio do gruntu. Wody opadowe z większości dróg publicznych odprowadzane są do rowów odwadniających i następnie kierowane są do lokalnych cieków wodnych. Wody opadowe odprowadzane w ten sposób nie są podczyszczane.

Gospodarka odpadami na terenie gminy Nur odbywa się w oparciu o zorganizowany system odbioru odpadów, którym jest objętych ok. 80% mieszkańców gminy. Na terenie gminy nie występują duże podmioty gospodarcze generujące znaczne ilości odpadów. Głównym rodzajem są odpady komunalne powstające w gospodarstwach domowych, odpady charakterystyczne dla działalności rolniczej oraz odpady powstałe w wyniku drobnej działalności usługowej i handlowej. W tabeli nr 20 przedstawiono informacje na temat ilości odpadów powstających na terenie gminy na przestrzeni ostatnich lat.

*Tabela nr 20. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Nur w roku 2005
oraz w latach 2010 – 2014*

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem [Mg]	45,76	97,34	110,58	149,50	216,62	259,0
Ogółem na mieszkańca [kg]	14,3	31,4	36,3	50,0	73,2	89,1
Z gospodarstw domowych [Mg]	40,57	74,75	88,39	114,76	195,08	231,92
Odpady z gospodarstw domowych na jednego mieszkańca [kg]	12,6	24,1	29,0	38,4	65,9	79,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Na terenie gminy od sierpnia 2013 r. funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany w m. Nur, przy ul. Czyżewskiej 1 (dawny SKR), do którego mieszkańcy we własnym zakresie mogą dostarczać posegregowane odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych, nie pochodzące z prowadzonej produkcji rolniczej lub z innej formy działalności gospodarczej. Odpady komunalne zmieszane nie będą odbierane. Do PSZOK można dostarczać następujące odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych:

- zużyty domowy sprzęt elektryczny i elektroniczny, żarówki i świetlówki
- zużyte opony samochodów osobowych,
- zużyte baterie i akumulatory (od samochodów osobowych),
- nadmiar odpadów komunalnych segregowanych (w workach foliowych),
- odpady pochodzące z drobnych prac budowlanych rozbiórkowych i remontowych w gospodarstwach domowych.

Nie będą przyjmowane takie odpady jak:

- materiały zawierające azbest, papy,
- szyby samochodowe, szkło zbrojone i hartowane.

Odpady pochodzące z działalności gospodarczej, w tym również produkcji rolniczej (folie, worki po nawozach, sznurki, siatki, opakowania po środkach ochrony roślin, opony i części od maszyn rolniczych) odbierane będą po zawarciu odrębnej umowy na ich odbiór.

Gmina Nur należy do Zachodniego Regionu Gospodarki Odpadami województwa podlaskiego. Na terenie gminy nie występuje składowisko odpadów. Przedsiębiorca wyłoniony w przetargu wywozi odpady na składowisko w m. Czerwony Bór (powiat zambrowski, województwo podlaskie). Na terenie gminy nie występują instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. W gminie Nur nie występują również mogilniki – składowiska przeterminowanych środków ochrony roślin oraz odpadów i opakowań po środkach ochrony roślin.

Gospodarka energetyczna

Zasilanie Gminy Nur w energię elektryczną odbywa się z Głównych Punktów Zasilających (GPZ), zlokalizowanych na terenie Czyżewa oraz Ciechanowca, za pomocą sieci elektroenergetycznych średniego (SN 15 kV) i niskiego napięcia (nn). Przez teren gminy przebiega linia NN 400kV relacji Miłosna – Narew. W obszarze gminy funkcjonują 54 słupowe stacje transformatorowe, które służą transformacji średniego napięcia na użytkowe napięcie niskie. Sieć elektroenergetyczna niskiego napięcia przyjmuje formę napowietrzną i kablową.

Przez teren Gminy Nur nie przebiegają sieci magistralne gazu ziemnego. Obszar gminy nie jest zasilany w gaz przewodowy.

Na terenie Gminy Nur nie występuje zorganizowany system grzewczy. Zaopatrzenie w ciepło odbywa się z indywidualnych kotłowni, które w większości opalane są węglem kamiennym i drewnem. Tego typu rozproszone źródła niskiej emisji powodują w okresach grzewczych znaczny wzrost poziomu zanieczyszczeń w powietrzu.

Obsługa telekomunikacyjna

Na terenie Gminy Nur obsługa telekomunikacyjna odbywa się za pośrednictwem sieci napowietrznych i kablowych. Na terenie miejscowości Nur zlokalizowane są dwie stacje bazowe telefonii komórkowej na działkach nr 317/1 i 1047/1.

2.3. Środowisko przyrodnicze i obszary chronione

Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu

Według podziału fizyczno – geograficznego ¹⁰ część gminy Nur znajduje się w pasie Nizin Środkowopolskich, w makroregionie: Nizina Południowo Podlaska (318.9), mezoregionie: Podlaski Przełom Bugu (318.91). Pozostała, większa część gminy znajduje się na terenie Wysoczyzny Podlasko – Białoruskiej, w makroregionie: Nizina Północnopolaska (843.3), w mezoregionie: Wysoczyzna Wysokomazowiecka (843.38).

¹⁰ Kondracki J. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002 r.

Dolina Bugu na wysokości gminy Nur ma szerokość ok. 4 – 6 km, a głębokość wcięcia w wysoczyznę morenową wynosi do 30 m. Dno doliny obniża się na wysokości gminy Nur do 100 – 120 m n.p.m. Szeroki, piaszczysty taras nadzalewowy znajduje się na tej wysokości po lewej stronie Bugu, natomiast po prawej znajduje się nie dużej szerokości taras zalewowy. Taras ten jest najszerszy w pobliżu miejscowości Obryte i Zuzela. W miejscu, gdzie Pukawka oraz Nurzec wpadają w dolinę Bugu zachowały się fragmenty stożków napływowych.

Ukształtowanie rzeźby terenu wysoczyzny jest konsekwencją budowy najmłodszych utworów zlodowacenia środkowopolskiego, stanowiących wierzchnie partie gleby. Wysoczyznę rozcina dolina Bugu oraz inne ciekі takie jak Nurzec, Pukawka, Kuninianka. Wzdłuż cieków wykształciły się płaskie, w wielu miejscach podmokłe, doliny rzeczne. Są to formy erozji i akumulacji rzecznej.

Bezjezierne równiny wysoczyzny lodowcowej zostały silnie przekształcone peryglacialnie. Na terenie równiny denudacyjnej dawne zagłębienia wytopiskowe uległy zapłynięciu lub zatorfieniu, natomiast wypukłe formy tj. pagórki morenowe zachowały się w wersji szczątkowej. Najbardziej wyraźną formą jest pas moreny czołowej ciągnący się z Daniłówki koło Małkini Górnej do Zuzeli.

Średnia wysokość gminy wynosi 110 – 130 m n.p.m. Najwyższy punkt terenu znajduje na terenie wysoczyzny, w miejscowości Godlewo Wielkie, po przeciwnej stronie drogi nr 680, na granicy z gminą Boguty – Pianki na wysokości 131,4 m n.p.m. Najniżej położony punkt terenu zlokalizowany jest w dolinie Bugu, w pobliżu miejscowości Ołtarze – Gołacze, na wysokości 102,9 m n.p.m.

Zróżnicowanie wysokości terenu w obrębie gminy jest niewielkie, wynosi 28,5 m. Teren wznosi się łagodnie od doliny Bugu i Pukawki w kierunku północnym. Widoczne spadki terenu można zaobserwować pomiędzy doliną Bugu i Nurca a wysoczyzną lodowcową.

Form pochodzenia antropogenicznego jest niewiele na terenie gminy. Są to głównie nasypy wzdłuż dróg oraz wykopy związane z wydobywaniem kruszywa naturalnego na potrzeby lokalne – m.in. w pobliżu miejscowości: Godlewo – Warsze.

Budowa geologiczna

Według podziału geologicznego Polski ¹¹ gmina Nur znajduje się na Platformie Wschodnioeuropejskiej, na obszarze jednostki tektonicznej – Obniżenie Podlaskie. Na jej obszarze na skałach krystalicznych prekambriu zalegają osadowe skały paleozoiczne: twarde kambriu; piaskowce, kwarcyty, wapienie ordowiku; osady syluru i permu. Na ich powierzchni leżą morskie osady mezozoiku.

Piaski, muły i łył miocenu oraz łył pliocenu (utwory trzeciorzędowe) stanowią podłoże utworów czwartorzędowych. Miąższość utworów czwartorzędowych jest różna, waha się od 100 do 50 m. Najstarszymi osadami czwartorzędu są piaski i mułki rzeczne peryglacjału. Na nich leżą kilkunastometrowej wysokości osady zlodowacenia środkowopolskiego. Pokrycie terenu

¹¹ Stupnicka Ewa, *Geologia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 1989 r.

gliną zwałową po przejściu lodowca spowodowało wyrównanie zupełne wcześniejszej deniwelaty. W wielu profilach glina została zanieczyszczona przez działalność wód fluwio-glacialnych, które osadziły wyżej leżące piaski i żwiry.

Utwory lodowcowe i wodno – lodowcowe występują na całej powierzchni gminy, poza terenami dolin rzecznych. Są wykształcone głównie jako piaski, żwiry i gliny zwałowe.

Pomiędzy miejscowością Ołtarze Gołacze a Kolonią o tej samej nazwie, znajdują się grunty akumulacji eolicznej. Są to piaski częściowo tworzące pola wydymowe. Zaczęły one powstawać na przełomie plejstocenu i holocenu.

Najmłodszymi osadami są holocenijskie utwory akumulacji rzecznej Bugu, Nurca i Pukawki. Mają one charakter żwirowo – piaszczysto – mułowy. Towarzyszą im utwory pochodzenia organicznego, głównie namuły torfiaste i torfy.

Na obszarze gminy Nur zostały udokumentowane złoża torfu drzewnego do zastosowania rolniczego: w dolinie Bugu w pasie Nur – Bojary w kategorii C2 (zasoby 5963) oraz w pasie Zuzela – Boguty w kategorii C2 (zasoby 1231).

Zasoby wodne

Sieć wodna na terenie Gminy Nur nie jest bardzo rozbudowana. Gmina znajduje się w dorzeczu Bugu. Jest to III – cio rzędowy dopływ. Źródła Bugu znajdują się poza granicami Polski. Jest to rzeka nieuregulowana, o zmiennym nurcie. Wysokie stany wody na rzece obserwowane są w kwietniu oraz w czerwcu i lipcu, natomiast niski stan we wrześniu. Wylewy rzeki powinny ograniczać się do tarasu zalewowego znajdującego się poniżej skarpy wysoczyzny, a więc dotyczą głównie terenów łąk i pastwisk.

Prawie całą gminę odwadnia dopływ Bugu – Pukawka i jego odnoga Kuniniana. Pukawka jest IV – to rzędownym dopływem. Ujście Pukawki znajduje się na zachód od miejscowości Zuzela. Rzeka w pobliżu miejscowości Kałęczyn rozwidla się w kierunku północnym oraz wschodnim. Ciek ten w środkowym i górnym biegu wraz z dopływami został w dużej części uregulowany.

Część wschodnią gminy odwadnia rzeka Nurzec, IV – to rzędowny dopływ. Środkiem nurtu rzeki przebiega wschodnia granica gminy. Rzeka ta nie jest uregulowana. Część północna gminy jest odwadniana przez dopływy rzeki Sienicy. Sinica należy do dorzecza rzeki Brok.

Południową część gminy odwadnia kilka niewielkich cieków spływających prosto do Bugu. Cieki te często wysychają w okresie lata.

Naturalne zbiorniki wody stojącej znajdują się głównie na terenie tarasu zalewowego doliny Bugu i są to starorzecza o charakterystycznie wydłużonym kształcie. Nie są to jeziora głębokie i w większości są eutroficzne. Na terenie wysoczyzny znajduje się kilka niedużych zbiorników w pobliżu miejscowości Kramkowo Lipski.

Obszar gminy Nur jest średnio zasobny w wody gruntowe. Są to wody porowe. Ciągły poziom wodonośny o swobodnym zwierciadle wody utrzymuje się w utworach łatwo

przepuszczalnych (piaszczysto – żwirowych) w środkowej i zachodniej części gminy. W utworach trudniej przepuszczalnych w północnej, wschodniej i południowej części gminy poziom wodonośny ulega zakłóceniu, a zwierciadło wód może wykazywać napięcie.

W dolnych partiach dolin Bugu, Nurca i Pukawki poziom pierwszego zwierciadła wód gruntowych waha się pomiędzy 0 a 2 m p.p.t., natomiast w wyższych partiach dolin (w znacznej części gminy) kształtuje się na wysokości od 2 do 5 m p.p.t. Wahania roczne poziomu wody gruntowej, w zależności od pory roku, mogą wynosić od 0,5 do 1,5 m, dlatego w wielu położonych nisko częściach gminy obserwuje się wiosenne (luty – kwiecień) podtopienia łąk. W rejonie miejscowości Żebry – Kolonia oraz pomiędzy miejscowościami Godlewo-Mierniki i Godlewo Wielkie pierwszy poziom zwierciadła wody gruntowej znajduje się na wysokości od 5 do 20 m p.p.t. W strefie krawędziowej pomiędzy wysoczyzną lodowcową a doliną Bugu pierwszy poziom występuje na wysokości od 5 do 30 m p.p.t., natomiast na obszarach silnie zwydmionych od 1 do 30 m p.p.t.

W okresie letnim poziom wody gruntowej pierwszego poziomu znacznie opada. Skutkiem tego jest wysychanie niektórych, mniejszych cieków.

Głębokość pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego w utworach czwartorzędowych kształtuje się na poziomie od 40 do 80 m p.p.t. w rejonie południowym, południowo – zachodnim, zachodnim i północnym. W części środkowej na wysokości od 20 do 40 m p.p.t., natomiast w części wschodniej na głębokości powyżej 20 m p.p.t. Izolacja tego poziomu od powierzchni terenu jest pełna. Miąższość utworów wodonośnych w czwartorzędzie wynosi na zachodzie od 3 do 15 m, a na wschodzie od 15 do 40 m. Potencjalna wydajność typowego otworu studziennego wynosi od 30 do 70 m³/h. Jedynie na wschód od m. Ołtarze Gołacze, wokół m. Zasków potencjalna wydajność wynosi od 10 do 30 m³/h.

Na terenie gminy nie został wyznaczony głównego zbiornika wód podziemnych.

Surowce mineralne i gleby

Na terenie gminy Nur dominują gleby mineralne. Największą część stanowią gleby bielcowe wytworzone z piasków gliniastych mocnych i lekkich oraz słabo gliniastych. Niewielki udział mają gleby brunatne wylugowane oraz czarne ziemie zdegradowane i gleby szare. W dolinie Bugu, Nurca i w dolnym biegu Pukawki dominują mady na piaskach słabo gliniastych, luźnych i gliniastych lekkich.

W gminie spośród gleb mineralnych najczęściej występują grunty o średniej i słabej przydatności dla rolnictwa. Grunty o średniej przydatności: III i IV klasy bonitacyjnej zaliczane są do kompleksów: pszennego dobrego, żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego (stanowią około 60% powierzchni gruntów ornych), natomiast grunty słabych klas bonitacyjnych V i VI klasy to kompleks zbożowy najslabszy, zbożowo – pastewny mocny, zbożowo – pastewny słaby (stanowią ok. 40% powierzchni gruntów ornych) oraz użytków zielonych głównie słabych.

Skupienie najlepszej jakości gruntów mineralnych znajduje się w części północnej, południowej i wschodniej gminy.

Wzdłuż środkowego i górnego biegu Pukawki oraz jej dopływów wykształciły się gleby organiczne. Są to gleby murszowo – torfowe, rzadziej torfy niskie. Powstały one na piaskach luźnych i słabogliniastych. Tereny te zajęte są przez użytki zielone średnie (stanowią niecałe 40% użytków zielonych) i słabe (ponad 60% użytków zielonych), zaliczane do klas bonitacyjnych od IV do VI. Na terenie gminy nie występują użytki zielone dobre i bardzo dobre.

Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe

Na obszarze gminy Nur dominującą formację roślinną stanowi roślinność użytków rolnych. Grunty orne zajmują nieco ponad 60% powierzchni gminy. Łąki i pastwiska (13%) występują głównie na terenie dolin rzek, często w miejscach podmokłych. Ze względu na wysoki poziom wody gruntowej wykształciły się tam łąki wilgotne z rzędu *Molinietalia*. Na terenie nie użytkowanych łąk, w pobliżu cieków i w dolinie Bugu przy starorzeczach łąki zarastają przez roślinność łęgów olszowych.

Lasy zajmują w gminie Nur bardzo niewielki obszar (nieco ponad 17% powierzchni gminy) i w głównej mierze są lasy prywatne. Lasy w gminie charakteryzuje wysoki stopień rozdrobnienia, nie występują tu zwarte kompleksy leśne. Porastają gleby o bardzo niskiej przydatności dla rolnictwa, należące do siedliska kontynentalnego boru mieszanego, w którego drzewostanie dominuje sosna, sporadycznie pojawia się brzoza i dąb. Odmienne siedliska występują w dolinach rzecznych, pojawiają się tu łęgi i olsy. Występującymi gatunkami są topole i wierzby. Analiza występujących w gminie Nur typów siedliskowych lasu wskazuje na zdecydowaną dominację borów (monokultury sosny). Siedliska grądu lipowo – dębowo – grabowego występujące w środkowej, wschodniej i północnej części gminy ze względu na ich stosunkowo dużą przydatność dla rolnictwa są wykorzystywane jako tereny upraw.

Na obszarze gminy można wyróżnić większe zespoły leśne:

- w południowo – zachodniej części gminy (okolice miejscowości Zuzela, Ołtarze-Gołacze) – głównie zespoły sosnowe na polach piasków wydmych,
- w południowo – wschodniej części gminy (okolice miejscowości Kossaki, Myślibory, Zaszków – Kolonia) – głównie ubogie monokultury sosnowe,
- w środkowo – północnej części gminy (wsie o prefiksie Godlewo) – głównie sosna.

Wyraźnie widocznym elementem szaty roślinnej Gminy Nur są zadrzewienia przydrożne i śródpolne, które chronią grunty orne przed nadmierną erozją wietrzną. Obszarom zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej towarzyszy roślinność ozdobna.

Według podziału geobotanicznego Polski¹² Gmina Nur znajduje się w dziale Północnym, pododdziale Północny Pas Wielkich Dolin i Wysoczyzn Podlaskich, w krainie Łomżyńskiej. Cechami charakterystycznymi dla tego regionu jest brak w drzewostanie buka, jodły, cisa, natomiast obecność lasów świerkowych oraz niewielki udział flory kserotermicznej.

¹² Matuszkiewicz J.M, *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, 1993 r.

Miejszem zagęszczenia rzadkich gatunków roślin jest w gminie dolina rzeki Bug. Występują tu gatunki roślin chronionych tj. grzybień biały i rzadkich m.in.: lepiężnik kutnerowaty, namulnik brzegowy, trędownik zwyczajny, dziewanna fioletowa, tojeść bukietowa, skrzyp łąkowy. W niektórych fragmentach doliny zachowały się siedliska chronione niżowego łągu wierzbowo – topolowego, starorzecza ze zbiorowiskami z rzędu *Nymphaeion* i *Potamogetonion*.

Obszar Gminy Nur nie wyróżnia się szczególnymi walorami świata zwierząt. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż rozległe tereny dolin rzecznych (głównie Bugu i Nurca) są ważną ostoją dla wielu gatunków zwierząt związanych z ekosystemami wodno – łąkowymi. Tereny te wchodzą w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, dlatego też można stwierdzić, iż obszary dolinne stanowią istotne szlaki migracji fauny.

Poza obszarami dolinnymi świat zwierzęcy w gminie reprezentowany jest przez gatunki typowe dla obszarów nizinnych wiejskich (tj. gryzonie polne) oraz terenów sąsiadujących ze zbiorowiskami leśnymi. Szlaki migracyjne wielu gatunków zwierząt napotykają na swej drodze bariery antropogeniczne w postaci osad ludzkich oraz dróg o wysokim natężeniu ruchu pojazdów (droga krajowa nr 63 i wojewódzka nr 694).

Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.), reprezentowane są na terenie Gminy Nur przez Nadbużański Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca, obszary NATURA 2000 oraz pomniki przyrody. Poniżej przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Nadbużański Park Krajobrazowy został powołany w 1993 r., zaś w 1999 r. został powiększony o tereny doliny Bugu w gminach Nur i Zaręby Kościelne. Obecnie podstawę prawną jego funkcjonowania jest obecnie *Rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15.03.2005 w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 66, poz. 1701 z późn. zm.). Park wraz z otuliną obejmuje obecnie obszar o powierzchni całkowitej 113.671,7 ha, w tym otulina stanowi obszar o powierzchni 39.535,2 ha.

Park wraz z otuliną zlokalizowany jest na terenie gmin: Nur i Zaręby Kościelne w powiecie Ostrów Mazowiecka; gmin: Ceranów, Sterdyń, Kosów Lacki, miasta Kosów Lacki w powiecie sokołowskim; gmin: Liw, Łochów, Miedzna, Sadowne, Stoczek, Korytnica, miasta Łochów w powiecie węgrowskim; gmin: Pokrzywnica, Pułtusk; miasta Pułtusk w powiecie pułtuskim; gmina Jadów w powiecie wołomińskim, a ponadto powiększa się Park i jego otulinę o tereny następujących gmin: Platerów w powiecie łosickim; gmin: Przesmyki, Korczew, Paprotnia w powiecie siedleckim; gmin: Sabnie, Repki, Sterdyń w powiecie sokołowskim.

W obrębie Gminy Nur ochroną w postaci Parku Krajobrazowego jest objęte ok. 4,2% gruntów, natomiast otulina zajmuje ok. 3,5% powierzchni.

Strategiczne cele ochrony dla Parku można podzielić na trzy grupy priorytetów:

- 1) w zakresie wartości przyrodniczych: zachowanie swobodnie meandrującej nizinnej rzeki Bug i jego doliny z dużą ilością starorzeczy i odnóg, zachowanie pozostałości dużych

kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, zachowanie muraw psammofilnych i kserotermicznych oraz łągów nadrzecznych,

- 2) w zakresie wartości historycznych i kulturowych: zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej, tradycyjnej funkcji wsi oraz rozwój rękodzielnictwa ludowego,
- 3) w zakresie ochrony walorów krajobrazowych: zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego, wysokich skarp erozyjnych wysoczyzn okalających rzeki Bug i Narew oraz tarasu nadzalewowego z licznymi parabolicznymi wydmy.

Obszar parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem krajobrazu. Największym jego walorem jest zachowana dolina Bugu, z meandrującą rzeką, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie oraz piaszczystymi łachami i skarpami. Oprócz doliny do parku wchodzi również kompleksy leśne – pozostałości dawnych puszczy, które zajmują około 36% powierzchni parku.

Dominują bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste siedliska, które sosna dobrze jednak znosi. Nadrzeczne tereny to kontrast wielu środowisk, suche piaszczyste wydmy graniczą z torfowiskami, a podmokłe lasy łąkowe z borami sosnowymi. Zachowało się tu jeszcze sporo cennych lasów łąkowych. W dolinie Bugu spotyka się większe obszary zarośli łozowych (czyli wierzbowych) z udziałem rzadkiej wierzy śniadej. Niewielkie powierzchnie na żyzniejszych glebach zajmują grądy. Znaczne obszary parku pokrywają laki zalewowe.

Spośród licznych rzadkich gatunków, także tych pod ścisłą ochroną gatunkową, roślin leśnych na uwagę zasługują: wawrzynek wilczełyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna, zimozioł północny, naparstnica zwyczajna. Przez teren Parku przechodzą granice zasięgów geograficznych takich gatunków jak lepnica litewska, sasanka Tekli, zimozioł północny, smagliczka drobna. Z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin wskazującej gatunki zagrożone na terenie NPK stwierdzono 6 gatunków roślin (widlicz cyprysowaty, starodub łąkowy, wielosił błękitny, czarcikęsik Kluka, cibora żółta, turzyca luźnokępkowa). Występują tu gatunki typowe dla innych regionów kraju jak np. lepieńnik kutnerowaty – gatunek nadmorski czy parzydło leśne gatunek typowy dla terenów górskich. Bogactwo środowisk wpływa korzystnie na liczebność występujących tu zwierząt.

Wśród zwierząt największą grupę cennych gatunków stanowią ptaki. Stwierdzono tu występowanie ponad 200 gatunków, w tym ponad 150 łąkowych. Do najrzadszych należą związane z obszarami podmokłymi i dolinami rzecznyymi takie gatunki jak: kulik wielki, kszysk, rybitwa rzeczna, białoczelna, błotniak stawowy, brodziec piskliwy, sieweczki rzeczna i obrożna. W norach na stromych nadrzecznych skarpach gnieźdzą się zimorodek i kolonijnie jaskółka brzegówka. Nad wodami pospolita jest czapla siwa. Dolina Bugu jest ostoją ornitologiczną o międzynarodowej randze i odgrywa ogromną rolę jako trasa przelotu oraz miejsce odpoczynku i żerowania ptaków migrujących. Populacje derkacza, sieweczki obrożnej, brodziec krwawodziobego czy kolonie rybitwy czarnej i jaskółki brzegówki należą do największych w kraju. Oprócz nich wymienić warto sieweczkę rzeczna, rybitwę białoczelna, brodziec

piskliwego i samotnika. Coraz liczniej występują żurawie, w niedostępnych lasach gniazdują rzadkie bociany czarne i orliki krzykliwe.

Poza niezbywalnymi atrakcjami przyrodniczymi Nadbużański Park Krajobrazowy, to także obszar, na którym znajdują się rozległe tereny o zachowanym tradycyjnym wiejskim krajobrazie kulturowym. W licznych wsiach i miasteczkach spotkać można jeszcze przykłady dominującej tu niegdyś drewnianej zabudowy, a także – niemal niezliczone – kapliczki i krzyże przydrożne. Na łąkach rozrzucone są typowe dla regionu stodółki i brogi. Wędrując po nadbużańskich szlakach spotkać można zespoły pałacowe o randze ponadregionalnej.

Cześć obszaru Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego została wytypowana do sieci NATURA 2000 wytyczonej przez Unię Europejską, co nadało mu europejską rangę wśród obszarów chronionych. Natura 2000 jest to europejski system obszarów objętych ochroną przyrody, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Program ten obejmuje ochronę dziedzictwa przyrodniczego Europy oraz realizację idei zrównoważonego rozwoju. Daje szansę zachowania cennych, a często zagrożonych siedlisk, zapewnienia dogodnych warunków bytowania florze i faunie, a także integracji ochrony przyrody z działalnością człowieka.

Na obszarze Parku ulokowane są rezerваты przyrody: Biele, Bojarski Grąd, Czaplowizna, Dębniak, Dzierżeńska Kępa, Jegiel, Kaliniak, Moczydło, Mokry Jegiel, Podjabłońskie, Przekop, Sterdyń, Śliże, Wilcze Błota; a planowane są trzy następne: Brzoza, Dolina Liwca oraz Las Parowy.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bugu i Nurca został utworzony w 1999 r. Jego granice reguluje *Rozporządzenie Nr 14 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 91, poz. 2446). Obszar ten, o całkowitej powierzchni 2.921 ha, w części znajdującej się w województwie mazowieckim znajduje się w granicach Gminy Nur. OChK sąsiaduje z Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym na wschodnim skraju wsi Kossaki. Następnie granica przebiega wzdłuż drogi powiatowej nr 2628W przez wsie: Murawskie Nadbużne, Ołowskie, Obryte, Ślepowrony, Zasków dochodząc do granicy z województwem podlaskim.

Analizowany Obszar charakteryzuje się krajobrazem o dużym stopniu naturalności, z dobrze zachowanymi, cennymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi. Teren jest tu dość płaski, lecz urozmaicony wyniesieniami i małymi powierzchniami lasami – głównie sosnowymi, a bliżej Bugu także bagiennymi olszynami i łąkami wierzbowo-topolowymi. Wraz z polami, łąkami, dolinami mniejszych rzek i starorzeczami Bugu tworzą one tzw. krajobraz mozaikowy.

Rzeka Nurzec, której dolny ok. 8 – kilometrowy odcinek znajduje się w granicach OChK, charakteryzuje się krętym biegiem. Meandry i zakola wijące się wśród pól i lasów stanowią ostoję dla wielu cennych gatunków zwierząt żyjących nad wodą np. bobrów, wydr i różnych ptaków.

Obszar NATURA 2000 – Dolina Dolnego Bugu (PLB140001) na terenie Gminy Nur zajmuje powierzchnię 1.283,0 ha, funkcjonalnie powiązany jest z obszarami NATURA 2000 – Ostoja Nadbużańska (PLH 140011) i Puszcza Biała (PLB 140007). Wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133, ze zm.), które poprzedzone było Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 z późn. zm.).

Obszar obejmuje odcinek doliny dolnego i środkowego Bugu o łącznej długości ok. 260 km, począwszy od ujścia Krzny pod Terespołem aż do Zalewu Zegrzyńskiego. Szeroka dolina Bugu zachowała się w stanie zbliżonym do naturalnego, z nieuregulowanym, silnie meandrującym korytem, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie, piaszczystymi łachami i skarpami oraz zespołami nadbrzeżnych łąk, torfowisk, zarośli i lasów. Największe powierzchnie na terenie obszaru zajmują suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Tereny bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek oraz wokół starorzeczy.

Dolina miejscami jest szeroka na kilka kilometrów, miejscami zaś zwęża się do kilkuset metrów i głęboko wcina w otaczające ją wysoczyzny, a jej krawędzie tworzą wysokie na kilkadziesiąt metrów skarpy. Elementem urozmaicającym krajobraz są także rozcinające wysoczyzny doliny większych dopływów Bugu. W dolnym odcinku dolina Bugu jest znacznie szersza, w wielu miejscach ograniczona wałami przeciwpowodziowymi. Towarzyszą jej tu rozległe obszary łąk, w tym również łąk zalewowych, lasów łęgowych oraz borów sosnowych, które porastają nadrzeczne skarpy i piaszczyste wydmy.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych i krajobrazów przyrodniczych w dolinie rzeki stwarzają warunki bytowania licznych rzadkich gatunkom zwierząt i roślin. Szczególnym bogactwem przyrodniczym odznaczają się rozległe nadbużańskie łąki, jakie wykształciły się w rozszerzeniach doliny, pomiędzy jej krawędzią a korytem rzeki. Wysokie trawy, samotne potężne dęby i grupki starszych drzew, otaczających wypełnione wodą zagłębienia terenu, a także fragmenty nadrzecznych lasów łęgowych, stanowią siedlisko i żerowisko licznych gatunków zwierząt, przede wszystkim ptaków. Sama rzeka Bug jest kręta, miejscami rozlewając się szeroko i tworząc liczne porośnięte wikliną wyspy oraz piaszczyste łachy, to znów zwęża, tworząc bystrza i podmywając strome obrywy. Jej brzegi są raz wysokie i urwiste, to znów łagodnie nachylone i piaszczyste, a innym znów razem bagniste i niedostępne. To właśnie na nadbużańskich wyspach i łachach oraz na nadrzecznych łąkach gnieździ się najwięcej rzadkich gatunków ptaków, których występowanie związane jest z szerokimi, zachowanymi w stanie naturalnym dolinami dużych rzek.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnego Bugu jest terenem chroniącym rzadkie i zagrożone w skali europejskiej gatunki ptaków, które znajdują tu optymalne siedliska bytowania, rozrodu i żerowania. Zajmuje ponad 74 tys. ha, a o jego charakterze decydują przede wszystkim trwałe użytki zielone położone w dolinie rzecznej, dominujące na tym terenie. Ponadto istotny udział mają lasy zarządzane przez Nadleśnictwa. Zgodnie ze

Standardowym Formularzem Danych (SDF) dla obszaru Natura 2000, tereny rolnicze zajmują ok. 75%, lasy – ok. 20%, a wody śródlądowe – 5% powierzchni obszaru.

Obszar Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu obejmuje dolinę rzeki Bug wraz z łąkami, mokradłami i kompleksami stawów rybnych oraz otaczające ją lasy łęgowe, olsy i zespoły zarośli. System cieków tworzy rzeka Bug i jej dopływy. Jest to obszar o dominujących funkcjach rolniczych z największym udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między m. Drażniew i Platerów.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych, przedmiotami ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnego Bugu są następujące gatunki ptaków, dla których ochrony wyznaczono ww. obszar Natura 2000:

- 1) bocian czarny *Ciconia nigra* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji);
- 2) bocian biały *Ciconia ciconia* – ocena ogólna „B”, liczebność 287 par
- 3) cyranka *Anas querquedula* – ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 4) płaskonos *Anas clypeata* – ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 5) gadożer *Circaetus gallicus* – brak oceny ze względu na usunięcie gatunku z SDF
- 6) błotniak stawowy *Circus aeruginosus* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 7) błotniak łąkowy *Circus pygargus* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 8) wodnik *Rallus aquaticus* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 9) kropiatka *Porzana porzana* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 10) zielonka *Porzana parva* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 11) derkacz *Crex crex* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 12) sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* – ocena ogólna „B”, liczebność 52 pary
- 13) sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula* – ocena ogólna „A”, liczebność 9 par
- 14) kszczyk *Gallinago gallinago* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 15) rzyk *Limosa limosa* – ocena ogólna „B”, liczebność 18 par
- 16) kulik wielki *Numenius arquata* – ocena ogólna „C”, liczebność 10 par
- 17) krwawodziób *Tringa tetanus* – ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 18) brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos* – ocena ogólna „B”, liczebność 87 stanowisk
- 19) rybitwa rzeczna *Sterna hi rundo* – ocena ogólna „B”, liczebność 105 par

- 20) rybitwa białoczelna *Sternula albifrons* - ocena ogólna „B”, liczebność 80 par
- 21) rybitwa czarna *Chlidonias niger* – ocena ogólna „B”, (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 22) zimorodek *Alcedo atthis* - ocena ogólna „C”, liczebność 27
- 23) podróżniczek *Luscinia svecica* – ocena ogólna „C”, (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 24) brzegówka *Riparia riparia* – ocena ogólna „B”, liczebność 7700 par.

Ponadto na analizowanym Obszarze zidentyfikowano następujące gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG. Są to:

- boleń pospolity (*Aspius aspius*)
- głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*)
- kiełb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*)
- koza pospolita (*Cobitis taenia*)
- koza złotawa (*Sabanejewia aurata*)
- piskorz (*Misgurnus fossilis*)
- różanka pospolita (*Rhodeus sericeus amarus*)
- kumak nizinny (*Bombina bombina*)
- żółw błotny (*Emys orbicularis*)
- bóbr europejski (*Castor fiber*)
- wydra europejska (*Lutra lutra*)

Na terenie obszaru występują gatunki roślin wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG – starodub łąkowy (*Angelica palustris*), sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), leniec bezpodkwiatowy (*Thesium ebracteatum*).

Obszar NATURA 2000 – Ostoja Nadbużańska (PLH 140011) na terenie Gminy Nur zajmuje powierzchnię 175,0 ha. Stanowi on obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. (numer aktu normatywnego C (2010) 9669), funkcjonalnie powiązany jest z obszarami NATURA 2000 – Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Dolina Dolnej Narwi (PLB 140014) oraz Ostoja Nadbużańska (PLH 140011).

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzeczka, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest

także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze.

Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 21 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z koza złotawą i kielbim białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pajaków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantes flavipes*, *Styloctetor stativus*). Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze:

- kod 2330 – wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi – 61,25 ha,
- kod 3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymmpheion*, *Potamion* – 683,25 ha,
- kod 3270 – zalewane muliste brzegi rzek,
- kod 4030 – suche wrzosowiska – 3,66 ha,
- kod 6120 – ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe – 95,081 ha,
- kod 6210 – murawy kserotermiczne – 0,248 ha,
- kod 6410 – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – 80,38 ha,
- kod 6430 – ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,
- kod 6440 – łąki selemicowe – 568,78 ha,
- kod 6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie,
- kod 9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny,
- kod 91E0* – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe,
- kod 91F0 – łągowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe,
- kod 91I0* – ciepłolubne dąbrowy,
- kod 91T0 – sosnowy bór chrobotkowi,

oraz gatunki roślin i zwierząt:

- leniec bezpodkwiatkowy (*Thesium ebracteatum*)
- sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*)
- starodub łąkowy (*Ostericum palustre*)
- skójka gruboskorupowa (*Unio krassus*)
- czerwонецzyk nieparek (*Lycaena dispar*)
- czerwонецzyk fioletek (*Lycaena helle*)
- zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*)
- trzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*)
- jelonek rogacz (*Lucanus cervus*)

- pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*)
- minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*)
- minóg ukraiński (*Edenteromyzon mariae*)
- kiełb białopłetwy (*Romanogobio albipinatus*)
- boleń (*Aspius aspius*)
- różanka (*Rhodeus sariceus amarus*)
- koza (*Cobitis taenia*)
- piskorz (*Misgurnus fossilis*)
- koza złotawa (*Sabanejewia aurata*)
- głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*)
- kumak nizinny (*Bombina bombina*)
- traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*)
- wydra (*Lutra lutra*)

Na terenie Gminy Nur występują drzewa pomnikowe, które zostały ustanowione Rozporządzeniem Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu ostrowskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 29, poz. 1069). Ich charakterystykę przedstawia poniższa tabela nr 21.

Tabela nr 21. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Nur

Nazwa gatunkowa	Lokalizacja/ Ilość sztuk	Obwód [m] na wysokości 1,3 m	Wysokość [m]
Wiąz szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 2 szt.	230, 258	23, 21
Dąb szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 1 szt.	356	20
Dąb szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 1 szt.	330	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu ostrowskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 29, poz. 1069)

Gmina Nur uczestniczy w złożonych powiązaniach przyrodniczych o charakterze zewnętrznym (regionalnym i ponadregionalnym) oraz wewnętrznym (lokalnym). Wobec stosunkowo niskiego stopnia lesistości i znacznych powierzchni użytkowanych rolniczo, kluczowe znaczenie dla funkcjonowania układu ekologicznego pełni system rzek i ich dolin. Ekosystemy dolinne stanowią korytarze ekologiczne, które umożliwiają przemieszczanie się różnorodnych gatunków, zarówno roślin jak i zwierząt, między odizolowanymi siedliskami oraz swobodną wymianę genów między populacjami. Korytarze ekologiczne dolin rzecznych pełnią podstawową funkcję w utrzymaniu bioróżnorodności – zapewniają warunki do przemieszczania się, dają możliwość schronienia, rozmnażania się i dostępu do pożywienia.

Dolina rzeki Bug oraz dolina rzeki Nurzec stanowią istotne korytarze ekologiczne, które wchodzi w skład wieloprzestrzennego systemu obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi –

krajowej sieci ekologicznej Econet – Polska. System ten zapewnia ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie obszaru jego funkcjonowania. Obszar doliny rzeki Bug jest jednym z 46 międzynarodowych obszarów węzłowych wyznaczonych na terenie Polski, które obejmują 22% jej powierzchni. Obszar doliny Nurca jest jednym z 72 krajowych korytarzy ekologicznych, których łączna powierzchnia na terenie Polski to 274,00 km². Tak wyznaczona koncepcja powiązań przyrodniczych Econet – Polska nie posiada umocowania prawnego, jest jedynie wytyczną polityki przestrzennej.

Główne korytarze ekologiczne na terenie gminy Nur (dolina Bugu i Nurca) posiadają kontynuację przebiegu na obszarach znajdujących się poza granicą gminy: Korytarz Ekologiczny Główny GKPN-1 Dolina Dolnego Bugu, Korytarz Ekologiczny Główny GKPN-2A Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka.

W przestrzeni Gminy Nur można również wyróżnić korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym, są nimi dolina rzeki Pukawki oraz doliny jej odnóg, które pełnią funkcje sięgaczy ekologicznych. Oprócz dolin rzecznych szczególne znaczenie w systemie przyrodniczym gminy odgrywają również obszary leśne. Najważniejszymi barierami ekologicznymi, przecinającymi korytarze i ciągi ekologiczne oraz zakłócającymi ich prawidłowe funkcjonowanie są obiekty liniowe (drogi, linie elektroenergetyczne) oraz powierzchniowe (zwarta zabudowa).

Gmina Nur bierze również udział w innego rodzaju powiązaniach o charakterze ekologicznym – znajduje się w zasięgu obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, który został wyznaczony w północno – wschodniej części Polski ze względu na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe tego obszaru. Gmina Nur została włączona do ZPP przez wzgląd na niski stopień degradacji środowiska przyrodniczego, brak uciążliwego przemysłu oraz występowanie wartościowych cech środowiska przyrodniczego.

2.4. Jakość środowiska przyrodniczego

Źródło informacji zawartych w niniejszym rozdziale stanowią raporty Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie dotyczące stanu środowiska w województwie mazowieckim, a w szczególności:

- *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl
- *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*, uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 12 października 2009 r.
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.

- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, 2015 r.

Obecnie na terenie Gminy Nur żaden z elementów środowiska przyrodniczego nie jest poddawany cyklicznym badaniom monitoringowym w zakresie jakości, w związku z czym brak jest szczegółowych danych pozwalających na scharakteryzowanie rzeczywistego stanu środowiska na terenie gminy.

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Określenie rzeczywistej jakości wód powierzchniowych na terenie Gminy Nur nie jest możliwe, gdyż dla żadnego cieku przepływającego przez jej obszar, w tym także dla rzeki Bug i Nurzec, nie są wykonywane w obrębie gminy cykliczne badania w ramach krajowego monitoringu jakości wód prowadzonego przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska.

Problem czystości wód powierzchniowych na terenie Gminy Nur stanowi problemem ponadlokalnym. Na stan czystości rzeki Bug na terenie gminy największy wpływ, oprócz zanieczyszczeń niesionych z innych obszarów położonych w wyższych partiach zlewni (z Polski i Ukrainy), mają ścieki socjalno – bytowe z gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej oraz spływy powierzchniowe z terenów rolnych (zawierające nawozy mineralne i organiczne oraz środki ochrony roślin). Pośrednim źródłem zanieczyszczenia rzeki Bug są także jej dopływy.

Realne zagrożenie dla jakości zasobów wodnych gminy stanowi również rosnąca systematycznie liczba działek letniskowych, często nie wyposażonych nawet w proste szambo, proceder nielegalnego składowania odpadów w lasach, w przydrożnych rowach i innych zagłębieniach terenu. Pewien wpływ na jakość wód rzeki Bug mają także naturalne procesy rozkładu materii organicznej i wietrzenia skał podłoża geologicznego zachodzące w dolinie.

Ostatnie badania jakości wód rzeki Bug na wysokości Gminy Nur (punkt pomiarowo – kontrolny w Nur na terenie Gminy Ceranów, powiat sokołowski) wykonane zostały w 2001 r. Ich wyniki przedstawia poniższa tabela 22.

Tabela nr 22. Jakość wód rzeki Bug w punkcie pomiarowo – kontrolnym Nur w 2001 r.

Punkt pomiarowy/ Gmina	BZT ₅	Azot azotynowy	Fosfor ogólny	Fosforany	Zawiesina	Miano coli	Klasa wody w punkcie
	[mg O ₂ /dm ³]	[mg N – NO ₂ / dm ³]	[mg P/ dm ³]	[mg PO ₄ / dm ³]	[mg/ dm ³]		
Nur/ Ceranów	12,0	0,03	0,42	0,8	108,0	0,02	NON

Kolorem czerwonym oznaczono wartości pozaklasowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.

W poniższej tabeli nr 23 przedstawiono wyniki ostatnich dostępnych badań monitoringowych dla najbliższych w stosunku do terenu gminy punktów pomiarowo – kontrolnego.

Badania rzeki Nurzec wykonywane były przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku. Jakość wód rzeki Nurzec prezentuje poniższa tabel nr 24.

Tabela nr 23. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Bug w latach 2010 – 2014

Kod jednolitej części wód	Nazwa części wód	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Ocena – elementy biologiczne *	Ocena – elementy fizyko-chemiczne *	Ocena – substancje szczególnie szkodliwe *	Ocena – elementy hydromorfologiczne *	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny wód
2011 r.									
PLRW 200021266591	Bug od Kamianki do Kołodziejki	Bug - Frankopol	III	PSD	II	I	umiarkowany	dobry	b.d.
PLRW 200021266759	Bug od Kołodziejki do Broku	Bug - Głina Nadbużna (ppk brzegowy)	IV	PSD	II	I	słaby	PSD	b.d.
2010 – 2014 r.									
PLRW 200021266591	Bug od Kamianki do Kołodziejki	Bug - Frankopol	IV	PSD	II	I	słaby	dobry	zły
PLRW 200021266759	Bug od Kołodziejki do Broku	Bug - Głina Nadbużna (ppk brzegowy)	IV	PSD	II	II	słaby	dobry	zły

Źródło: *Monitoring rzek w 2011 r., Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl

Tabela nr 24. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Nurzec w 2014 r.

Kod jednolitej części wód	Nazwa części wód	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny *	Stan ogólny wód
PLRW 20001926669	Nurzec od Siennicy do ujścia	Nurzec – Tworkowice	zły	dobry	zły

Źródło: *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r.*, www.wios.bialystok.pl

Wyjaśnienia:

* cyfry odpowiadają klasom z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r.

PSD – poniżej stanu/ potencjału dobrego

Na terenie Gminy Nur nie są również prowadzone systematyczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego, regionalnego lub lokalnego monitoringu jakości. Podobnie, jak w przypadku wód powierzchniowych, głównymi zagrożeniami dla ich jakości są:

- nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa, której następstwem jest migracja zanieczyszczeń z sektora bytowo – gospodarczego i komunikacyjnego do podłoża,
- migracja substancji zanieczyszczających w rejonie tzw. „dzikich” składowisk odpadów,
- wypalanie traw i ściernisk, które jest przyczyną powstawania rakotwórczych związków WWA i ich migracji do wód podziemnych,
- spływy obszarowe z pól uprawnych.

Najbliższym punktem badawczym jakości wód podziemnych, funkcjonującym w sieci krajowej, jest otwór nr 1128 (długość 21°53'37", szerokość 52°48'06"), zlokalizowany w m. Ostrowi Mazowieckiej, ujmujący czwartorzędowe wody gruntowe. Na podstawie przeprowadzonych w 2012 r. badań jakości wód w analizowanym punkcie zaliczono do III klasy jakości, przy czym wskaźnikiem odpowiadającym wodzie o niskiej jakości było żelazo.

Znaczna odległość punktu pomiarowego od granic Gminy Nur nie pozwala na wyprowadzenie prostej korelacji pomiędzy jakością badanych wód a jakością wód podziemnych na terenie analizowanej gminy.

Jakość powietrza atmosferycznego

Na warunki aerosanitarne Gminy Nur wpływ wywierają zanieczyszczenia o charakterze punktowym, liniowym i powierzchniowym, o charakterze lokalnym, jak i napływowym.

Na terenie gminy nie występuje zorganizowana sieć ciepłownicza, pozyskiwanie energii cieplnej odbywa się w oparciu o lokalne paleniska, które w celu wytwarzania energii wykorzystują takie substancje jak węgiel kamienny, olej, gaz, drewno. Energetyczne spalanie paliw jest źródłem emisji takich substancji jak dwutlenek siarki, dwutlenek azotu czy pyły. Stężenia tych substancji rosną w okresie grzewczym i zdecydowanie maleją w okresie letnim. W wyniku skumulowania emisji z palenisk domowych okresowo wokół wsi położonych na terenach niżej położonych oraz w rejonach o słabym przewietrzaniu może wystąpić pogorszenie warunków aerosanitarnych.

Niekorzystnym zjawiskiem występującym na terenach wiejskich jest spalanie w indywidualnych kotłowniach odpadów. Konsekwencją tego jest uwalnianie do atmosfery oprócz zanieczyszczeń w postaci pyłu, dwutlenku węgla, tlenków azotu również lotnych, silnie toksycznych substancji, tj. chlorowodoru, rakotwórczych dioksyn i wielu innych.

Innym rodzajem powstających na obszarze gminy zanieczyszczeń powietrza są zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego. Przez Gminę Nur przebiega droga krajowa nr 63 i droga wojewódzka nr 694. Intensywny ruch pojazdów komunikacyjnych generuje wyraźne zanieczyszczenia powietrza. Występujące tu natężenie ruchu pojazdów

mechanicznych przyczynia się do emisji spalin, które zawierają liczne substancje szkodliwe, tj. tlenki azotu, tlenki węgla, pył zawieszony, ołów.

Rolniczy charakter Gminy Nur przyczynia się do powstawania specyficznych zanieczyszczeń powietrza związanych z zabiegami agrotechnicznymi (okresowa emisja aerozoli, substancji pylistych) oraz odorów związanych z większymi obiektami inwentarskimi.

Na terenie analizowanej jednostki administracyjnej nie są zlokalizowane szczególnie uciążliwe dla środowiska zakłady przemysłowe.

Na terenie Gminy Nur nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza atmosferycznego. Badania takie prowadzone są w określonych strefach – Gmina Nur, podobnie, jak cały powiat ostrowski zlokalizowany jest w obrębie strefy mazowieckiej. Wyniki badań jak niniejszej strefy prezentują poniższe tabele.

Tabela nr 25. Klasyfikacja terenu strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Rodzaj zanieczyszczenia	Symbol klasy dla obszaru strefy nie obejmującego obszarów ochrony uzdrowiskowej
dwutlenek siarki	A
dwutlenek azotu	A
pył PM ₁₀	C
Pył PM _{2,5} – poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji	C
Pył PM _{2,5} – poziom docelowy	C2
tlenek węgla	A
benzen	A
ołów Pb (PM ₁₀)	A
arsen As (PM ₁₀)	A
kadm Cd (PM ₁₀)	A
nikiel Ni (PM ₁₀)	A
benzo(a)piren B/a/P(PM ₁₀)	C
ozon O ₃ – poziom docelowy	A
ozon O ₃ – poziom ślugoterminowy	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2015 r.

Tabela nr 26. Klasyfikacja terenu powiatu wołomińskiego z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Substancja		Symbol klasy dla obszaru strefy
dwutlenek siarki		A
dwutlenek azotu		A
ozon (AOT40)	poziom docelowy	A
	poziom celu długoterminowego	D2

Źródło: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2013*. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2014 r.

Wyjaśnienia:

- Dla substancji dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:
 - klasa A – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych
 - klasa B – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM_{2,5})
 - klasa C – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe
- Dla substancji, dla których określone są poziomy celu długoterminowego:
 - klasa D1 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego
 - klasa D2 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego
- Dla substancji, dla których określone są poziomy docelowe:
 - klasa A – stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu docelowego
 - klasa C2 – stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom docelowy

W związku z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów dla pyłu zawieszonego PM₁₀ dla powiatu ostrowskiego został opracowany *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*¹³, określający w szczególności:

- podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀,
- zakres działań naprawczych niezbędnych do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz terminy realizacji, koszty oraz źródła finansowania poszczególnych zadań.

Na podstawie badań wykonanych na potrzeby niniejszego *Programu* ustalono:

- emisja punktowa* – w powiecie ostrowskim uwzględniono 46 emitorów punktowych, z których emisja wynosiła 74,8 Mg/rok, co stanowiło 3% całkowitej emisji z terenu powiatu,
- emisja powierzchniowa* – emisję powierzchniową w powiecie ostrowskim szacuje się na 1.352,2 Mg/rok, co stanowi 55% całkowitej emisji z terenu powiatu,

¹³ Uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 12 października 2009 r. Termin realizacji programu ustala się do dnia 11 czerwca 2011 roku

- *emisja liniowa* – emisja komunikacyjna z powiatu ostrowskiego wynosiła 701,8 Mg/rok, co stanowiło 28% całkowitej emisji z terenu powiatu,
- *emisja z rolnictwa* – emisja pyłu zawieszonego PM10 pochodząca z rolnictwa (uprawy, hodowla) wyniosła łącznie 335 Mg/rok, co stanowiło 14% emisji całkowitej na terenie powiatu ostrowskiego.

Jakość klimatu akustycznego

Na klimat akustyczny w Gminie Nur w największym stopniu oddziałuje hałas komunikacyjny odbywający się po drogach ponadlokalnych, mniejsze znaczenie mają drobne zakłady usługowe, obiekty użyteczności publicznej oraz używane sezonowo maszyny rolnicze. Na terenie gminy nie są prowadzone pomiary natężenia hałasu oraz jakości klimatu akustycznego, co znacząco utrudnia dokonanie oceny jakości środowiska w tym zakresie.

W 2014 r. pomiary poziomu hałasu wykonane zostały w miejscowości Ostrów Mazowiecka przy ul. Różańskiej 173. Na ich podstawie ustalono, że poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $LA_{eqD} = 66,4$ dB i $LA_{eqN} = 61,7$ dB. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (wartość dopuszczalna odpowiednio 61 dB i 56 dB).

Emisja pól elektromagnetycznych

Na terenie Gminy Nur występują urządzenia mogące emitować wzmożone promieniowanie elektromagnetyczne, należą do nich linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400kV przebiegająca z północnego – wschodu na południowy – zachód, linie elektroenergetyczne średnich napięć oraz występujące w Nurze dwie stacje bazowe telefonii komórkowej (dz. nr 317/1 i 1047/1).

Wzdłuż linii elektromagnetycznej 400kV został wyznaczony zasięg jej oddziaływania – 40 m od osi linii w każdą stronę, w obrębie którego zakazuje się m.in. realizacji budynków mieszkalnych przeznaczonych na stały pobyt ludzi oraz tworzenia hałd, nasypów i sadzenie roślinności wysokiej w odległości do 6,5 m od skrajnego przewodu.

Linie elektroenergetyczne wytwarzają pole elektromagnetyczne o niskiej częstotliwości (50Hz). Występujące w obrębie stacji bazowej telefonii komórkowej anteny emitują niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, wytwarzane w czasie ich pracy. Częstotliwość emitowania pól elektromagnetycznych waha się w granicach od 30 kHz do 300GHz. Stacje telefonii komórkowej wytwarzają pola elektromagnetyczne wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Ostatnie pomiary poziomu pól elektromagnetycznych na terenie powiatu ostrowskiego wykonano w 2014 r. Ich wyniki przedstawia tabela nr 27.

Tabela nr 27. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych na terenie powiatu ostrowskiego

Lp.	Lokalizacja punktu pomiarowego	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m] (0,1÷3000) w [MHz]	
		24.06.2011	24.06.2014
1.	Ostrów Mazowiecka, ul. 3 Maja 66	0,35	0,72
2.	Nowa Osuchowa w powiecie ostrowskim	< 0,2	< 0,2

Źródło: Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku, www.wios.warszawa.pl

Zagrożenia naturalne

Południowa część Gminy Nur znajduje się w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią dla rzeki Bug, jej część wschodnia zaś położona jest w zasięgu szczególnego zagrożenia powodziowego dla rzeki Nurzec. Tereny szczególnego zagrożenia powodzią znajdują się w granicach określonych przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – na przedmiotowym obszarze obejmują obszary ¹⁴:

- między korytem rzeki Bug a skarpą erozyjną lub biegnącą na nasypie drogą wojewódzką nr 694,
- między korytem rzeki Nurzec a jej skarpą, biegnącą na nasypie drogą wojewódzką nr 694 lub rozległymi obszarami zalewowymi.

Obszary te znajdują się w zasięgu przepływu wielkiej wody o prawdopodobieństwie 1% (woda, która może się pojawić raz na 100 lat). Na terenie gminy wyznaczono również strefę zasięgu wielkiej wody o prawdopodobieństwie 5% (woda, która może się pojawić raz na 20 lat), jej zasięg pokrywa się z zasięgiem wody stuletniej lub jest od niej mniejszy. Niewiele szerszy zasięg od tak wyznaczonych stref mają obszary zagrożone podtopieniami – są to tereny wyznaczone na skutek analizy maksymalnych możliwych zasięgów występowania podtopień (położenia zwierciadła wody podziemnej blisko powierzchni terenu, co skutkuje podmokłościami) w sąsiedztwie doliny rzecznej.

Na terenie Gminy Nur nie występują obwałowania, naturalnym zabezpieczeniem przeciwpowodziowym są skarpy towarzyszące dolinom rzecznych.

Na terenie Gminy Nur nie ma wyznaczonych obszarów osuwania się mas ziemnych (zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy). W przestrzeni gminy występują obszary potencjalnie narażone na osuwanie się mas ziemnych – predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi. Są to tereny towarzyszące stromym skarpom erozyjnym, które wyznaczają strefę krawędziową doliny rzeki Bug i Nurzec.

¹⁴ Studium bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie

W dolinie rzeki Bug tereny predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi zostały wyznaczone: w miejscowościach Zuzela, w pasie od wsi Ołtarze - Gołacze przez Nur, Nur – Kolonia, Kossaki aż po Murawskie Nadbużne oraz od miejscowości Ołowskie, przez Obryte do Ślepowron. Obszary potencjalnie narażone na niebezpieczeństwo występowania ruchów masowych ziemi są różnorodne pod względem powierzchni, obejmują szeroki pas terenu w m. Obryte oraz w Nurze. Na tak wyznaczonych obszarach występują również tereny zainwestowane (głównie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, letniskowa, zagrodowa).

W dolinie rzeki Nurzec tereny predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi zostały wyznaczone wzdłuż skarpy znajdującej się w m. Zasków. Zasięg obszarów potencjalnie narażonych na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych częściowo obejmuje tereny zainwestowane zabudową zagrodową oraz mieszkaniową jednorodziną.

Niebezpieczeństwo powstania ruchów masowych ziemi na tak wyznaczonych terenach jest związane ze wzrostem wilgotności gruntu, który jest spowodowany podniesieniem się poziomu wód gruntowych, które są z kolei wynikiem wzrostu poziomu wód w rzece. Budowa geologiczna (zaleganie na sobie warstw przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych) oraz wysokie spadki terenu w obrębie skarp erozyjnych (dochodzące miejscami do 13% - w m. Obryte) przyczyniają się do powstawania warunków sprzyjających wystąpieniu ewentualnych ruchów masowych ziemi.

2.5. Zasoby środowiska kulturowego

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie Gminy Nur pochodzą prawdopodobnie z kręgu kultury świderskiej w okresie schyłkowego paleolitu. Ich obecność stwierdzono podczas prac wykopaliskowych na stanowiskach w Obrytem oraz w Nurze.

Na terenie gminy Nur występują następujące kategorie zabytków:

- obiekty archeologiczne i architektoniczne wpisane do rejestru zabytków,
- obiekty archeologiczne i architektoniczne znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie zapisami *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Na terenie Gminy Nur znajduje się obecnie 10 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków i otoczonych ochroną konserwatorską. Pięć jest typu architektonicznego, jeden to układ przestrzenny miasta Nur, a pozostałe cztery to stanowiska archeologiczne. Poniżej w tabelach nr 28 i 29 przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Tabela nr 28. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Nur

Lp.	Obiekt	Adres	Okres powstania	Numer rejestru
1.	Układ przestrzenny Nura	centralna część Nura	1434 r.	A-653 z dnia 04.07.1990 r.
2.	Plebania w granicach strefy ochrony konserwatorskiej	07-322 Nur, Małkińska 7	1929 r.	A-651 z dnia 13.06.1989 r.
3.	Szkoła elementarna obecnie muzeum	07-321 Zuzela 24a	koniec XIX w.	A-650 z dnia 12.06.1990 r.
4.	Kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego	Zuzela	1908 – 1913 r.	A-652 z dnia 28.12.1993 r.
5.	Cmentarz żołnierzy niemieckich z okresu I wojny światowej	Kramkowo Lipskie, przy drodze gminnej nr 260525 W	1915 r.	A-649 z dnia 24.03.1992 r.
6.	Kaplica cmentarna i nagrobki na cmentarzu rzymsko – katolickim	Zuzela	II poł. XIX w	A-648 z dnia 15.10.1987 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

Tabela nr 29. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Nur

Lp.	Miejscowość	Typ obiektu	Okres powstania	Numer rejestru	Obszar AZP	Nr stan. na obszarze AZP	Nr stan. w miejsc.
1.	Łęg Nurski	osada	I – II w n.e.	A-192 z dnia 30.11.1970 r.	47-78	1	1
2.	Nur Kolonia Wschodnia	ślady osady	I w p.n.e. – II w n.e.	A-377 z dnia 30.11.1970 r.	47-79	26	2
3.	Ołtarze Gołacze	ślady osady	IV w	A-458 z dnia 30.11.1970 r.	47-78	6	3
4.	Strękowo Nieczykowskie	osada wczesno-średnio-wieczna	X – XI w	A-194 z dnia 30.11.1970 r.	47-78	18	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

Gmina Nur charakteryzuje się posiadaniem wielu stanowisk archeologicznych oraz zabytków architektury, do których należą m.in.: drewniana plebania w Nurze, dawna szkoła powszechna w Zuzeli, kościół parafialny w Zuzeli, zabytkowy układ przestrzenny miejscowości Nur – pochodzący z pierwszej połowy XV w., zabytki budownictwa, zwłaszcza drewnianego,

cmentarze, miejsce pamięci oraz liczne kapliczki, figury i krzyże przydrożne, należące do grupy szeroko rozumianych wartości krajobrazu kulturowego.

Gminna ewidencja zabytków jest najbardziej aktualnym zestawieniem zabytków architektonicznych i urbanistycznych w gminie Nur. W dokumencie widnieje 30 obiektów (w tym 6 obiektów objętych ochroną konserwatorską). Ze względu na wartość historyczną oraz znaczącą rolę w budowaniu tożsamości lokalnej zabytki należy otoczyć szczególną opieką.

Tabela nr 30. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Obiekt	Adres	Okres powstania
1.	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Nurze (wraz z nagrobkami wpisanymi do rejestru zabytków ruchomych pod numerem A-339)	dz. ew. 1166, Nur	I poł. XX w.
2.	Kaplica słupowa	dz. ew. 121, Kossaki	ok. 1920 r.
3.	Chałupa drewniana w Kramkowie Lipskim	Kramkowo Lipskie 14	1932 r.
4.	Dom drewniany w Murawskich Nadbużnych	Murawskie Nadbużne 45	ok. 1920 r.
5.	Kapliczka z oknami w Murawskich Nadbużnych	dz. ew. 186, plac przy remizie OSP, Murawskie Nadbużne	lata 30-te XX wieku
6.	Organistówka w zespole kościelnym	ul. Plac Kościelny 7, Nur	1923 r.
7.	Obora ze stajni w zespole kościelnym	ul. Małkińska 7, Nur	po 1920 r.
8.	Spichlerz w zespole kościelnym	ul. Małkińska 7, Nur	po 1920 r.
9.	Kurnik w zespole kościelnym	ul. Małkińska 7, Nur	po 1920 r.
10.	Kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze	dz. ew. 1166, Nur	ok. 1920 r.
11.	Brama cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze	dz. ew. 1166, Nur	około 1870 r.
12.	Młyn motorowy/elektryczny	ul. Rynek 6, Nur	1946 r.
13.	Młyn motorowy	ul. Małkińska 16, Nur	1946 r.
14.	Budynek drewniany	Ul. Brokowska 3, Nur	przed 1939 r.
15.	Budynek drewniany	ul. Rynek 3, Nur	lata 20-te XX w.
16.	Dom drewniany	ul. Rynek 4, Nur	okr. międzywojenny
17.	Budynek drewniany	ul. Rynek 14, Nur	okr. międzywojenny
18.	Budynek drewniany	ul. Rynek 15, Nur	okr. międzywojenny
19.	Obora drewniana w m. Obryte	Obryte 2	koniec XIX w.
20.	Dom drewniany nr 34 w m. Ołtarze – Gołacze	Ołtarze - Gołacze 34	okr. międzywojenny
21.	Młyn wodny zespół	Ołtarze - Gołacze 65	1932 r.
22.	Chałupa drewniana w Zaszkowie	Zaszków 60	1915 r.
23.	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Zuzeli	dz. ew. 256, Zuzela	II poł. XIX w.
24.	Dom zakonny, dawniej dom mieszkalny	Zuzela 24B	pocz. XX w.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

Na terenie Gminy Nur występuje 109 obiektów archeologicznych, datowanych paleolitu aż po nowożytność. Wśród nich wystąpiły osady, ślady osadnicze, osadnictwo wiejskie i cmentarzyska. Część stanowisk nie jest widoczna w obecnym zagospodarowaniu gminy, jednakże należy pamiętać o ochronie tych obszarów. Stanowiska rejestrowe mają podany numer wpisu do rejestru zabytków. Ich rozkład na terenie Gminy Nur prezentuje poniższa tabela nr 31.

Tabela nr 31. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Liczba stanowisk	Przewarżający rodzaj obiektów
1.	Godlewo Mierniki	2	ślady osadnictwa
2.	Godlewo Warsze	6	ślady osadnictwa
3.	Godlewo Wielkie	3	ślady osadnictwa – kultura łużycka
4.	Kałęczyn	3	ślady osadnictwa – kultura łużycka
5.	Kamianka Nadbużna	5	ślady osadnictwa
6.	Kossaki	5	ślady osadnictwa
7.	Kramkowo Lipskie	4	ślady osadnictwa
8.	Łęg Nurski	1	osada z czasów wpływów rzymskich
9.	Murawskie Nadbużne	2	ślady osadnictwa wiejskiego
10.	Myślibory	4	ślady osadnictwa
11.	Nur	9	ślady osadnictwa
12.	Nur Kolonia Wschodnia	5	ślady osadnictwa
13.	Obryte	5	ślady osadnictwa
14.	Ołowskie	2	ślady osadnictwa
15.	Ołtarze Gołacze	2	ślady osadnictwa średniowiecznego
16.	Strękowo	3	ślady osadnictwa
17.	Strękowo Nieczykowskie	1	ślady osadnictwa
18.	Ślepowrony	12	ślady osadnictwa
19.	Zakrzewo Słomy	2	ślady osadnictwa
20.	Zaszków	12	ślady osadnictwa
21.	Zuzela	9	ślady osadnictwa
22.	Żebry Laskowiec	12	ślady osadnictwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków

2.6. Zagospodarowania przestrzenne gminy

Jednostki osadnicze na terenie Gminy Nur charakteryzuje duże zróżnicowanie zarówno skali zainwestowania jak i formy układów przestrzennych. W obszarze centralnym gminy wsie są z reguły większe, wywodzące się z dawnych zaścianków szlacheckich, charakteryzujące się większą swobodą przestrzenną (wsie o wspólnym prefiksie „Godlewo”). W części środkowo wschodniej są to duże wsie o charakterze zwartym i układzie ulicowym (Żebry – Laskowiec) lub gniazdowym (Kramkowo Lipskie).

Przeciwieństwem policentryczno – węzłowego układu osadniczego w części środkowej i północnej gminy jest osadnictwo części południowej i wschodniej, na charakterze którego zasadnicze piętno wywarły warunki środowiskowe związane z ukształtowaniem terenu i położeniem w dolinach rzek: Bugu i Nurca. Osadnictwo na tym terenie ma charakter układu

pasmo – węzłowego, który tworzą wsie rozlokowane na skarpie nadbużańskiej i nadnureckiej wzdłuż całej południowej i wschodniej granicy gminy (od wsi Zakrzewo – Słomy poprzez Ołtarze – Gołacze, Łęg Nurski, Nur, Nur Kolonię, Kamiankę Nadbużną, Kossaki, Murawskie Nadbużne, Myślibory, Ołowskie, Obryte, Ślepowrony po Zaszków). Centrum tego pasma na jego skrzyżowaniu z drogą krajową wiodącą z północy ku przeprawie przez Bug stanowi ośrodek gminny – dawne miasto Nur.

Obszar zachodni o funkcji rolniczej na słabszych glebach obsługują jednostki osadnicze o zwartym, ulicowym układzie (Kałużyn, Zuzela, Zakrzewo – Słomy).

Układy rozproszone o charakterze kolonijnym na tym terenie reprezentują miejscowości: Zaszków – Kolonia, północna część Kolonii Nur, Żebry – Kolonia położone we wschodniej części gminy oraz Kolonia Ołtarze – Gołacze, leżąca w części zachodniej.

Znaczna część terenów zabudowy mieszkaniowej charakteryzuje się schludnym wyglądem, estetycznymi elewacjami i ogrodzeniami działek oraz dbałością o ład w ich zagospodarowaniu.

Wśród zabudowy mieszkaniowej gminy często występuje typ budynku drewnianego o konstrukcji zrębowej z ozdobnym deskowaniem na szczytach. Budynki takie tworzą w niektórych wsiach dobrze zachowany, tradycyjny układ przestrzenny wsi z budynkami posadowionymi w równych odstępach, kalenicą zazwyczaj równoległą do drogi. Część budynków drewnianych popada w ruinę: są to albo budynki opuszczone albo zamieszkane przez ludzi (często starszych) o bardzo niskich dochodach. W nadal użytkowanych gospodarstwach staremu, drewnianemu budynkowi mieszkalnemu towarzyszy budynek nowy, posadowiony zazwyczaj w głębi podwórza.

Największy chaos przestrzenny panuje w północno – zachodniej części gminy (rejon wsi o wspólnym prefiksie Godlewo), gdzie wsie mają nieregularny układ przestrzenny.

Dodatkowymi obszarami funkcjonalnymi są biegunowo położone obszary o dominującej funkcji rekreacyjnej związane z ujściowymi dolinami: wschodni – Nurca i zachodni – Pukawki.

Oba te obszary wiąże pasmo osadnicze o rosnącym znaczeniu funkcji rekreacyjnej zlokalizowane przy krawędzi skarpy Bugu z dawnym miastem Nur w jego centralnej części.

W niektórych wsiach, w południowej i wschodniej części gminy, zwłaszcza nad Bugiem i Nurcem, pojawiły się nowe „gospodarstwa” letniskowe, gospodarstwa agroturystyczne oraz „zagrody turystyczne”, wykorzystujące często opuszczone zagrody rolnicze.

Większość wsi w gminie Nur nie wykształciła wyraźnych ośrodków koncentrujących podstawowe usługi. Pewne cechy krystalizacji takich centrów można zauważyć jedynie w Nurze, co ma związek z dawnym statusem miejskim, w Zuzeli oraz w mniejszym stopniu w Zaskowie. W pozostałych miejscowościach występuje znaczne rozproszenie usług.

Strukturę funkcjonalno – przestrzenną Gminy Nur charakteryzuje podział na trzy główne strefy:

- *strefę dolin rzek Bugu i Nurca* – położona w południowo – zachodniej i południowo – wschodniej części gminy. Strefa ta obejmuje wyjątkowo cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym tereny, objęte różnymi formami ochrony przyrody. Występuje tu zagrożenie powodziowe a także zagrożenie uruchomienia się procesów osuwiskowych. Strefa ta jest zasadniczo wyłączona z możliwości zabudowy. Wyjątek stanowią tereny już zabudowane oraz tereny dopuszczone w obowiązującym planie do zabudowy i zainwestowania,
- *strefę zabudowy wiejskiej wzdłuż skarpy Bugu i Nurca* – obejmująca ciąg kilkunastu wsi zlokalizowanych wzdłuż dolin rzek Bug i Nurzec, gdzie na malowniczej skarpie rozmieszczone są wsie o najcenniejszych walorach historycznych, w tym dawne miasto Nur. Tereny te objęte są w przeważającej części formami ochrony przyrody. Występują tu też zagrożenia związane z powodzią oraz osuwaniem mas ziemnych. Jest to z jednej strony strefa najbardziej atrakcyjna dla rozwoju turystyki i rekreacji, a z drugiej strefa wyjątkowo wrażliwa ze względu na istniejące walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze,
- *strefę rolnicza* – obejmująca zdecydowaną większość gminy, gdzie na obszarach o funkcji rolniczej występują wsie o różnorodnym układzie (ulicowym, wielodrożnicowym) oraz rozproszone zagrody. Przebiegają tu drogi o znaczeniu ponadlokalnym: krajowa nr 63 oraz wojewódzka nr 694. Obiekty zabytkowe występują w mniejszym zagęszczeniu niż w rejonie skarpy Bugu i Nurca. Teren ten charakteryzuje się niską lesistością. Jest to strefa o predyspozycjach dla rozwoju gospodarki rolnej i leśnej oraz w mniejszym zakresie zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej i na cele usługowo – produkcyjne.

Na terenie gminy wyznacza się następujące rodzaje terenów zainwestowanych i dopuszczonych do zainwestowania:

- *tereny przeznaczone dla zabudowy zagrodowej (RM)* – obejmują tereny istniejącej zabudowy zagrodowej oraz tereny przeznaczone dla lokalizacji nowej. W granicach terenów RM dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych usług podstawowych i drobnego rzemiosła (głównie jako wbudowanych w budynek mieszkalny lub gospodarczy). W ramach terenów RM możliwa jest lokalizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej, zabudowy związanej z agroturystyką i rekreacją indywidualną (przy czym nowe budynki powinny posiadać parametry domów mieszkalnych dla zabudowy zagrodowej), jak i adaptacja dla tych funkcji istniejącej zabudowy zagrodowej. Na terenach RM położonych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, nie powinno się dopuszczać (poza uzasadnionymi przypadkami) chowu lub hodowli zwierząt kwalifikujących się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- *tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej (MN)* – obejmują głównie tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej. W granicach terenów MN występuje także pojedynczo zabudowa zagrodowa, która może być zachowana lub adaptowana na potrzeby zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej, rekreacji indywidualnej, agroturystyki. Na terenach zabudowy

mieszkaniowej dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych usług podstawowych, nieuciążliwych usług turystyki i rekreacji (pensjonaty, gastronomia itp.) oraz zabudowy związanej z rekreacją indywidualną,

- *tereny przeznaczone dla zabudowy zagrodowej i usług nieuciążliwych (RMU)* - obejmują tereny istniejącej zabudowy zagrodowej i usługowej oraz tereny przeznaczone dla lokalizacji nowej zabudowy. Na terenach RMU funkcje dominująca powinna pełnić zabudowa zagrodowa, a usługi funkcję uzupełniającą. W ramach tych terenów możliwa jest także lokalizacja wolnostojącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, mieszkalno - usługowej i usługowej, drobnego rzemiosła oraz zabudowy związanej z agroturystyką i rekreacją indywidualną lub adaptacja dla tych funkcji istniejącej zabudowy zagrodowej. Dozwolonymi rodzajami usług lokalizowanymi na terenach RMU są usługi nieuciążliwe. Na terenach RMU położonych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, nie powinno się dopuszczać (poza uzasadnionymi przypadkami) chowu lub hodowli zwierząt kwalifikujących się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- *tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej i usług nieuciążliwych (MNU)* - obejmują tereny przeznaczone dla wolnostojącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy mieszkaniowo - usługowej, usług nieuciążliwych. Dopuszcza się tu zachowanie zabudowy zagrodowej. Na terenach MNU funkcje dominująca powinna pełnić zabudowa mieszkaniowa, a usługi funkcję uzupełniającą i towarzyszącą zabudowie mieszkaniowej. Na terenach MNU przewiduje się lokalizację wyłącznie usług nieuciążliwych, służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb ludności, takich jak: usługi handlu detalicznego (z wyłączeniem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m²), administracji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultu religijnego, kultury, nauki, oświaty, rozrywki, wypoczynku, rekreacji, sportu, turystyki, hotelarstwa, gastronomii, biur, banków, rzemiosła, obsługi technicznej, naprawy pojazdów mechanicznych, stacje obsługi lub remontowe sprzętu budowlanego i rolniczego, itp. W granicach terenu MNU zlokalizowanego w miejscowości Nur na skarpie rzeki Bug, po południowej stronie rynku, postuluje się rozwój funkcji turystycznej, w atrakcyjny sposób łączącej centrum miejscowości z otwarciem widokowym na rzekę Bug. Pożądane zainwestowanie tego terenu obejmować może niewielkie obiekty hotelowe, pensjonatowe, gastronomiczne z tarasami widokowymi na dolinę rzeki oraz publiczne atrakcyjne dojście do rzeki również z tarasem widokowym zlokalizowane na tyłach budynku urzędu gminy. Dla terenów położonych przy planowanej obwodnicy Nura należy przewidzieć taki sposób zagospodarowania terenów aby uniknąć uciążliwego oddziaływania tej drogi na zabudowę mieszkaniową,
- *tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW)* - obejmują teren przeznaczony dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
- *tereny przeznaczone dla usług i zabudowy mieszkaniowej (UM)* - obejmują tereny przeznaczone dla usług nieuciążliwych, zabudowy mieszkaniowo-usługowej, zabudowy mieszkaniowej, jedno lub wielorodzinnej, lub budynków zamieszkania zbiorowego. Na

terenach UM funkcje dominującą określi miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Tereny UM wyznaczone zostały na terenach zamkniętych szkół,

- *tereny przeznaczone dla usług (U)* - obejmują tereny przeznaczone dla usług nieuciążliwych, służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb ludności, takich jak: usługi handlu detalicznego (z wyłączeniem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m²), administracji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultu religijnego, kultury, nauki, oświaty, rozrywki, wypoczynku, rekreacji, sportu, turystyki, hotelarstwa, gastronomii, biur, banków, rzemiosła, obsługi technicznej, naprawy pojazdów mechanicznych, stacje obsługi lub remontowe sprzętu budowlanego i rolniczego, itp. Tereny U obejmują między innymi istniejące kościoły, a także szkołę gminną, ośrodek zdrowia, urzędy itp.
- *tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW)* - obejmują teren przeznaczony dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.
- *tereny przeznaczone dla usług i zabudowy mieszkaniowej (UM)* - obejmują tereny przeznaczone dla usług nieuciążliwych, zabudowy mieszkaniowo-usługowej, zabudowy mieszkaniowej, jedno lub wielorodzinnej, lub budynków zamieszkania zbiorowego. Na terenach UM funkcje dominującą określi miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Tereny UM wyznaczone zostały na terenach zamkniętych szkół.
- *tereny przeznaczone dla usług (U)* - obejmują tereny przeznaczone dla usług nieuciążliwych, służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb ludności, takich jak: usługi handlu detalicznego (z wyłączeniem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m²), administracji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultu religijnego, kultury, nauki, oświaty, rozrywki, wypoczynku, rekreacji, sportu, turystyki, hotelarstwa, gastronomii, biur, banków, rzemiosła, obsługi technicznej, naprawy pojazdów mechanicznych, stacje obsługi lub remontowe sprzętu budowlanego i rolniczego, itp. Tereny U obejmują między innymi istniejące kościoły, a także szkoła gminna, ośrodek zdrowia, urzędy itp.
- *tereny przeznaczone na cele produkcyjno - usługowe (PU)* - obejmują tereny przeznaczone na cele produkcyjne, przemysłowe, magazynowo-składowe i usługowe, jednak z wyłączeniem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m². W granicach terenów PU zakazuje się lokalizowania nowej zabudowy mieszkaniowej oraz zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii.
- *tereny przeznaczone dla usług turystyki, sportu i rekreacji (UTS)* - obejmują teren przeznaczony dla różnego typu obiektów i urządzeń związanych z turystyką, sportem i rekreacją, tj.: ośrodka wczasowego i wypoczynkowego, hoteli, obiektów gastronomicznych lub gospodarstwa agroturystycznego, z uzupełniającym przeznaczeniem dla obiektów i infrastruktury związanej z hodowlą ryb.
- *tereny lasów z dopuszczalnym zainwestowaniem w postaci zabudowy rekreacji indywidualnej (ML/LS)* - obejmują tereny leśne z istniejącą zabudową rekreacji

indywidualnej (letniskowa) w Kamiance Nadbużnej oraz Murawskim Nadbużnym. Nie jest tu dopuszczona zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.

- *tereny przeznaczone dla zieleni urządzonej i wód powierzchniowych (ZP/W)* – obejmują dwa tereny położone w Kramkowie Lipskim przeznaczone dla różnego typu zieleni ogólnodostępnej, urządzonej w formie parków, zieleńców lub skwerów, z dopuszczeniem lokalizowania placów zabaw i małej architektury. W granicach terenów ZP/WS ochronie podlegają wody powierzchniowe, do których winien być zapewniony dostęp.
- *tereny przeznaczone na cmentarze (ZC)* – obejmują tereny istniejących cmentarzy. Część z nich, o charakterze zabytkowym, podlega ochronie. Dla terenów czynnych cmentarzy obowiązuje - zgodnie z przepisami odrębnymi - wprowadzenie stref ochrony sanitarnej, obejmujących pas terenu wokół cmentarza o szerokości 50 m, w których zakazuje się lokalizacji budynków mieszkalnych i studni do czerpania wody.
- *tereny nieczynnych cmentarzy historycznych, przeznaczone do zachowania i ochrony (ZCp)* - obejmują kilka zabytkowych, nieczynnych cmentarzy, na których zachowało się niewiele historycznych elementów. Tereny te wymagają zachowania i zagospodarowania zielenią.
- *tereny przeznaczone dla infrastruktury technicznej (IT)* – obejmują tereny istniejących ujęć wód podziemnych, oczyszczalni ścieków. W obrębie terenów dopuszcza się realizację nowych obiektów i urządzeń związanych z infrastrukturą techniczną.
- *tereny przeznaczone na parkingi (KP)* – obejmują tereny przeznaczone na ogólnodostępne parkingi publiczne.

Na terenie gminy wyznacza się następujące rodzaje terenów otwartych, przeznaczonych do zachowania i ochrony:

- *tereny rolne* – obejmują tereny przeznaczone na cele gospodarki rolnej. Są to istniejące tereny rolne, łąki i pastwiska oraz nieużytki. Zabudowa siedliskowa na terenach rolnych dopuszczona jest wyłącznie na obszarze gospodarstw o powierzchni co najmniej 3 ha bez istniejącego siedliska, których grunty w całości położone są poza terenami wyznaczonymi pod zabudowę siedliskową lub mieszkaniową. Na terenach położonych na obszarze Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego oraz na Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca zabrania się realizacji obiektów mogących znacząco wpływać na środowisko. Do puszczenie realizacji nowego siedliska, nie może mieć miejsca na terenach szczególnego zagrożenia powodzią oraz w odległości mniejszej niż 100 m od granicy pasa drogowego dróg klasy głównej, oznaczonych symbolem KDG. Na terenach rolnych dopuszcza się realizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych, urządzeń melioracyjnych, niezbędnych sieci uzbrojenia technicznego oraz możliwość zachowania i remontu istniejących obiektów budowlanych. W dolinach rzek dopuszcza się, wyznaczanie szlaków turystycznych, pieszych, ścieżek edukacyjnych oraz urządzeń turystycznych związanych z turystyką wodną, takich jak np. przystanie (np. w Zuzeli i Nurze), pola biwakowe.

- *tereny rolne z możliwością wprowadzenia zalesień* – obejmują tereny przeznaczone na cele gospodarki rolnej, na których dopuszcza się wprowadzenie zalesień. Tereny te są wyłączone z zabudowy. Ponadto dopuszcza się tu realizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych (ze wskazaniem stosowania nawierzchni gruntowych), urządzeń melioracyjnych, niezbędnych sieci uzbrojenia technicznego oraz możliwość zachowania i remontu istniejących obiektów budowlanych.
- *tereny lasów* – obejmują istniejące lasy przeznaczone na cele gospodarki leśnej. Są one wyłączone z zabudowy, z wyjątkiem możliwości realizacji obiektów związanych z gospodarką leśną i wodną, a także ścieżek rowerowych, dróg dojazdowych do gruntów leśnych i urządzeń turystycznych zgodnych z planem urządzenia lasu.
- *tereny wód powierzchniowych* – obejmują istniejące rzeki, cieki i zbiorniki wodne przeznaczone na cele gospodarki wodnej. Tereny wód powierzchniowych wymagają zachowania i ochrony. Działania inwestycyjne ich dotyczące regulują przepisy Prawa wodnego.

2.7. Budżet gminy

Finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej gminy oraz najważniejszym narzędziem do jej realizacji jest budżet gminy. Jest uchwalany corocznie przez Radę Gminy i opiniowany przez Regionalną Izbę Obrachunkową – budżet Gminy Nur na rok 2015 przyjęto Uchwałą Nr III/ 20/14 Rady Gminy Nur z dnia 18 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia uchwały budżetowej Gminy Nur na rok 2015 (z późniejszymi zmianami). Oprócz ustalanych i realizowanych corocznie planów budżetowych Gmina Nur posiada również Wieloletnią Prognozę Finansową obowiązującą na podstawie Uchwały Nr X/60/15 Rady Gminy Nur z dnia 30 października 2015 roku.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę finansową Gminy Nur w oparciu o Wieloletnią Prognozę Finansową oraz dane Gminy Nur.

Tabela nr 32. Struktura budżety Gminy Nur na lata 2012 – 2015

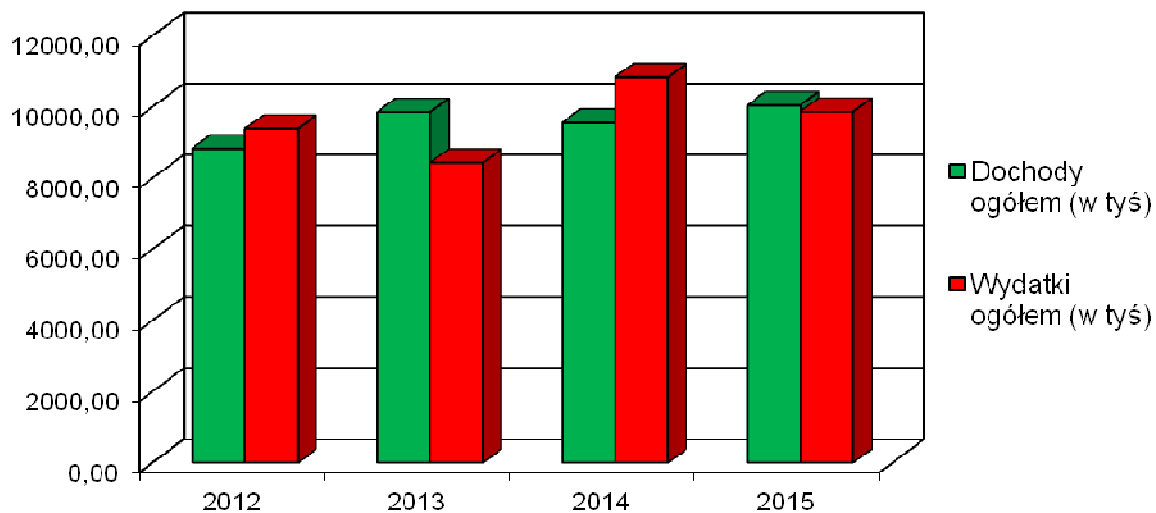
Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Liczba mieszkańców	3078	3033	2985	2935
Dochody ogółem	8 825 884,01	9 850 362,64	9 553 711,06	10 039 526,93
Bieżące	8 593 903,93	8 852 305,93	8 723 477,74	9 038 621,93
Majątkowe	231 980,08	998 056,71	821 233,32	1 000 905,00
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	2 867,41	3 247,73	3 200,57	3 420,62
Wydatki ogółem	9 384 575,31	8 432 214,44	10 830 978,59	9 859 437,40
Bieżące	7 739 465,31	7 672 296,25	8 204 376,80	8 754 233,20
Majątkowe	1 645 110,00	759 918,19	2 626 601,79	1 105 204,20
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	3 048,92	2 780,16	3 628,47	3 359,26

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Dochody własne	2 556 354,91	2 947 544,21	2 878 365,68	2 981 663,18
Dotacje celowe na zadania bieżące	1 872 731,70	1 958 102,43	2 079 588,68	2 135 627,75
Programy operacyjne ze środków UE i środki pozyskane z innych źródeł na zadania inwestycyjne	120 179,40	828 647,00	749 530,70	966 723,00
Dochody ogółem	8 825 884,01	9 850 362,64	9 553 711,06	10 039 526,93

Wydatki w działach	2012	2013	2014	2015
Oświata i wychowanie	3 481 316,96	3 202 587,90	3 432 685,48	3 491 642,20
Kultura fizyczna	0	0	0	0
Ochrona zdrowia	14 133,06	40 618,37	34 257,37	70 657,63
Gospodarka komunalne	320 798,10	363 707,47	2 455 747,08	556 198,10
Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego	852 239,69	112 350,00	193 478,37	147 401,11
Pomoc społeczna	1 583 119,14	1 609 567,29	1 652 044,63	1 757 637,00

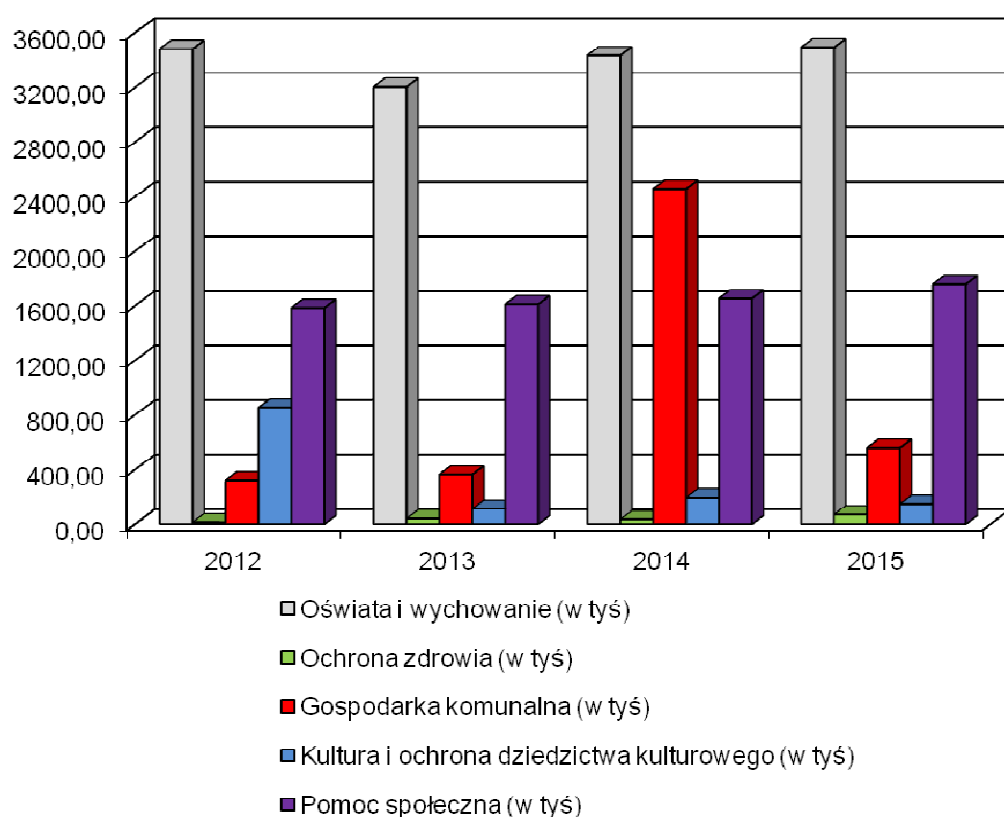
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

Wykres nr 7. Ogólna struktura budżety Gminy Nur na lata 2012 – 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

Wykres nr 8. Struktura wydatków budżetu Gminy Nur na lata 2012 – 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

Tabela nr 33. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Nur

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018
Dochody [zł]				
Dochody ogółem	10 039 526,93	10 402 410,82	8 790 000,00	8 750 000,00
Dochody bieżące	9 038 621,93	8 962 839,8	8 790 000,00	8 790 000,00
Dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych	1 194 487,00	1 078 021,00	960 000,00	960 000,00
Dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych	3 800,00	3 800,00	5 500,00	5 500,00
Podatki i opłaty	1 140 244,53	1 022 600,00	1 000 000,00	1 500 000,00
Z subwencji ogólnej	3 955 513,00	4 088 922,0	4 200 000,00	4 200 000,00
Z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące	2 135 627,75	1 400 262,50	1 650 000,00	1 650 000,00
Dochody majątkowe	1 000 905,00	1 439 571,00	0,00	0,00

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018
Wydatki [zł]				
Wydatki ogółem	9 859 437,40	10 115 410,82	8 503 000,00	8 625 000,00
Wydatki bieżące	8 754 233,20	7 775 000,00	7 784 566,22	7 775 000,00
Z tytułu poręczeń i gwarancji	0,00	0,00	0,00	0,00
Na spłatę przejętych zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej przekształconego na zasadach określonych w przepisach o działalności leczniczej, w wysokości w jakiej nie podlegają sfinansowaniu dotacją z budżetu państwa	0,00	0,00	0,00	0,00
Wydatki na obsługę długu	40 000,00	55 000,00	40 000,00	10 000,00
Odsetki i dyskonto określone w art. 243 ust. 1 ustawy	40 000,00	55 000,00	40 000,00	10 000,00
Wydatki majątkowe	1 105 204,20	2 340 410,82	718 433,78	850 000,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji (stanu), w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju.

Metoda SWOT ma szczególne znaczenie w analizie strategicznej – stanowi ona kompleksową metodę służącą do badania otoczenia organizacji i analizy jej wnętrza. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse w otoczeniu), *threats* (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacji, który prezentuje poniższy rysunek nr 2.

Rysunek nr 2. Schemat klasyfikacji analizy SWOT

Źródło: Gierszewska G., Romanowska M., *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009 r.

Czynniki mające wpływ na bieżący i przyszły rozwój samorządu lokalnego podzielić należy na: **zewnętrzne** w stosunku do gminy oraz mające charakter uwarunkowań **wewnętrznych**, wywierające **negatywny** wpływ oraz mające wpływ **pozytywny**.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają cztery kategorie czynników: zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**, zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**, wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony** oraz wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**.

Słabe i mocne strony to cechy stanu obecnego, szanse i zagrożenia – zjawiska przyszłe (spodziewane). Słabe i mocne strony to czynniki, na które społeczność lokalna ma wpływ planistyczny i zarządczy, szanse i zagrożenia – czynniki obiektywne, na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego.

Przedstawiona poniżej analiza powstała w oparciu o zdiagnozowaną w pierwszej części dokumentu bieżącą sytuację społeczno – gospodarczą gminy oraz obejmuje następujące dziedziny: gospodarczą, społeczną, ekologiczną oraz techniczną (infrastrukturalną).

Tabela nr 34. Analizy SWOT – mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– położenie gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie – obszary prawnie chronione – dobry stan środowiska przyrodniczego – wysoka jakość gleb – poprawa infrastruktury technicznej (sieci wodociągowej, przydomowe oczyszczalnie ścieków, drogi gminne) – dobrze wykształcony ośrodek gminny o tradycjach historycznych – dostępność podstawowych usług (opieka zdrowotna i socjalna, szkolnictwo, kultura i sport) – rozwiązana kwestia gospodarki odpadami – korzystne warunki naturalne do rozwoju rolnictwa oraz wykorzystywania nowych technologii w produkcji rolnej – przewaga osób w wieku produkcyjnych w lokalnym społeczeństwie – poprawa warunków mieszkaniowych	– znaczna odległość od ośrodków miejskich – słaba zewnętrzna dostępność komunikacyjna mająca wpływ na potencjał inwestycyjny gminy – brak gminnych terenów inwestycyjnych – słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, baza noclegowa, itp.) – rozproszona zabudowa mieszkaniowa – ujemny przyrost naturalny oraz saldo migracji – brak spójnej oferty turystycznej gminy – niewystarczająca informatyzacja gminy – brak systemu aktywizacji osób starszych oraz niepełnosprawnych – niewystarczająca ilość instytucji wsparcia biznesu na terenie gminy – brak organizacji pozarządowych – wysokie bezrobocie wśród osób młodych – niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców – niska świadomość społeczna w zakresie własnego dziedzictwa – niska lesistość gminy – zanieczyszczenie rzeki Bug – niski procent wykorzystania ekologicznych systemów grzewczych oraz alternatywnych źródeł energii

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 35. Analizy SWOT – szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
– poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacyjnych – położenie na skrzyżowaniu dróg: krajowej nr 63 (relacji Budziszki – Sławatycz) oraz drogi wojewódzkiej nr 694 (relacji Warszawa – Białystok) – możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej (perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020) – rozwój współpracy terytorialnej oraz międzysektorowej – nawiązanie współpracy międzynarodowej z samorządami spoza terenu kraju – lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie – rozwój rolnictwa ekologicznego – wzrastające zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych oraz produkty regionalne i ekologiczne – tworzenie tras turystycznych – stworzenie spójnej oferty turystycznej gminy oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okolicy turystycznego	– niepewna sytuacja gospodarcza kraju oraz Unii Europejskiej (globalny kryzys gospodarczy) – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. NATURA 2000) – biurokracja, w szczególności związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego – wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych – upadające drobne gospodarstwa rolne – niestabilność warunków ekonomiczno – prawnych dla działalności gospodarczej – niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne – brak sprecyzowanej polityki prorodzinnej – brak skutecznego programu przeciwdziałania i zwalczania bezrobocia – rosnące koszty pracy – rozwój atrakcyjnych rynków pracy w pobliskich miastach powodujący odpływ ludności

Źródło: opracowanie własne

4. *Wizja i misja rozwoju Gminy Nur*

Pod pojęciem *wizji jednostki terytorialnej* rozumieć należy opis oczekiwanego w przyszłości stanu tej jednostki, przy optymistycznym założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja pełni kilka funkcji, do których zaliczamy:

- *zobrazowanie stanu docelowego* – można powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii,
- *informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję* – dlatego warto dobrze przemyśleć swoją wizję,
- *jednoczenie wokół idei* – powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają.

W najogólniejszym ujęciu *misja* to: sens istnienia, cel do spełnienia (ale nie osiągnięcia), powód, dla którego coś istnieje. Określa ona podstawowe wartości jednostki samorządu terytorialnego, pośrednio – określa dziedziny, którymi władze lokalne są uprawnione się zajmować. Wartości te pomagają ujednolicić sposoby działania władz i administracji w kluczowych dla gminy sprawach.

Mając na względzie wnioski płynące z diagnozy stanu oraz analizy SWOT poniżej przedstawiono wizję rozwoju Gminy Nur, która stanowi projekcję pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2025 roku. Określa ona stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota Gminy, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

WIZJA GMINY NUR DO ROKU 2025

W 2025 r. wysoka jakość środowiska naturalnego Gminy Nur oraz doskonalenie usług publicznych przyczynia się do wzrostu standardów życia lokalnej społeczności i poprawy wskaźników demograficznych. Aktywną ochroną objęte są zasoby rolne, walory przyrodnicze i kulturowe. Gmina Nur w pełni korzysta ze swojego atrakcyjnego położenia dzięki znacznej poprawie zewnętrznej i wewnętrznej komunikacji oraz rozwojowi infrastruktury turystycznej.

Sformułowana poniżej misja Gminy Nur jest nadrzędnym celem jej rozwoju. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze *Strategią*, a podejmowanych przez różnych uczestników życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy mieszkańców. Ponadto władze samorządowe są realizatorem projektów własnych (wynikających z posiadanych kompetencji

oraz realizowanych we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), sprzyjających rozwojowi Gminy Nur.

MISJA ROZWOJU GMINY NUR DO ROKU 2025

Misją Gminy jest rozwój gospodarczy, społeczny oraz przestrzenny jej obszaru w partnerstwie z sektorem gospodarczym, pozarządowym oraz lokalną społecznością.

5. Strategiczne i operacyjne cele rozwoju Gminy Nur

Zdecydowana większość dokumentów strategicznych administracji publicznej stosuje następujący podział celów rozwoju:

- *cel główny* – najczęściej utożsamiany z wizją, a nawet misją,
- *cele strategiczne* – są bezpośrednio związane z celem głównym,
- *cele operacyjne* – każdy z tych celów wiąże się bezpośrednio z celem strategicznym, czasem więcej niż z jednym,
- *działania* – są to uszczegółowienia celów operacyjnych, ale ważne jest, że są to raczej grupy projektów, a nie konkretne projekty i zadania – dlatego działania możemy zaliczyć jeszcze do poziomu planowania strategicznego,
- *projekty (zadania)* – są elementem wdrożenia strategii, choć należy zauważyć, że niektóre zespoły decydują się wprowadzić ten element również do dokumentu strategii (w formie „proponowanych projektów”, „kluczowych projektów”), w takim jednak przypadku zazwyczaj zawarte są tu hasła, nie szczegółowe dane na temat projektów.

Cele strategiczne wskazują pożądane kierunki rozwoju gminy. Mają za zadanie sprecyzowanie stanu, do którego gmina dąży, uwzględniając wymagane i możliwe do osiągnięcia warunki życia, o które mieszkańcy zabiegają i do osiągnięcia których dążą. Wyznaczenie celów szczegółowych w ramach poszczególnych priorytetów jest podparte proponowanymi działaniami do ich realizacji w okresie trwania Strategii.

Na podstawie diagnozy stanu oraz analizy SWOT, a także możliwości finansowych Gminy Nur poniżej przedstawiono cele rozwojowe Gminy na lata 2016 – 2020, przy czym zostały one określone w obrębie czterech obszarów priorytetowych – *infrastruktury, zasobów ludzkich, gospodarki i środowiska*.

Tabela nr 36. Zestawienie celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025

Obszary priorytetowe			
Infrastruktura	Zasoby ludzkie	Gospodarka	Środowisko
<i>Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej</i>	<i>Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka</i>	<i>Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym</i>
Cele operacyjne			
I.1. Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy I.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnej I.3. Kontynuacja budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków bytowych I.4. Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno – komunikacyjnych	II.1. Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej II.2. Rozwój i poszerzanie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo – rekreacyjnych II.3. Tworzenie warunków do budowania aktywnej i obywatelskiej postawy oraz rozwijanie tożsamości lokalnej	III.1. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw III.2. Rozwoju sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła III.3. Opracowanie i wdrożenie systemu promocji gospodarczej i inwestycyjnej III.4. Stworzenie oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe	IV.1. Ochrona walorów przyrodniczych i racjonalna gospodarka zasobami IV.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego IV.3. Rozwój ekologicznych systemów grzewczych oraz alternatywnych źródeł energii IV.4. Promocja ochrony środowiska, postaw proekologicznych i zdrowego trybu życia

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono uszczegółowienie zdefiniowanych celów strategicznych oraz działania, których realizacja pozwoli na osiągnięcie poszczególnych celów operacyjnych.

Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna

Realizacja powyższego celu ma przyczynić się do poprawy jakości życia na terenie Gminy Nur poprzez wyposażenie techniczne domostw i związane z tym udogodnienia. Rozwój infrastruktury technicznej, tj. sieci dróg, połączenia telekomunikacyjne, sieci wodno – kanalizacyjne, itp., jest niewątpliwie istotnym czynnikiem wewnętrznym decydującym o potencjale rozwojowym danego obszaru. Ponadto jej rozwój wpływa na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej danego terenu oraz jego awans gospodarczy. Poziom zaawansowania infrastruktury jest kluczową kwestią zarówno dla dotychczasowych, jak i potencjalnych mieszkańców oraz przyszłych inwestorów.

Cel operacyjny I.1. Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy

Kierunki działań:

- modernizacja i poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej
 - o rozwój sieci dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej
 - o rozwój sieci dróg powiatowych oraz drogi wojewódzkiej i krajowej wraz z infrastrukturą okołodrogową (w zakresie dotyczącym Gminy Nur)
- budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego, parkingów
- budowa ścieżek rowerowych

Cel operacyjny I.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnej oraz sieci wodociągowej

Kierunki działań:

- kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej
- bieżąca konserwacja i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody w celu stworzenia optymalnych możliwości zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę

Cel operacyjny I.3. Kontynuacja budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków bytowych

Kierunki działań:

- wsparcie mieszkańców w utrzymaniu i właściwej eksploatacji istniejących przydomowych oczyszczalni ścieków
- wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków

Cel operacyjny I.4. Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno – komunikacyjnych

Kierunki działań:

- wdrożenie działań mających na celu zapewnienie dostępu do szerokopasmowego internetu na terenie gminy
- zapewnienie powszechnego dostępu do e – usług i e – administracji
- nawiązanie współpracy z parterami świadczącymi nowoczesne usługi telekomunikacyjne

Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej

W powszechnym rozumieniu *infrastruktura społeczna* służy zaspokajaniu szeroko pojętych potrzeb społecznych i kulturalnych. Zorganizowany sposób zaspokajania potrzeb wskazuje na wzajemne sprzężenie elementów spełniających określone funkcje, co w powiązaniu z zasadami funkcjonowania infrastruktury i regulacjami prawnymi tej sfery tworzy system infrastruktury społecznej. W ramach tego systemu wyróżnia się usługi wynikające z zadań samorządu terytorialnego i usługi komercyjne funkcjonujące na zasadach rynkowych.

Infrastruktura społeczna obejmuje więc różnego rodzaju placówki oświatowe (np. przedszkola, szkoły), instytucje ochrony zdrowia i opieki społecznej (np. ośrodki zdrowia), obiekty związane z obsługą turystyczną i rekreacyjną, instytucje zapewniające dostęp do szeroko rozumianej kultury (np. biblioteki), a także instytucje służące ochronie prawa i bezpieczeństwu (policja). Zaspokojenie tych potrzeb jest niezbędne do funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki, zarówno jako całości jak i poszczególnych jej dziedzin. Infrastruktura społeczna stanowi w dużej mierze o poziomie dobrobytu społeczeństwa, kształtuje warunki bytowe i tym samym staje się istotnym czynnikiem wspomagającym rozwój gmin i regionów, co w powiązaniu z innymi czynnikami aktywizującymi stanowi o ich potencjale ekonomicznym.

Cel operacyjny II.1. Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej

Kierunki działań:

- tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wyłączeniu społecznemu
- współpraca przy wdrażaniu programów przeciwdziałania bezrobociu
- wsparcie opieki nad dziećmi (poprawa dostępu do usług przedszkolnych i opieki nad małym dzieckiem) oraz nad osobami starszymi (formy instytucjonalne, rodzinne, pomoc sąsiedzka i inne)
- wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową osób w wieku 25 – 34 lat oraz działań mających na celu zwiększenie adaptacji do nowych zawodów i mobilności mieszkańców

- podnoszenie kwalifikacji mieszkańców w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego, handlu i rzemiosła oraz zawodów nierolniczych, kształtowanie postaw rynkowych i innowacyjnych
- zwiększenie absorpcji środków z Unii Europejskiej na programy służące podnoszeniu kwalifikacji osób pozostających bez pracy
- nawiązanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami w celu promocji wybranych zawodów oraz tworzenie miejsc staży w celu nabycia praktycznych umiejętności

Cel operacyjny II.2. Rozwój i poszerzanie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo – rekreacyjnych

Kierunki działań:

- modernizacja i rozbudowa infrastruktury bazy oświatowej oraz doposażenie w sprzęt komputerowy, audiowizualny i pomoce dydaktyczne
- utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych oraz stworzenie oferty edukacji pozaszkolnej (zajęcia pozalekcyjne, sportowe, kursy, zajęcia taneczne, muzyczne i inne) na bazie gminnych placówek oświatowych i kulturalnych skierowane do dzieci, dorosłych, osób starszych, niepełnosprawnych
- modernizacja placów zabaw
- remont świetlic wiejskich i ich doposażanie
- budowa siłowni zewnętrznych

Cel operacyjny II.3. Tworzenie warunków do budowania aktywnej i obywatelskiej postawy oraz rozwijanie tożsamości lokalnej

Kierunki działań:

- współpraca w zakresie ochrony zabytków oraz miejsc pamięci
- wspieranie społecznych inicjatyw organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych
- opracowanie systemu aktywizacji osób starszych w kultywowaniu tradycji i tożsamości lokalnej społeczności
- promocja postaw prospołecznych i obywatelskich

Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka

Aktywność zawodowa mieszkańców stanowi jeden z podstawowych warunków rozwoju każdej gminy. Rozwiązanie problemów w sferze gospodarczej determinuje rozwój gminy we wszystkich pozostałych sferach.

Ze względu na rolniczy charakter Gminy Nur do tej pory jednym z głównych obszarów gospodarczej aktywności było rolnictwo, które charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. Kierunek interwencji w tym zakresie powinien skupić się na stymulowaniu działań mających na

celu utworzenie na terenie gminy strefy wyspecjalizowanego rolnictwa poprzez transfer nowych technologii. W ramach wsparcia rolnictwa konieczne jest podjęcie działań w kierunku kompleksowej edukacji rolników, profesjonalnego doradztwa, modernizacji gospodarstw rolnych oraz wskazania i promocji kierunków rozwoju (rolnictwo ekologiczne, promocja upraw na cele przemysłowe i energetyczne). Żywność ekologiczna w połączeniu z nową ofertą turystyczną może stanowić rozwiązanie napędu ekonomicznego. Producenci rolni podejmując współpracę z obiektami turystycznymi nie tylko podnieśliby jakość usług turystycznych, ale również rozpoczęliby budowę marki i promocję lokalnej produkcji rolnej.

Kluczowym zadaniem jest stymulowanie rozwoju i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez m.in. zapewnienie wsparcia instytucjonalnego, systemu profesjonalnych szkoleń i doradztwa oraz stworzenie platformy wymiany informacji branży naukowej z przedsiębiorcami. Potencjalnym motorem rozwoju gospodarki Gminy Nur może być również rozwój sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła.

Największy potencjał rozwojowy w sferze gospodarczej posiada sektor turystyki ze względu na bogate walory krajobrazowe gminy. Stworzenie pozytywnego wizerunku i marki daje możliwość rozwoju w wielu sferach życia mieszkańców gminy. Jest to przede wszystkim duży atut w działaniach na rzecz pozyskania inwestorów. Poważne wyzwanie dla władz gminy stanowi zwiększenie aktywności mieszkańców w sferze podjęcia działalności w turystyce wiejskiej, agroturystyce, turystyce specjalistycznej. Może to w sposób znaczący wesprzeć dochody mieszkańców, w szczególności w sektorze rolnictwa, a także zdeterminować powstanie nowych miejsc pracy oraz wpłynąć na napęd lokalnej gospodarki.

Kluczowym zadaniem stojącym przed gminą będzie opracowanie i wdrożenie zintegrowanego systemu promocji gospodarczej i inwestycyjnej.

Cel operacyjny III.1. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw

Kierunki działań:

- wsparcie zróżnicowania działalności gospodarczej w kierunku działalności nierolniczej
- zapewnienie mikro, małym i średnim przedsiębiorcom wsparcia instytucjonalnego, pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy, w tym środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich i innych funduszy Unii Europejskiej
- wsparcie i promocja postaw przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy w szczególności dla osób w wieku 25 – 34 lat
- nawiązanie współpracy z instytucjami udzielającymi pożyczek i poręczeń dla mikro, małych i średnich firm

Cel operacyjny III.2. Rozwoju sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła

Kierunki działań:

- pomoc w zakresie pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsiębiorców, stworzenie profesjonalnego doradztwa
- wsparcie rozwoju usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła wysokiej jakości poprzez promocję nowoczesnych technologii

Cel operacyjny III.3. Opracowanie i wdrożenie systemu promocji gospodarczej i inwestycyjnej

Kierunki działań:

- przyjazne dla inwestorów planowanie przestrzenne
- przygotowanie przyjaznej polityki podatkowej dla inwestorów chcących prowadzić działalność hotelarską, gastronomiczną, usługową i inną
- organizacja wydarzeń kulturalnych o tematyce gospodarczej (konferencje, gale, szkolenia i inne)
- nawiązanie współpracy z ościennymi i zagranicznymi samorządami, partnerami sektora gospodarczego i pozarządowego

Cel operacyjny III.4. Stworzenie oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Kierunki działań:

- wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej,
- budowa ścieżek rowerowych, szlaków pieszych i kajakowych
- budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo
- zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie rzeki Bug pod kątem turystyki i rekreacji (przystań, wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne)
- wspieranie utworzenia zintegrowanej informacji turystycznej i promocji gminy
- wypracowanie modelu markowych imprez cyklicznych jako atrakcji turystycznej
- uczestnictwo w krajowych i regionalnych targach turystycznych
- wykreowanie produktu turystycznego będącego „wizytówką” gminy
- nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, sąsiednimi, wojewódzkimi i centralnymi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty

Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym

Powyższy cel nawiązuje do idei zrównoważonego rozwoju i obejmuje swoim zakresem planowanie przestrzenne, gospodarkę terenami oraz ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego. Właściwe zarządzanie przestrzenią przyrodniczą oraz równoważenie działalności człowieka i ochrony przyrody stanowi istotny czynnik podnoszący warunki i poziom życia lokalnej społeczności, przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Rolą samorządu lokalnego jest w szczególności takie kształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno – gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno – estetyczne.

Niezwykle istotna w osiągnięciu powyższego celu będzie edukacja ekologiczna i prozdrowotna realizowana zarówno przez samorząd lokalny, jak i organizacje pozarządowe.

Cel operacyjny IV.1.Ochrona walorów przyrodniczych i racjonalna gospodarka zasobami

Kierunki działań:

- wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu
- wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi
- planowanie przestrzenne uwzględniające na równi potrzeby inwestorów, mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego
- realizacja programu usuwania azbestu
- zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, cieków wodnych i użytków zielonych
- wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych
- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej
- wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne
- racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi
- likwidacja dzikich wysypisk śmieci

Cel operacyjny IV.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego

Kierunki działań:

- ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenie jego roli w ofercie turystycznej gminy
- odnowa i konserwacja obiektów zabytkowych i historycznych przy współdziale partnerów prywatnych z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej i innych dotacji

Cel operacyjny IV.3. Rozwój ekologicznych systemów grzewczych
oraz alternatywnych źródeł energii

Kierunki działań:

- promocja i zwiększanie udziału technologii grzewczych opartych na ekologicznych paliwach
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obrębie budynków użyteczności publicznej
- promocja i wsparcie mieszkańców w wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach indywidualnych
- wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy
- realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej

Cel operacyjny IV.4. Promocja ochrony środowiska, postaw proekologicznych
i zdrowego trybu życia

Kierunki działań:

- edukacja mieszkańców w zakresie zrównoważonego korzystania z naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony
- wdrożenie w placówkach oświatowych zajęć z zasad prawidłowego odżywiania i upowszechniania kultury sportu
- organizacja akcji o charakterze proekologicznym i prozdrowotnym (np. Sprzątanie Świata, itp.)
- promocja sportu i aktywnego wypoczynku
- rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej na terenie gminy
- zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ładu przestrzennego

W poniższej tabeli nr 37 przedstawiono projekty (zadania inwestycyjne), które Gmina Nur planuje zrealizować w okresie programowych niniejszej *Strategii*. Ich realizacja pozwoli na osiągnięcie założonych celów operacyjnych oraz przybliży Gminę do przyjętej wizji.

Tabela nr 37. Projekty (zadania inwestycyjne) przewidziane do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Przebudowa, budowa i rozbudowa dróg gminnych publicznych			
Droga Nr 260507W – droga powiatowa nr 2628W Nur Kolonia Wschodnia – droga gminna 260525W Kamianka Stokowo	2016 – 2017	UE Środki własne	1 500 000 zł
Droga Nr 260502W – droga powiatowa nr 2623W Żebry Laskowiec – droga krajowa nr 63 Strękowo	2016 – 2017 ok. 1 km w m. Żebry Laskowiec	UE Środki własne	700 000 zł
	2018 – 2019 ok. 1,5 km w m. Żebry Laskowiec – Strękowo	UE Środki własne	1 000 000 zł
Droga Nr 260510W – droga powiatowa 2627W Ołtarze – Gołacze – Ołtarze-Gołacze Kolonia	2016	Województwo Mazowieckie Środki własne	200 000 zł
Droga Nr 260501W – droga powiatowa nr 2628W Zaszków – droga powiatowa nr 2628W Myślibory	2017 – 2020 w m. Ołowskie	Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260503W – droga wojewódzka nr 694 – droga krajowa nr 63 Nur (ul. Czyżewska)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	500 000 zł
Droga Nr 260506W – droga Opatowina – Godlewo Warsze – Godlewo Milewek	2017-2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	400 000 zł
Droga Nr 260508W – droga powiatowa nr 2628W Kamianka Nadbużna – droga gminna 260507W Nur Kolonia Wschodnia	2017-2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260509W – droga powiatowa 2626W – droga krajowa nr 63 Godlewo Warsze	2017 – 2020	Środki własne	50 000 zł
Droga Nr 260512W – droga powiatowa 2608W – droga powiatowa 2626W Zuzela (za szkołą)	2017 – 2020	UE Środki własne	500 000 zł
Droga Nr 260513W – droga powiatowa 2608W – droga powiatowa 2626W Zuzela (za cmentarzem)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	300 000 zł
Droga Nr 260515W – droga gminna 260502W Strękowo Nieczykowskie – droga krajowa nr 63	2017 – 2020	UE Środki własne	350 000 zł
Droga Nr 260516W – droga powiatowa 2628W Zaszków (za szkołą)	2017 – 2020	UE Środki własne	150 000 zł
Droga Nr 260517W – droga powiatowa 2628W Zaszków (do rzeki)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260519W – droga powiatowa 2626W Godlewo Wielkie (Zastruże)	2017 – 2020	UE Środki własne	500 000 zł

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Przebudowa, budowa i rozbudowa dróg gminnych publicznych			
Droga Nr 260520W – droga krajowa nr 63 – droga gminna 260505W Godlewo Milewek	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260523W – Nur, ul. Łomżyńska	2017 – 2020	Narodowy Program Budowy Dróg Lokalnych Środki własne	2 000 000 zł
Droga Nr 260525W – Nur Kolonia Wschodnia – Kamianka Stokowo – Kramkowo Lipskie – Zaszaków	2017 – 2020	UE Środki własne	1 500 000 zł
Przebudowa dróg gminnych wewnętrznych (asfaltowanie)	2016 – 2020	Środki własne	2 000 000 zł
Odbudowa, naprawa, żwirowanie dróg wewnętrznych i transportu rolniczego na terenie całej gminy	2016 – 2025	Środki własne	1 000 000 zł
Budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej			
Budowa chodników w miejscowościach o zwartej zabudowie	2016 – 2025	Powiat ostrowski województwo mazowieckie Środki własne	1 500 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1254/1, 1254/2 m. Nur przed budynkiem Urzędu Gminy i Banku Spółdzielczego	2016	Środki własne	40 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1259 m. Nur przy budynku Ośrodka Zdrowia	2017	Środki własne	60 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1102 m. Nur przy cmentarzu	2018	Środki własne	250 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 989/5, 1226, 502 m. Nur przed kościołem	2019	Środki własne	200 000 zł
Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji stacji uzdatniania wody			
Przebudowa i rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Oławskich	2018 – 2020	WFOŚ i GW UE Środki własne	1 200 000 zł
Remont świetlic wiejskich i ich doposażanie			
Remont świetlic wiejskich w Oławskich i Ślepowronach	2017 – 2018	UE Środki własne	400 000 zł
Wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej			
Renowacja zbiornika wodnego w miejscowości Kramkowo Lipskie	2020	UE Środki własne	150 000 zł

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie rzeki Bug pod kątem turystyki i rekreacji			
Budowa zejścia nad rzekę Bug w miejscowości Nur	2017	UE Środki własne	300 000 zł
Utwardzenie ciągu pieszo-dojazdowego, ul. Nadbużna w miejscowości Nur	2017	UE Środki własne	200 000 zł
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej			
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2017 – 2020	WFOŚ i GW UE Środki własne	1 500 000 zł
Generalny remont budynku komunalnego tzw. „agronomówki” w Zuzeli	2016 – 2017	Środki własne	500 000 zł
Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne			
Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne we wszystkich miejscowościach gminy	2016 – 2025	WFOŚ i GW UE Środki własne	200 000 zł
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obrębie budynków użyteczności publicznej			
Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	2017 – 2019	WFOŚ i GW UE Środki własne	550 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

6. Źródła finansowania działań realizowanych w ramach Strategii

Źródłami finansowania działań realizowanych w ramach *Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020* będą:

- środki własne samorządu lokalnego
- dotacje z budżetu państwa
- środki z Narodowego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- pożyczki i kredyty
- środki z innych jednostek samorządu terytorialnego
- środki z budżetu unijnego na lata 2014 – 2020

Szczególnie istotnym źródłem finansowania planowanych przez Gminę Nur działań mogą okazać się Fundusze Europejskie na lata 2014 – 2020. Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro, czyli 349 miliardów złotych. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do internetu, e – usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową.

Rysunek nr 2. Fundusze Europejskie na lata 2014 – 2020

Źródło: www.funduszeuropejskie.gov.pl

Komisja Europejska zatwierdziła wszystkie 22 programy (6 krajowych i 16 regionalnych) na lata 2014 – 2020. Poniżej przedstawiono propozycję podziału środków na programy krajowe.

Rysunek nr 3. Propozycja podziału Funduszy Europejskich 2014 – 2020 na programy krajowe

Źródło: www.funduszeuropejskie.gov.pl

Fundusze na mazowiecki regionalny program operacyjny stanowią około 60 proc. alokacji dla tego regionu i wynoszą 2.087,9 mln euro. Pozostałe 40 proc. środków z funduszy strukturalnych z puli dla Mazowsza, tj. 1,7 mld euro dostępne będzie dla beneficjentów z tego regionu w programach krajowych.

Dotacje w latach 2014 – 2020 w ramach RPO dla województwa mazowieckiego dostępnych będą na realizację trzech głównych celów strategicznych:

- **Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.** Wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości regionu opartej na wiedzy i efektywnym wykorzystaniu zasobów prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy. Wzrost działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorczości w celu podniesienia konkurencyjności regionu w skali kraju i Europy.
- **Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.** Zwiększenie chłonności regionalnego rynku pracy, wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukacja w regionie opierają się na wsparciu grup defaworyzowanych, a także na ukierunkowaniu zatrudnienia na włączenie społeczne. Ponadto, znaczącą rolę odgrywają działania służące dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy. Powyższe przedsięwzięcia wpłyną na wzrost wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego Mazowsza, a tym samym zwiększenie spójności i konkurencyjności regionu.
- **Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.** Rozwój gospodarczy nie może dokonywać się kosztem środowiska naturalnego, dlatego istotnym celem rozwoju Mazowsza jest wsparcie wzrostu efektywności energetycznej, większe wykorzystanie źródeł odnawialnych, co przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ i realizacji zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego. W RPO WM 2014-2020 nacisk na emisyjność nie jest tak duży jak na rozwój przedsiębiorczości i spójność, gdyż cel ten Mazowsze w znacznym stopniu osiągnie poprzez zaangażowanie Funduszu Spójności.

7. Wdrażanie i monitorowanie Strategii

7.1. Zasady realizacji Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025 realizowana będzie z poszanowaniem zasad obowiązujących w ramach Polityki Spójności UE oraz zasad wskazanych w krajowych dokumentach strategicznych, m.in. w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020. Wśród głównych zasada realizacji *Strategii* wymienić należy:

- **zasada koncentracji (geograficznej i tematycznej)** – oznaczająca skoncentrowanie ograniczonych zasobów finansowych i organizacyjnych na wyodrębnionych obszarach geograficznych, w których potrzebna jest zewnętrzna interwencja dla pełnego wykorzystania potencjałów rozwojowych, jak również polegająca na skoncentrowaniu interwencji na działaniach zorientowanych na strategiczne dziedziny decydujące o

konkurencyjności regionów w dłuższym horyzoncie czasowym lub ograniczeniu interwencji do określonych działań,

- **zasada partnerstwa i współpracy** – rozumiana jako współdział, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych za realizację celów *Strategii*, jak również współpraca (oparta na wzajemnym zaufaniu) w realizacji wspólnych przedsięwzięć,
- **zasada koordynacji** – oznaczająca ścisłe i kompleksowe powiązanie działań różnych podmiotów publicznych i niepublicznych realizujących zróżnicowane przedsięwzięcia rozwojowe za pośrednictwem zespołu instrumentów o charakterze instytucjonalnym, prawnym i planistycznym,
- **zasada subsydiarności** – zakładająca planowanie i realizację celów *Strategii* przez różne podmioty, na możliwie najniższym poziomie administracyjnym gwarantującym najwyższą efektywność jej realizacji,
- **zasada wieloszczeblowego zarządzania procesami rozwoju regionalnego** – odnosząca się do zinstytucjonalizowanej sieci powiązań na poziomie europejskim – krajowym – regionalnym – lokalnym, umożliwiającej większe zaangażowanie partnerów społeczno – gospodarczych w realizację *Strategii*,
- **zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego** – dotycząca lepszego wykorzystania ukrytych lub niewłaściwie wykorzystywanych zasobów (w tym zasobów ludzkich), oraz specjalizacji terytoriów o różnym poziomie rozwoju, bazująca na wewnętrznym (endogenicznym) potencjale rozwojowym i odpowiadająca na specyficzne potrzeby województwa oraz umożliwiająca realizację interwencji odpowiadających na wyzwania rozwojowe dostosowane do lokalnych uwarunkowań,
- **zasada podejmowania decyzji w oparciu o rzetelne informacje** – gwarantująca realizację *Strategii* w kontekście obiektywnych faktów, danych, wniosków i rekomendacji oraz ekonomiczno – społecznych teorii naukowych za pomocą przejrzystego i sprawnego systemu monitorowania i ewaluacji,
- **zasada zrównoważonego rozwoju** – oznaczająca integrowanie celów i wymogów ochrony środowiska z innymi politykami, strategiami i działaniami.

Wdrażanie strategii rozwoju jednostki samorządu terytorialnego to zespół czynności, których celem jest:

- osiągnięcie postawionych celów, w tym szczególnie przez realizację zawartych w niej przedsięwzięć inwestycyjnych, usługowych, administracyjnych czy organizacyjnych,
- koordynacja w czasie i przestrzeni realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- monitorowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć i weryfikacji stopnia osiągnięcia celów postawionych w strategii,
- monitorowanie aktualności treści strategii i jej bieżące korygowanie.

Skuteczność wdrażania *Strategii* będzie uzależniona od czynników wewnętrznych i zewnętrznych, do których w szczególności należą:

- dostępność środków finansowych,
- powiązanie polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd gminny z politykami wdrażanymi na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym,
- koordynacja działań wszystkich partnerów procesu wdrażania *Strategii*,
- sprawność działania samorządu gminnego oraz konsekwencja władz gminnych kolejnych kadencji w realizacji przyjętych kierunków rozwoju gminy,
- sprawność współdziałania samorządu gminnego z przedstawicielami szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz z wojewódzką i centralną administracją rządową, a także organizacjami pozarządowymi,
- stabilność sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie, kraju oraz Unii Europejskiej,
- społeczne zrozumienie i akceptacja celów określonych w *Strategii*,
- aktywność mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy,
- współdziałanie różnych grup (przedsiębiorców, środowiska administracyjnego, ekologów, aktywistów ochrony dóbr kultury, urbanistów i innych) wdrażających ideę zrównoważonego rozwoju na poziomie gminy.

Jednym z elementów wdrażania celów strategicznych i kierunków działania jest aktualizacja *Strategii*, polegająca na dostosowaniu jej zapisów do zmieniających się realiów życia społeczno – gospodarczego na terenie Gminy Nur. W praktyce taka aktualizacja powinna sprowadzać się do:

- realizacji założonych celów strategii (weryfikacji aktualności celów dokumentu),
- opracowania nowych celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działania (jeśli zaistnieje taka potrzeba),
- monitoringu realizacji celów pod kątem terminu realizacji zadań, a także określenia nowych terminów realizacji zadań

7.2. Podmioty uczestniczące we wdrażaniu *Strategii*

Strategia Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025 będzie realizowana przez wiele instytucji, w tym instytucji finansowych, organizacji, podmiotów działających lokalnie i na rzecz gminy. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację, wdrażanie i osiąganie zamierzonych celów *Strategii* jest Gmina Nur, w imieniu której działa Wójt Gminy.

W realizację *Strategii* włączone będzie szerokie grono partnerów reprezentujących m.in. jednostki organizacyjne i pomocnicze Gminy, organizacje pozarządowe, instytucje społeczno – gospodarcze, przedsiębiorców i instytucje otoczenia biznesu. Istotna także będzie współpraca ponadlokalna, z innymi samorządami, instytucjami i środowiskami społeczno –

gospodarczymi. Pracownicy Urzędu Gminy, poprzez swoje plany pracy, zobowiązani będą do wdrażania zapisów ujętych w *Strategii*. Współpraca wymienionych środowisk jest warunkiem koniecznym dla osiągnięcia celów w niej założonych.

7.3. Wskaźniki monitorowania realizacji *Strategii*

W celu uzyskania właściwej kontroli nad tym procesem wdrażania *Strategii* i weryfikacji postępów, konieczne jest wprowadzenie zasad stałego, okresowego monitoringu, którego celem jest uzyskanie konkretnych mierników osiągnięcia założonych celów. Wybór właściwych mierzalnych wskaźników dostępnych w statystyce publicznej i wewnętrznej gminy spowoduje efektywne monitorowanie procesów wdrażania strategii.

Strategia rozwoju gminy jest dokumentem żywym i dynamicznie reagującym na zmiany. W celu zapewnienia sprawnej realizacji i oceny jej postępów, ale również aktualizacji i dostosowania do zmieniających się warunków społeczno – gospodarczych, zaleca się aby nie rzadziej niż okres wyborczy, czyli raz na cztery lata, dokonywano szczegółowej analizy realizacji celów strategicznych w oparciu o opracowane wskaźniki dostępne w statystyce publicznej i wewnętrznej gminy.

Poza stałym monitoringiem zaleca się również dokonywanie ewaluacji dokumentu na podstawie rocznych sprawozdań, tj. oceny stopnia realizacji strategii do założonych wskaźników, prawidłowości ich realizacji, oceny przyjętych wskaźników w odniesieniu do celów strategicznych i operacyjnych. Ewaluacja powinna dostarczyć odpowiedzi na pytanie jakie są efekty realizacji strategii, pokazać szanse i zagrożenia z nią związane oraz celowość przyjętych zasad i procedur, może także zmierzyć poziom zadowolenia mieszkańców z dokonanych zmian.

Poniżej przedstawiona lista rekomendowanych mierników realizacji strategii stanowi propozycję oraz może podlegać modyfikacjom.

Tabela nr 38. Proponowane mierniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna		
Długość wyremontowanych dróg gminnych/ powiatowych	km	gmina, powiat
Długość nowo wybudowanych dróg gminnych	km	gmina
Długość nowo wybudowanych chodników	km	gmina
Długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych	km	gmina
Długość nowo wybudowanej sieci wodociągowej	km	gmina
Liczba nowo wybudowanych przyłączy wodociągowych	sztuk	gmina
Liczba wszystkich przyłączy wodociągowych na terenie gminy	sztuk	gmina
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Liczba nowo wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina
Liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze wsparcia gminy w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna		
Ludność korzystająca z przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Ludność mająca dostęp do szerokopasmowego internetu w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Nakłady finansowe przeznaczone na zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do szerokopasmowego internetu	zł	gmina
Nakłady finansowe przeznaczone na zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do e – usług i e – administracji	zł	gmina
Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury społecznej		
Liczba osób (rodzin) korzystających z pomocy społecznej	sztuk	gmina, powiat
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy	sztuk	PUP
Liczba osób bezrobotnych korzystających ze szkoleń	sztuk	PUP, powiat
Liczba dzieci w przedszkolach	sztuk	gmina
Liczba osób korzystających z zajęć pozaszkolnych	sztuk	gmina
Liczba osób korzystających ze świetlic wiejskich	sztuk	gmina
Nakłady finansowe przeznaczone na doposażenie bazy oświatowej	zł	gmina, placówki oświatowe
Nakłady finansowe przeznaczone na budowę i modernizację infrastruktury sportowo – rekreacyjnej	zł	gmina
Środki pozyskane na realizację przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych	zł	gmina, jednostki organizacyjne
Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w rejestrze REGON	sztuk	gmina, GUS
Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	sztuk	gmina, jednostki organizacyjne
Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka		
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON	sztuk	gmina, GUS
Liczba utworzonych miejsc pracy poza rolnictwem	sztuk	gmina, powiat, GUS
Liczba wydanych publikacji informacyjnych	sztuk	gmina, powiat
Liczba przedsięwzięć edukacyjnych o tematyce gospodarczej	sztuk	gmina, powiat
Liczba przedsięwzięć kulturalnych o tematyce gospodarczej	sztuk	gmina, powiat
Liczba obiektów świadczących usługi turystyczne, w tym gospodarstw agroturystycznych	sztuk	gmina, powiat, ODR
Cel strategiczny III. Efektywna i innowacyjna gospodarka		
Nakłady finansowe przeznaczone na budowę i modernizację infrastruktury turystycznej	zł	gmina, powiat, prywatni inwestorzy
Liczba zorganizowanych przedsięwzięć o charakterze turystyczno – rekreacyjnym	sztuka	gmina, powiat
Nakłady finansowe przeznaczone na promocję gminy	zł	gmina
Liczba instytucji i podmiotów zaangażowanych w promocję gminy	sztuk	gmina, powiat, prywatni inwestorzy

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
<i>Cel strategiczny IV. Ochrona i właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym i kulturowym</i>		
Liczba przedsięwzięć edukacyjnych i kulturalnych o tematyce ekologicznej i prozdrowotnej	sztuk	gmina, powiat
Masa odpadów zawierających azbest usunięta z terenu gminy	Mg	gmina, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego
Masa odpadów komunalnych poddanych recyklingowi	Mg	gmina, podmioty odbierające odpady
Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk	sztuk	gmina
Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	sztuk	gmina
Liczba odnowionych obiektów zabytkowych i historycznych	sztuk	gmina
Liczba gospodarstw korzystających z ekologicznych technologii grzewczych	sztuk	gmina, powiat
Liczba nowo wybudowanych odnawialnych źródeł energii	sztuk	gmina, powiat
Liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze wsparcia gminy w budowie odnawialnych źródeł energii	sztuk	gmina

Źródło: opracowanie własne

Spis tabel, wykresów i rysunków

RYSUNEK NR 1. MAPA GMINY NUR	23
RYSUNEK NR 2. SCHEMAT KLASYFIKACJI ANALIZY SWOT	89
WYKRES NR 1. STAN LUDNOŚCI WEDŁUG FAKTYCZNEGO ZAMIESZKANIA NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	25
WYKRES NR 2. STAN LUDNOŚCI WEDŁUG WIEKU NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	26
WYKRES NR 3. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2005 – 2014	34
WYKRES NR 4. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	34
WYKRES NR 5. GOSPODARSTWA DOMOWE KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2010 – 2014.....	38
WYKRES NR 6. KWOTA ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH WYPŁACONYCH NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2010 – 2014.....	39
WYKRES NR 7. OGÓLNA STRUKTURA BUDŻETU GMINY NUR NA LATA 2012 – 2015.....	86
WYKRES NR 8. STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU GMINY NUR NA LATA 2012 – 2015	87
TABELA NR 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW SOŁECTW GMINY NUR	24
TABELA NR 2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	25
TABELA NR 3. ZMIANY W GOSPODARCE ROLNEJ NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2002 – 2010	28
TABELA NR 4. RODZAJE UPRAW I POWIERZCHNIA ZASIEWÓW NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2002 – 2010	29
TABELA NR 5. POGŁÓWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2002 – 2010	30
TABELA NR 6. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014.....	32
TABELA NR 7. BEZROBOTNI NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	33
TABELA NR 8. OPIEKA ZDROWOTNA NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	36
TABELA NR 9. OPIEKA SPOŁECZNA NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2010 – 2014.....	38
TABELA NR 10. ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	42
TABELA NR 11. WYKAZ DRÓG KRAJOWYCH, WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH NA TERENIE GMINY NUR	44
TABELA NR 12. CHARAKTERYSTYKA DRÓG GMINNY NA TERENIE GMINY NUR	45
TABELA NR 13. ZESTAWIENIE WYNIKÓW GENERALNEGO POMIARU RUCHU DLA DROGI KRAJOWEJ NR 63 [LICZBA POJAZDÓW/DOBĘ] Z LAT 2000, 2005, 2010	47

TABELA NR 14. ZESTAWIENIE WYNIKÓW GENERALNEGO POMIARU RUCHU DLA DROGI WOJEWÓDZKIEJ NR 694 [LICZBA POJAZDÓW/DOBĘ] W ROKU 2010.....	48
TABELA NR 15. ZESTAWIENIE DANYCH O SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY NUR..	50
TABELA NR 16. CHARAKTERYSTYKA STACJI UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY NUR...	51
TABELA NR 17. ZUŻYCIE WODY NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	51
TABELA NR 18. GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	52
TABELA NR 19. LOKALIZACJA PRZYDOMOWYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY NUR	52
TABELA NR 20. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMINY NUR W ROKU 2005 ORAZ W LATACH 2010 – 2014	53
TABELA NR 21. WYKAZ POMNIKÓW PRZYRODY NA TERENIE GMINY NUR	66
TABELA NR 22. JAKOŚĆ WÓD RZEKI BUG W PUNKCIE POMIAROWO – KONTROLNYM NUR W 2001 R.....	69
TABELA NR 23. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH RZEKI BUG W LATACH 2010 – 2014	70
TABELA NR 24. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH RZEKI NURZEC W 2014 R.	70
TABELA NR 25. KLASYFIKACJA TERENU STREFY MAZOWIECKIEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA	72
TABELA NR 26. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN.....	73
TABELA NR 27. WYNIKI POMIARÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA TERENIE POWIATU OSTROWSKIEGO	75
TABELA NR 28. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW NA TERENIE GMINY NUR	77
TABELA NR 29. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW NA TERENIE GMINY NUR	77
TABELA NR 30. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW.....	78
TABELA NR 31. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	79
TABELA NR 32. STRUKTURA BUDŻETY GMINY NUR NA LATA 2012 – 2015	85
TABELA NR 33. WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA GMINY NUR	87
TABELA NR 34. ANALIZY SWOT – MOCNE I SŁABE STRONY	90
TABELA NR 35. ANALIZY SWOT – SZANSE I ZAGROŻENIA.....	91
TABELA NR 36. ZESTAWIENIE CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH STRATEGII ROZWOJU GMINY NUR NA LATA 2016 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2025	94
TABELA NR 37. PROJEKTY (ZADANIA INWESTYCYJNE) PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W RAMACH STRATEGII ROZWOJU GMINY NUR NA LATA 2016 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2025	102

TABELA NR 38. PROPONOWANE MIERNIKI REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY NUR NA LATA 2016 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2025.....	109
--	-----